

Algemene gegevens interview

Titel	Erfgoed van de Oorlog, Bystander Memories, interview met geïnterviewde RG-50.570.0001
Geïnterviewde	Jaap van Proosdij(JvP), 15 april 1921
Interviewer	Geraldien von Frijtag Drabbe Künzel(IV) Interakt, Televisie en Multimedia.
Plaats	Voorburg
Tijd	00:00:00 - 01:08:32 (file 1) 00:00:00 - 01:09:10 (file 2) 00:00:00 - 01:09:25 (file 3)
Trefwoorden	Calmeyer, Westerbork, afstammingszaken, berechting na de oorlog, vervalsingen, Joden, omstander, ooggetuige, advocaat, Antragsstelle, Gemmeker, Den Haag, Yad Vashem, redden van Joden, Portugese joden, Ottenstein descent cases, trial after the war, falsifications, Jews, bystander, witness, lawyer, saving of Jews, Portugese Jews
Samenvatting	<p>De geïnterviewde werd geboren op 15 april 1921. Vanaf 1943 kwam hij voor de Duitse Hans Calmeyer te werken. Deze Calmeyer moest een oordeel vellen wanneer er onduidelijkheid was omtrent de afstamming van Nederlandse Joden. De geïnterviewde vertelt hoe hij het vertrouwen had van Calmeyer en vertelt hoe hij, onder andere door middel van vervalsingen, probeerde zoveel mogelijk Joden als niet-Joods zijnde te verklaren. Hij vertelt specifiek over de lotgevallen van de Portugese Joden. Hij moest voor zijn werk voor Calmeyer wekelijks naar Westerbork om samen met kampcommandant Gemmeker te oordelen over de Joodse afkomst van specifieke gevangenen. In Westerbork werd hij eveneens gedwongen de zogeheten Calmeyerlijst te halveren. Na de oorlog is hij betrokken geweest bij de zogenoemde rechtsherstelzaken, waar hij veel levendige anekdotes over vertelt.</p> <p>The interviewee was born on 15 April, 1921. From 1943 onwards he worked for the German official Hans Calmeyer. Calmeyer decided on questions of descent of Dutch Jews in cases where there was uncertainty about this. The interviewee describes how he won Calmeyer's trust and tells us how he attempted - among other things through falsifications - to declare as many Jews as possible to be non-Jews according to Nazi definitions, so they would escape deportation. He talks specifically about the experiences of the Portuguese Jews. His work for Calmeyer meant he had to go to Camp Westerbork every week, in order to decide, together with the camp commander Gemmeker, about the Jewish descent of a specific prisoner there. In Westerbork he was also forced to reduce the so-called 'Calmeyerlijst' (list of names of Jews who had been declared non-Jewish) by half. After the war he was involved with many so-called restitution of rights cases, about which he tells many lively anecdotes.</p>
Transcriptie gemaakt door	Vrije Universiteit, M.Vlasblom, C.Jelsma
Eigenaar van het bestand	Vrije Universiteit, United States Holocaust Memorial Museum

Transcriptie

File 1

00:01:20

[image 01:00:58.14]

- IV Oké, ja. We gaan een interview houden en ik wilde eigenlijk eerst je naam vragen en de plaats en datum van je geboorte.
- JvP Ik ben Jacob, mijn officiële naam is Jacob van Proostdij, ik ben geboren 15 april 1921 in Amsterdam, in Nederland.
- IV Goed
- JvP En ik woon nu in Zuid-Afrika
- IV Goed. Ik wilde u eerst iets vragen over uw jeugd, dus de vooroorlogse tijd, U bent in 1921 geboren. Had u broers en zussen?
- JvP Ja, we waren 5 kinderen, ik ben de tweede oudste...dat is het eigenlijk wel.
- IV Je had zussen, twee zussen.
- JvP Ik had twee broers en twee zussen.
- IV ..twee oudere zussen..
- JvP En de zonen waren de oudste.
- IV Aha. en de zussen de jongste en. en je ouders die kenden elkaar ook uit Amsterdam?
- JvP Mijn vader was advocaat in Amsterdam, mijn grootvader was dominee in Amsterdam, mijn overgrootvader was ook een dominee...de ene tenminste.

00:02:26

[image 01:02:02.07]

- IV En je moeder kwam ook uit Amsterdam?
- JvP Nee die kwam uit Amerongen.
- IV Jaja. en ze woonden allebei in Amsterdam?
- JvP Ja ik heb al die tijd in Amsterdam gewoond
- IV Dus je bent in 21 geboren en toen naar school gegaan in Amsterdam?
- JvP Ja eigenlijk een jaar te vroeg, maar mijn vader vond dat het beter was, gelukkig achteraf...en ik was altijd de jongste in de klas. Ik ging naar een gymnasium, een school instituut Schröder, dat was een christelijke school, een protestants-christelijke privéschool zal ik maar zeggen. En daarna ging ik naar het Gereformeerd Gymnasium, waar ze ook vonden dat ik te jong was, maar mijn vader heeft dat ook doorgezet. En daarna heb ik gestudeerd, rechten gestudeerd, en toen heb ik ook een jaar overgeslagen en daardoor was ik gelukkig net na mijn 21ste kon ik advocaat worden..

00:03:28

[image 01:03:01.06]

- JvP Ik onthoud dat nog heel goed, want het ging erom of je als minderjarige nog advocaat kon worden, maar dat hebben we toen vermeden door het net erna te doen en dat was net in de tijd dat de universiteit dreigde gesloten te worden, maar dat examen kwam nog op tijd. Als het niet op tijd geweest was, dan had ik het ook gekregen, dan had ik het later kunnen doen. (lacht) We waren goed gecollecteerd.
- IV (lacht) Maar wie was dat? Even kijken, de hoogleraar was Rutgers toen?
- JvP Ja Victor Rutgers was er één ja. Ik heb nog...ik heb hem nog in de gevangenis opgezocht als student.
- IV Ah echt?
- JvP Ja, dus dat is heel leuk. Ik heb hem nog een kistje sigaren gebracht.

- IV En wat voor...wat was je afstudeerrichting?
JvP Rechten
IV Ja maar daar in? Notarieel of was het Nederlands..
JvP Nee, nee, nee in Nederland word je of advocaat of notaris, maar niet alle twee.
IV Ja,ja, dus je was advocaat?
JvP Ja
IV En ben je toen gaan werken bij je vader?

00:04:26

[image 01:03:57.12]

- JvP Nee, ik kon heel goed met mijn vader opschieten, dat was het niet, maar vader die voelde en ik voelde ook dat het beter was om ergens anders te gaan. En ik was nog niet helemaal zeker of ik nou meteen al moest beginnen...en toen was er een advocatenkantoor van Krimpen: Kotting en Wierenga en die zochten iemand en daar ben ik toen gaan werken.
IV En waar was dat? ook in Amsterdam?
JvP Dat was in Amsterdam in de Vondelstraat
IV Jaja. En je vaders kantoor was..
JvP In Amsterdam op de Nassaukade.
IV En daar woonden jullie ook?
JvP En daar woonden we ook ja.
IV En jouw andere, jouw oudere broers? Hoeveel ouder waren die eigenlijk?
JvP Nou we verschilden één of anderhalf jaar, het ging erg snel na elkaar. Mijn oudste broer is dokter geworden, die heeft nog in de oorlog gestudeerd en is daarna dokter geworden...en die werd toen internist en toen longarts en tenslotte werd hij geriater, wat een nieuwe specialisatie was. Hij was geloof ik de eerste geriater.

00:05:31

[image 01:05:00.01]

- JvP Mijn andere broer is ook dokter geworden, maar die kon pas na de oorlog beginnen. Die heeft toen in Edinburg gestudeerd, want hij vond het veiliger daar omdat mijn oudere broer in de universiteit een beetje actief geweest was, naar de ondergrondse kant en ze waren bang dat sommige van de professoren het op hem uit zouden halen.
IV Ja,ja. Was dat ná de oorlog dat hij..
JvP Dat was na de oorlog ja. Ja we waren toen nog voorzichtig.(lacht)
IV En de twee zussen, wat deden die?
JvP Mijn oudste zuster heeft na de oorlog Engels gestudeerd, maar is toen bijna onmiddellijk na de oorlog getrouwd met iemand van de spionagegroep waarvoor zij ook werkte. En hij werd later hoofd van de BvD, de binnenlandse veiligheidsdienst.

00:06:27

[image 01:05:53.10]

- JvP En mijn jongste zuster die heeft rechten gestudeerd en die mocht niet trouwen van mijn vader voordat ze afgestudeerd was...dus. Zo is het. Maar die heeft nooit gepraktiseerd...die is toen met een organist getrouwd.
IV Jaja, En .dus jullie waren met z'n vijven, dus uiteindelijk met z'n zevenen
JvP Ja en we hebben het allemaal overleefd
IV Ja. En jullie woonden allemaal nog in huis? of jij woonde nog thuis?
JvP Nee, aan het begin van de oorlog is mijn oudste broer tot in mate verdwenen, maar die bleef in Amsterdam. Mijn jongste broer is ondergedoken ergens in de Zaanstreek,

maar wij hadden geen idee waar hij was, dat hebben we pas na de oorlog gemerkt. Mijn oudste zuster, enfin, die was in de spionagedienst dus die verdween van tijd tot tijd als het te gevaarlijk werd. En ik en mijn jongste zuster bleven altijd op de Nassaukade, maar ik ben ook een paar keer uit gaan slapen als ik bang was dat er iets zou gaan gebeuren.

IV Ja.

00:07:26

[image 01:06:50.09]

JvP En mijn moeder was ook redelijk. We hadden allemaal ons eigen specialiteit in het illegale werk en we wisten zo min mogelijk van elkaar.

IV Maar na de oorlog hebben jullie er wel over gepraat (..?)?

JvP Een beetje...maar niet teveel

IV Ja. En voor de oorlog hoe was dat nou? Want jullie zaten, jullie woonden dus in Amsterdam, jullie groeiden op in Amsterdam en hadden jullie veel contact met Joden? Of merkte je iets van antisemitisme?

JvP Ik heb nooit iets van antisemitisme voor de oorlog gemerkt, in de oorlog ook eigenlijk niet onder de Nederlanders, behalve natuurlijk de NSB'ers en dat soort lieden, maar mijn vader was oorspronkelijk een jaar of twee jaar bij een Joodse advocaat, maar verder.

00:08:18

[image 01:07:39.23]

JvP Ik wist dat Joden een beetje anders waren, maar ik had eigenlijk nooit contact. Behalve een tijdje voor de oorlog, maar ik kan me niet meer herinneren precies hoe het gegaan is...maar mijn vader had een medewerkster en die hielp bij een organisatie die Joods-Duitse immigranten ondersteunde. En die had mij gevraagd om ook iets te doen, dus voor de oorlog. En ik denk een tijdje in de oorlog, maar ik kan het niet meer achterhalen...dan ging ik eens per maand een aantal Duits-Joodse immigranten opzoeken. Of ik ze geld bracht of alleen maar een beetje me ze praatte, kan ik me niet meer herinneren. Het waren meestal typische oudere mensen met antieke meubelen en zilver enzo iets maar die toch armoedig in een flatje woonden.

00:09:09

[image 01:08:29.04]

JvP En het andere contact dat ik had, als je (..) in Amsterdam, langs de Amstellaan of iets liep op een vrijdag, dan werd je de hele tijd gevraagd om een brief open te scheuren..(lacht)

IV Ja.

JvP Maar daarbij bleef het. En pas in 1942 kwam ik rechtstreeks natuurlijk met moeilijkheden in aanraking. En ik heb verder niets van enig antisemitisme gemerkt, ik beschouwde ze gewoon als ik zou haast zeggen 'als normale mensen', maar als gewone Nederlanders...verder niks.

IV Maar op jouw school, zaten daar ook Joodse klasgenoten? Of op de universiteit?

JvP Ik weet het niet, ik weet het niet.

IV Het was gewoon helemaal niet (..?) ..

JvP Ik kan me niet herinneren dat ik er een ooit ontmoet heb als zodanig, maar het zal wel. Maar dat weet ik niet. Voor mij was het geen verschil.

IV Ja.

00:10:06

01:09:23.20]

JvP Maar het was een protestants-gereformeerde universiteit amper.,de Vrije Universiteit, dus je kwam veel te weinig in aanraking met anderen.

IV Ja

JvP Ik weet nog, ik vond het moeilijk. Je moest verplicht filosofie studeren, maar je hoorde alleen hun filosofie en niet van de anderen. Behalve dat de anderen allemaal verkeerd waren..als het om filosofen gaat...maar ja, zo was het.

IV De protestantse leer leerde je vooral?

JvP Ja

IV En was je ook kerkgaand?

JvP Ja, ja. We gingen altijd naar de kerk.

IV Naar welke kerk gingen jullie dan?

JvP Naar de Keizersgracht-kerk. En daar zaten we op de eerste verdieping als kinderen, daar maakten we in de oorlog zowat, toen we oud genoeg waren, toen durfde mijn vader het wel aan om onderin de kerk te zitten.

00:11:00

[image 01:10:15.13]

JvP Maar mijn vader was altijd een beetje informeel. Hij droeg nooit een hoed bijvoorbeeld, wat in die tijd eigenlijk moest. De hoed die hij had, was een hoge hoed, die tegen die tijd niet meer goed paste, dus die hield hij altijd in zijn hand. En toen we heb een keer ermee plaagden toen zei hij 'nou dan zal ik hem voortaan opzetten'. Nou toen zette hij die voortaan op (lacht). Maar dat was zoals hij was...en mijn grootvader was ook zo.

IV Maar je grootvader was wel dominee, dus hij heeft wel (?.)..

JvP Die was wel dominee, maar die deed ook gekke dingen..(lacht)

IV (lacht) Maar die is wel een andere weg ingeslagen op een gegeven moment, jouw vader, om rechter of advocaat te worden? Die is niet dominee geworden..?

JvP Oh nee dat was geen traditie..

IV En jij hebt dat ook niet gevoeld als traditie?

JvP Nee, nee helemaal niet. Ik wilde eigenlijk van het begin af rechten doen, zoals mijn twee broers van het begin af dokter wilden worden.

00:11:58

[image 01:11:11.02]

JvP ..En die hadden ook geen idee van rechtenstudie, zal ik maar zeggen. Mijn vader en ik hebben een hele avond geprobeerd aan mijn ene broer te verduidelijken wat het verschil tussen eigendom en bezit is, maar toen snapte hij het nog niet. Dat is iets anders, hij had een andere instelling.

IV Ja. En jij wilde het vanaf het begin al, rechten studeren? Wat vind je daar zo leuk aan? Of wat vond je daar zo leuk aan?

JvP Ik weet het niet, het interesseerde me. Het was, ik zou haast zeggen een soort roeping, maar het was wat ik graag wilde.

IV Ja...en in Amsterdam waren in die tijd, de Joden in de rechterlijke macht en in de advocatuur, vrij goed vertegenwoordigd. En je zei net al dat je vader onder andere..

JvP Het enige dat ik me bewust was van Joden daar was dat mijn vader bij meester Levi op kantoor was en dat we in de oorlog alle aandelen van meester Levi verborgen hebben. Maar verder wist ik niet van wie wel en niet Jood was.

00:12:59

[image 01:12:10.05]

IV En hoe hadden jullie die verborgen? Dat had hij jullie gevraagd om die te verbergen?

JvP Ja, toen het natuurlijk gevaarlijk werd toen heeft hij ze gegeven en mijn vader en ik hebben die in waterdicht papier onder de grond van het huis begraven. En toen ....zal ik dat vertellen?

IV Ja.

JvP Ja en toen een paar maanden later toen wilden we weer eens kijken of het goed ging en toen hebben we ze opgegraven en toen was het drijfnat en toen over een weekend heeft mijn vader de gordijnen van de onderste verdieping van zijn kantoor dichtgedaan, alle kachels aangedaan en de hele vloer was bedekt met de aandeelcertificaten en tegen zondag waren ze droog en toen hebben we ze in boeken in de bibliotheek gestopt. Mijn vader had een hele grote bibliotheek. En zodoende hebben ze de oorlog overleefd.(lacht)

IV En na de oorlog is hij teruggekomen om ze op te halen?

00:13:59

[image 01:13:07.07]

JvP Ja,ja, we hebben ze weer teruggegeven. Ik kan me niet eens herinneren hoe hij het overleefd heeft, maar in ieder geval .dat is allemaal goed gegaan. We hebben geluk gehad. We zijn geen van allen gevangen.

IV Ja en toen kwam dus mei 1940 en vrij snel daarna begonnen eigenlijk maatregelen van de Duitsers tegen Joden. Wat heb je daarvan meegekregen? Kan je je daar nog iets van herinneren?

JvP Nou.

IV De Februaristaking bijvoorbeeld?

JvP Ja de Februaristaking weet ik wel. ..niet vreselijk veel. Aan het begin van de oorlog waren we meer bekommerd over de medewerker, de ene medewerker van mijn vader, was de zoon van de Nederlandse minister Gerbrandy. En die werd al vrij spoedig gearresteerd om gegijzeld te worden. En, enfin, daar waren wij dus bij betrokken..

00:14:58

[image 01:14:03.21]

JvP Ik had hem tijdig gewaarschuwd dus hij was weg, dus toen hebben ze mijn vader genomen en hij stond erop om zich toen aan te melden en dat heeft hij toen gedaan. Hij is later weer vrijgelaten omdat hij zogenaamd TB had, wat hij geloof ik niet had, maar dat deed er niet toe, maar verder is alles goed gegaan. Dus dat was meer wat me toen, waar ik bij betrokken was, zal ik maar zeggen. En ik moest natuurlijk afstuderen. En ik herinner me de Amsterdamse staking en daarom geloof ik er niks van dat Nederlanders antisemitisch zijn. Ik heb er nooit iets van gemerkt.

IV Oké.

JvP Maar daarna, pas in 42 toen het echt begon, toen kwam ik op het kantoor van Van Krimpen, en Van Krimpen was toen de advocaat voor de Portugese synagoge, voor de Sefardi, de voorzitter was een professor Palasch (..) en Van Krimpen was de Nederlandse advocaat van de Dresdner Bank..

00:16:06

[image 01:15:09.16]

JvP ..dus die had Duitse contacten daardoor en daardoor is Palasch bij hem terecht gekomen. En hij zou dan misschien iets kunnen organiseren. Hij heeft er heel weinig

zelf aan kunnen doen, behalve dat als er een bespreking was met ze, dan zat Van Krimpen erbij, maar in feite werd het werk vanaf het begin door Kotting gedaan, zijn partner, een van zijn partners. En ik was er min of meer om Kotting te assisteren en zodoende kwamen wij tweeën bij elkaar en we werden spoedig tot onze nek erbij betrokken (lacht).

- IV En waarom heb je die beslissing genomen om dat te gaan doen? Waarom ben jij .want dat is uiteindelijk wat er is gebeurd.waarom ben jij Joden gaan helpen?

00:17:02

[image 01:16:02.17]

JvP Waarom niet? Ik bedoel.(lacht).als je er eenmaal bij betrokken bent, als je er iets aan kunt doen, dan doe je het. Ik ben heel ouderwets, en ik voel dat een beroep, een professie, dat heeft iets met roeping te maken. Niet dramatisch, maar gewoon, je bent daar om mensen te helpen, net zo goed als een dokter. En niet om geld te maken. En voor mij was het geld niet belangrijk, het was...je beroep, is je beroep. Dus als je iemand kunt helpen, daarvoor ben je er. Daar komt het eigenlijk op neer.

- IV Maar jullie hebben je heel erg gespecialiseerd in één soort .(telefoon gaat)

(..)

00:18:00

[image 01:16:58.17]

(..)

JvP Wat vroeg je ook alweer? Oh waarom ik het deed?

IV Ja

JvP Nou, kijk aan het begin, als je net advocaat wordt, dan moet je een beetje praktijk krijgen. Dat betekent dat je alle pro-deo echtscheidingen doet die ik dus deed. In die paar jaar heb ik er een paar honderd gedaan. Vreselijk saai vervelend...goed was het meestal. Een enkele keer was het leuk. En strafzaken, nou strafzaken wilde ik niet doen, ik heb er nooit één enkele gedaan, ik was te bang dat als ik een fietsendief verdedigde, dat hij daarna mijn fiets ook zou stelen...daar komt het eigenlijk heel plat op neer, ik heb helemaal nooit een strafzaak gedaan.

00:19:00

[image 01:17:56.12]

JvP Dus ik deed echtscheidingen en toen iets later, na een paar maanden al, toen kwam er iets waardoor Kotting me nodig had, in verband met de Joden. En zo ben ik er in gekomen. Als ik bij mijn vader op kantoor zou geweest zijn, maar ik geloof niet dat we samen. Het was beter dat ik daar niet was...die deed ook wel een beetje Joodse zaken, maar die verdedigde meestal illegalen en dergelijke. Dus die ging tot in mate in andere richting. Maar ik herinner me nog, mijn vader was ook erg geïnteresseerd in de Joodse geschiedenis en die heeft juist in de oorlog speciaal over Joden gestudeerd en dergelijke...als hobby, bij wijze van spreken.

- IV Waarom? Omdat het op dat moment zo ontzettend apart gezet werd misschien?

JvP Ja mijn vader was niet een conformist dus.(lacht)

00:20:02

[image 01:18:55.16]

- JvP Dat was hij nooit en....ja wij vonden de gereformeerde vorm wel altijd een beetje van een gereformeerde kliek zal ik maar zeggen. Nou niet zo maar mijn vader stond daar met bedoeling buiten. Zoals Gerbrandy het ook deed...in de tijd voor de oorlog was Colijn de man en de held en weet ik het wat en daar hielden wij helemaal niet van en Gerbrandy is daaruit getreden. En zo op dezelfde manier; mijn vader steunde nooit de traditionele gereformeerde politiek. En ik hield er ook niet van. Dus zodoende kwam het en toen had Kotting met nodig en toen ben ik erin gekomen.
- IV En vond je het ook, was het ook interessanter de afstammingszaken, vond je die interessanter dan bijvoorbeeld de echtscheidingszaken, waren ze boeiender...kon je er meer?

00:21:02

[image 01:19:53.14]

- JvP Ja echtscheidingszaken...dat is...echtscheidingszaken dat is net routine, dat... Als je er drie gedaan hebt...behalve een enkele die dan een beetje gek was. Maar het kwam zo uit. Ik heb het niet speciaal gedaan omdat ik de Joodse zaken interessanter vond, maar omdat het op mijn weg lag.
- IV Ja. Wat waren precies afstammingszaken? Want je vertelt alsof het iets heel gewoons is, maar wat is dat?
- JvP (lacht) Het was heel gek eigenlijk. Kijk, alle Joden moesten zich melden, net na de oorlog, een paar maanden erna, dan moesten ze formulieren invullen en dat ging naar het Centraal Bevolkingsregister in Den Haag. Daar waren al die formulieren. En kort daarna moesten ze allemaal eens ter dragen, maar er waren natuurlijk altijd van het begin af een paar twijfelgevallen: of iemand nu wel of niet Joods was.

00:22:00

[image 01:20:49.10]

- JvP ..en we hadden een burgerlijke regering, en niet de militaire regering zoals de meeste andere landen, met Seyss-Inquart, hij is later ter dood veroordeeld. En Seyss-Inquart had voor Binnenlandse Zaken had hij iemand benoemd, dat was een dokter Wimmer. En diens hoofdassistent zal ik maar zeggen was een doctor Stürer, ze waren allemaal doctor natuurlijk, als je jurist bent in Duitsland. En Dokter Stürer kende Calmeyer. En Seyss-Inquart of Stürer of wie dan ook had iemand nodig om die zaken te behandelen, dus Calmeyer werd toen aangesteld als degene die moest beslissen in twijfelgevallen van registratie. En aan het begin leek dat heel onschuldig, later werd het natuurlijk heel belangrijk.

00:22:55

[image 01:21:42.00]

- JvP En Calmeyer was een soldaat, ik geloof dat hij zelfs de rang van korporaal had maar niet verder. Hij was in Nederland dus hij vond het best om daaruit te komen, hij was een gecultiveerd iemand ook...wat ook hielp. En hij werd dus tot die post benoemd. En dat was zo interessant dat Seyss-Inquart of Wimmer, nooit tussen beide kwam, Calmeyer besliste, en dat was finaal. Er is later, misschien komen we daar nog op, een geval geweest waar iemand dan probeerde in hoger beroep te gaan met desastreuze gevolgen voor de persoon. Dus zo was het. Nou er waren...waar we mee begonnen, dat was de Portugese zaak. En we, dat wil zeggen, Van Krimpen of Pallach of Kotting, beweerden dat de Portugezen niet Joods waren, wat ze natuurlijk wel waren...maar ze waren wel anders dan de Sefarden, dan de Azkenazen.(..?)

00:24:01

[image 01:22:45.18]

JvP Dus meteen al aan het begin was er een aparte *Sperrliste* voor Portugese Joden. Dat is een lijst, van Calmeyer kwam het af natuurlijk, van mensen die niet opgepakt moesten worden.

IV Voor deportatie.

JvP Voor deportatie naar Westerbork. Er was ook een aparte *Sperrliste* voor afstammingsgevallen voor de anderen. Ook een lange lijst, ook van Calmeyer. Het was toen. Op die lijst, aan het begin ging het heel slordig en werd iedereen zomaar op zo'n lijst gezet, maar na een tijdje was dat natuurlijk heel belangrijk, want je was dan redelijk veilig. Er was ook een twijfelachtig soort lijst van mensen die gedoopt waren, dat was de Barneveld lijst en het had allemaal, elke lijst had een nummer en dan kreeg je een stempel in je paspoort...in je persoonsbewijs.

00:24:58

[image 01:23:40.11]

JvP Of dat de Portugezen 6 waren, dat weet ik niet meer. Calmeyer had onder zich een meester De Waard, een Hollandsche ambtenaar die heel degelijk en voorzichtig dossier voor dossier bestudeerde, dus daar kwam heel weinig resultaat uit. Dan was er verder een meneer Miessen, dat was een Duitser, ik denk dat hij gepensioneerd was, een genealoog, hij was denk ik daar ook bezig met het bevolkingsregister of zoiets. Die wist hoe genealogisch onderzoek te doen. En dan had Calmeyer een Duitse secretaresse, die ik nooit ontmoet heb. En dan had hij drie dames die werkten met de dossiers, waar wij dus wel mee te doen kregen later. En wij hebben toen een van die twee dames, die kreeg van ons een redelijk salaris, vergeleken met wat ze van Calmeyer kreeg, dus dat was erg makkelijk en aangenaam.

00:26:05

[image 01:24:44.00]

JvP De anderen namen we wel eens uit voor een duur eten bij Mensveld Nicolas (..?)

IV U kocht ze om dus eigenlijk om voor u.?

JvP Ja dat is zo'n lelijk woord.(lacht) We beloonden ze voor diensten geleverd (lacht).Ja die was omgekocht, en de anderen die kregen wel eens een keer een .dan namen we ze uiteten.

IV Maar hoe vonden de mensen u nou? Hoe vonden de als Joods geregistreerde mensen U nou? De mensen wilden dus op een gegeven moment van hun ster af, van hun Joodse status, hoe vonden ze dan het kantoor van.? Hoe wisten zij dat?

JvP Dat hoorden ze van elkaar waarschijnlijk.

IV Maar waren het altijd bekenden voor wie u werkte of waren het ook onbekende mensen?

JvP Nee.Ik kende eigenlijk geen Joodse mensen. Nou Kotting was met een Joodse dame getrouwd en zij droeg een ster.

00:26:59

[image 01:25:36.02]

JvP En hij had één kind toen. Maar Calmeyer wist dat niet en hij heeft dat ook altijd verborgen gehouden. Maar zijn schoonmoeder, dus zijn vrouws moeder heeft Kotting tamelijk vroeg niet-Joods laten verklaren. En het gevolg was, dat wordt dan doorgegeven naar het Bevolkingsregister.En die ambtenaar zag, die kijkt dan., zijn er anderen die daardoor geaffecteerd worden? En die vond dat zij een dochter had,

Kottings vrouw, en dus kreeg hij op een of andere manier, ik heb dat na de oorlog [image gehoord], maar hij heeft dat nooit aan mij genoemd, toen kreeg hij een brief van het Bevolkingsregister hoe het zat of zijn vrouw niet ook haar registratie moest veranderen. Zij zou daardoor van haar ster afgekomen zijn, maar hij heeft toen gezegd, 'het is niet nodig'. Doe er geen...in elk geval, het is daarbij gebleven gelukkig.

00:28:00

[image 01:36:34.08]

Jvp Als hij dat wel had laten doen had hij natuurlijk verder bij Calmeyer niet veel meer te zeggen gehad. Calmeyer heeft het nooit geweten. En dat was, en ik heb dat pas na de oorlog gemerkt, maar dat was een ongelooflijke opoffering die die twee gemaakt hebben. Dat was heel bijzonder, want dat was toch altijd een gevaar..

(hoesten cameraman) (..) praatjes tussendoor

00:28:59

[image 01:27:31.05]

IV Goed, om eventjes weer terug te komen op die afstammingszaken; dus Calmeyer besliste in twijfelgevallen, maar er was dus een mogelijkheid dat advocaten die twijfelgevallen aanbrachten bij hem??

JvP Ja, dat ging doordat je een ambtdrager (..) verzoekschrift richtte aan, ik denk aan *Innere Verwalten*, of aan Binnenlandse Zaken, het werd aan verschillende adressen gestuurd, ik heb later precies vastgesteld hoe dat ging zodat we daar iets aan konden doen. Maar dus van allerlei advocaten kwamen er daar dingen, en dat heb ik nog niet genoemd, in Rotterdam, in Den Haag, waren ook wat tamelijk wat Portugese Joden en die hadden een Meester Nijg als advocaat, dus daarmee werd samengewerkt door Kotting.

IV Ja.

JvP Maar Van Krimpen was marginaal.

IV Ja.

JvP Dus het waren voornamelijk Nijg en Kotting die de Portugese zaken deden. En daar ben ik toen bij betrokken geraakt en daardoor kwam ik met de andere gevallen in aanraking.

00:30:01

01:28:30.13]

IV En dat was direct in 42 die Portugezen, dat was ongeveer in 42, toen U bij het kantoor kwam, toen was het vrij snel dat dat begon..

JvP Ja en toen, wat er gebeurd is...ik weet niet meer precies welke maand, maar het moet laat 42 geweest zijn, toen sprak Calmeyer met Nijg en Kotting over die Portugese lijst, hij was een beetje onder druk om die lijsten te verminderen, want de SS hield niet van dergelijke lijsten, die wilden iedereen pakken die ze maar konden pakken. En ze waren verplicht om 1000 mensen per week weg te sturen uit Westerbork, dus dat moest aangevuld worden. Het was bovendien te lastig bij de razzia's en dergelijke. Dus hij was toen onder druk om op te schieten met die lijst, want er gebeurde niks. En toen heeft hij dat met Kotting en Nijg besproken en gezegd 'weet je niet van een advocaat of iemand die me kan helpen om die lijsten eens na te gaan of dat wel, want het is nooit onderzocht eigenlijk..'

00:31:06

[image 01:29:33.05]

JvP En die zei 'nou ja ze wisten misschien wel van iemand' en ze zouden kijken of die bereid was. En toen heeft Kotting mij gevraagd of ik het wilde doen en toen ben ik samen met hem naar Calmeyer gegaan. En Calmeyer vroeg toen of ik bereid was om hem te helpen met die lijst. En ik heb toen gezegd 'ja, gut ik ben advocaat dus dat doe ik wel zoiets, maar ik heb moeilijkheid ermee met de vervolging van de Joden dus ik zal het als advocaat doen, maar als ik moeite met mijn geweten krijg, dan moet je me het niet kwalijk nemen als ik het je zeg en dat ik dan het niet meer doe'. Nee dat was (..?), maar ik heb nooit moeite met mijn geweten gehad, dus dat ging goed. Ik kreeg toen daar een kamer. En ik kreeg in die kamer alle Joodse dossiers.

00:32:03

[image 01:30:27.21]

IV Waar was dat?

JvP In Binnenlandse Zaken, op het Binnenhof. op de eerste verdieping, ik weet het nog heel goed

IV Op de eerste verdieping?

JvP Ja

IV En Calmeyer had ook een kantoor?

JvP Ja die had daar een heel deftig kantoor met een eigen badkamer erbij. Dat was een hoge ambtenaar.

IV Ja

JvP En hij was de hoogste ambtenaar die daar in dat deel van Binnenlandse Zaken zat en nog een heel leuk verhaal: Calmeyer die kwam op de fiets naar kantoor en die zette zijn fiets dan daar in het gebouw, maar dat mocht niet van de secretaris-generaal, die waren echt nog netjes, dus toen werd er meegedeeld dat hij niet zijn fiets daar zichtbaar mocht parkeren. 'All right' zei Calmeyer en de volgende dag kwam hij met zijn fiets, zette die op zijn schouder en zette hem in zijn kamer. (lacht) Dat heeft twee dagen geduurd, toen hebben ze hem (..?) want dat konden ze ook niet hebben (lacht).

00:33:02

[image 01:31:24.13]

JvP Zo was hij, hij wist ook wat zijn positie was daar. Dus ik kreeg daar een kamer en al die dossiers en ik kreeg een volledige lijst van de Portugezen zoals ze op de lijst stonden. Ik heb toen die lijst meegenomen naar Amsterdam en hem aan de Joodse Raad gegeven en gevraagd om mij, om naar die lijst te kijken, en mij een lijst te geven van alle mensen die al overleden waren of die al gedeporteerd waren of die gemengd gehuwd waren, want dat waren de drie dingen waardoor ze veilig waren...en dat was een aanzienlijk deel van de lijst, want er stond van alles en nog wat op en er waren er een heleboel die allang niet meer leefden of al gedeporteerd waren, waar niks aan te doen was. Dus dat was het deel wat eigenlijk mijn bedoeling was, om dat te krijgen zodat ik daarmee zonder te zeggen wat het was naar Calmeyer kon gaan. Maar wat mijn andere doel was, was om die dossiers te zien.

00:34:04

[image 01:32:24.17]

JvP .want daarin kon je zien hoe de aanvragen ontvangen waren, wat voor ontvangststempels op die dingen stonden en dergelijke grapjes die ik later zou kunnen gebruiken. Want er was ergens in 42, was er al een bevel geweest dat er geen nieuwe aanvragen gedaan mochten worden. Dus. Bovendien hoe later je het deed, hoe meer

- verdacht het was. Dus het was, als we iets wilden, was het goed om dingen te kunnen terugdateren, waar we dan ook goed gebruik van gemaakt hebben. En ik kon natuurlijk een nieuw dossier gewoon tussen de anderen weer zetten. Dat deed Juffrouw Appelman die ons hielp...dan konden we er nog iets mee doen, dus dat was erg leuk.
- IV Maar op die eerste verdieping, waar Calmeyer ook zat, nam ik aan, daar zaten dan deze drie Nederlandse adminis..
- JvP Dat was een apart kantoor en dan had Miesse een apart kantoor en de Waard had een apart kantoor en ik had er een.

00:35:06

[image 01:33:23.15]

- IV En er was een eeh..
- JvP Maar ik was niet eens officieel in dienst natuurlijk, maar er was een ..
- IV Ja
- JvP Dat was dan informeel
- IV En er was ook een archiefkamer of was dat..?
- JvP Ja ik kan het me niet meer precies voor de ogen halen, maar ik denk dat de dossiers allemaal in dezelfde kamer, we waren als die drie juffrouwen, maar dat weet ik niet meer. Ik heb na de oorlog, heb ik het uitgeschakeld, ik heb pas jaren later er weer aan gedacht. Dat was ook het veiligste voor jezelf.
- IV Ja. Maar dit was dus het werk dat jullie deden als advocaten, wat jij dus ook deed, dat was vooral het vervalsen van documenten.?
- JvP Dat kwam daarna. Ik heb toen aan het begin alleen dat gedaan en toen ik genoeg dossiers, genoeg informatie gekregen had, en ik had die lijst gekregen, toen ben ik naar Calmeyer gegaan en ..

00:36:03

[image 01:34:18.02]

- JvP ..terwijl Meneer De Waard hoogstens één per week deed ofzo iets dergelijks, had ik er ik weet niet hoeveel honderd gedaan en ik heb hem toen een lijst gegeven en gezegd 'Kijk deze mensen die horen niet op de Portugese .die zijn niet...die hebben misschien één Portugese grootouder...maar die komen niet in aanmerking'.En dat waren er een paar honderd, dus hij was doodgelukkig en hij vertrouwde mij sindsdien blindelings.
- IV Ja. En die Portugese lijst, die jij eruit moest selecteren, dat waren mensen met, ik geloof met Oost-Europese Joodse..
- JvP Ja kijk, als ze zeg maar meneer Jesun (?) D'Oliviera één grootouder had die Jesun (?) D'Oliviera was en alle andere waren Askenazen (?) dan, volgens Calmeyer., dan is dat geen Portugees geval meer. En dat soort dingen, wat dan ook al, als er iets verkeerd was, zijn afstamming was twijfelachtig of zo iets, dan werd hij van de lijst afgehaald.

00:37:05

[image 01:35:18.08]

- JvP Maar er bleven er natuurlijk een heleboel op die wel twijfelachtig waren.
- IV Maar het was eigenlijk werk voor genealogen meer dan voor advocaten?
- JvP Nou, een advocaat is iemand die dossiers nagaat en kijkt of z'n documenten goed zijn. Ik heb dus geen genealogische navorsing gedaan, maar je kon het tot een mate wel uit het aanzoek zien, want ze moesten zeggen hoeveel grootouders ze hadden. Je aanmeldingsformulier was een kopie van denk ik. Ik weet niet meer hoe dat precies ging, maar de truc was om de lijst korter te maken.
- IV Ja. En jij reisde dan steeds van Den Haag.

- JvP Ja en weer terug
IV En kreeg je daar vrijstelling voor of kreeg je, kon je met de trein reizen toen nog?
JvP Ja, je kon nog tot 44 met de trein rijden, ik ging altijd met de trein...eerste klas.ik vond dat ik dat verdiende.(lacht)

00:37:58

01:36:08.18]

- JvP ..Nou ik, ik had een beetje steun van de ondergrondse, want hiervoor krijg je natuurlijk niks. En ik kreeg, ik weet niet meer, zeg maar honderd gulden salaris van Van Krimpen, dat was niet veel...maar in die tijd kon je als advocaat toch niet veel krijgen, maar voor onze uitgaven had ik een pot waaruit we Juffrouw Appelman betaalden en onze treinkosten en dergelijke. Want wij vroegen aan de cliënten in beginsel of niks of een nomineel bedrag maximum 300 gulden voor een volledig geval. En daar had je wel, dat had je wel zo min of meer nodig om alles te betalen.
IV En dan sprak je met Kotting af van 'nou wat zullen we doen, 300 hooguit.'
JvP Zoiets ja.
IV Ja
JvP Want ik weet, hij had één geval van een professor, een medische professor, die met zijn hele familie had weten te ariseren.

00:39:06

[image 01:37:13.22]

- JvP ...een bekende kinderarts, en die had hij nooit iets gevraagd. En toen later in de oorlog hadden we een soort comiteetje, een informeel comiteetje, om te bespreken hoe het na de oorlog moest, waarvan professor Bregstein, nou min of meer..nou voorzitter was. Of in ieder geval, hij was erbij. En Kotting had het gevoel dat die kinderarts, die was een beetje stroef tegen hem en een beetje...en hij zei tegen Bregstein 'wat is er toch dat hij zo stroef is?'.En toen zei Bregstein 'je hebt hem nooit iets gevraagd...en dat is heel moeilijk voor iemand als je zijn leven gered hebt en je vraagt niks.'. Hij zei 'ja maar wat moet ik doen?'.Hij zei 'stuur hem een rekening.'. En toen heeft hij hem een rekeningetje gestuurd, ik denk voor 300 gulden of zoiets, terwijl er heel wat meer werk aan was dan dat. En dat betaalde die prompt en daarna was hij vriendelijk en als een kind ziek was kwam hij midden in de nacht ernaar kijken.
IV Ja, ja.

00:40:05

[image 01:38:11.05]

- JvP En daarvan heb ik geleerd dat je voorzichtig moet zijn als je iets voor iemand doet. Ik ben altijd te trots om dan geld aan te nemen en dat is een fout. Je behoort niet te trots te wezen. Dus zo'n enkele keer moet je toestaan dat iemand je iets geeft. En dan moet je dankbaar daarvoor zijn. En dat is een les die ik gelukkig jong geleerd heb, want die is later ook van toepassing geweest. Interessant eigenlijk.
IV Ja
JvP Maar ik kan me indenken, en nu pas de laatste tijd denk ik eraan. Ik was daar als een jonge snotneus advocaat, en dan had je een zaak waarvan iemand zijn leven afhing. En als je een fout maakte, dan ging hij dood. En ik ril er nog van als ik eraan denk...want dat gebeurt normaalweg niet.
IV Nee
JvP Het is... . Enfin, gelukkig heb ik er toen nooit zo erg aan gedacht.

00:41:04

[image 01:39:07.11]

JvP Maar ik ben er nou nog bang voor.

IV Je hebt een paar grote zaken gehad, onder andere die van Bregstein, professor Bregstein. Kan je daar iets over vertellen?

JvP Die zaak, ja dat was tamelijk laat in de oorlog. Bregstein kwam uit Litouwen en hij had zijn formulier waarbij hij zich aanmeldde, had hij met zijn eigen, zelf getypt (?) en zo ingediend. Nou had ik een Joodse relatie, zal ik maar zeggen, iemand een zeker Pollak en die had connectie bij het bevolkings, bij het Centraal Bevolkingsregister. En die kon zo'n aanmeldingsformulier terugkrijgen. Bregstein had gezegd 'Kun je iets voor me doen? Ik zal je helpen met je dissertatie.' (lacht) Wat nooit ernstig wat mij betreft was.

00:42:04

[image 01:40:04.15]

JvP ..maar dat was meer een grap. En toen heb ik die Pollak gevraagd om dat formulier van Bregstein terug te krijgen en toen hebben we het aangevuld, toen heeft Bregstein erbij getikt: 'Ik ben niet zeker van mijn voorouders, maar ik kan het nog niet bewijzen, maar ik wil er later op terugkomen.'. En het formulier weer bij het Bevolkingsregister ingezet. Toen hebben we een antropologisch onderzoek laten doen door Professor de Vroe, Arie de Vroe, die een uitstekende illegaal contact was tegelijkertijd. En die heeft in zijn rapport gezegd dat de schedel van Bregstein was bijzonder groot.en dat kon niet Joods wezen enzovoorts. Dus dat hadden we er ook bij en toen Bregstein dat zag lachte hij zich een ongeluk en hij zei 'Nou ik begrijp ook waarom ik altijd moeite heb om een hoed te krijgen die groot genoeg is!' (lacht)

00:43:10

[image 01:41:08.11]

JvP Ja dat er waren grappige dingen bij. En toen hebben we een brief gemaakt, gedateerd ik denk in 1 of 42, maar een vroege brief, waarin hij terugkwam op zijn aanmeldingsformulier en gezegd.hij had nou documenten gekregen en hij gaf dan verdere bewijzen. En om die brief nou echt te maken, heb ik aan de kantlijn.Ik deed dat schrijven niet zelf, we hadden iemand een zekere Teutscher die handschrift kon namaken en handtekeningen maken en dergelijke. Aan de kantlijn stond er 'Juffrouw Haring', dat was één van de dames daar.'breng mij.'.

00:44:00

[image 01:41:56.20]

JvP ..Of nee, bij die brief niks, die was net zo ingediend met de stempel erop. En toen hebben we een half jaar later gedateerd een andere brief waarin stond 'Ik heb nog niets gehoord, hoe gaat het ermee?'.En daar aan de kant was geschreven in het handschrift van Meester De Waard 'Juffrouw Haring geef me het dossier' en dan zijn paraaf en de datum. En die hebben we ook het dossier gelegd. En toen ben ik naar Meester De Waard gegaan en toen zei ik 'Kijk, Professor Bregstein heeft me gevraagd om eens navraag te doen want hij hoort nooit iets.' Toen zei hij 'Ik kan me niet herinneren dat ik ooit zoiets gezien heb en hij belde Juffrouw Haring en hij zei 'Is er zo'n dossier?' en toen kwam zij met het dossier aan en hij maakte het open en hij zei 'Het spijt verschrikkelijk, ik ben het helemaal vergeten'.'. (lacht)

IV Maar had jij dat erin gestopt omdat jij toegang had tot Calmeyers zaken.

JvP Ja, ja wij konden zoiets doen..

IV Ja maar jij,jij was de enige toch die daar kon komen? of kon Kotting ook binnenkomen?

00:45:01

[image 01:42:54.15]

JvP Ja nou.ik kon het beter dan hij. Makkelijker. Maar hij kon ook wel eens, want we waren samen dikwijls en in ieder geval, hij had het Juffrouw Appelman kunnen vragen, maar dit deed ik nu toevallig omdat ik nou, tot in mate, nogal bevriend was met Bregstein.

JvP Ja dat....Er waren grappige dingen bij. En toen hebben we een brief gemaakt, gedateerd ik denk in 1 of 42, maar een vroege brief, waarin hij terugkwam op zijn aanmeldingsformulier en gezegd.hij had nou documenten gekregen en hij gaf dan verdere bewijzen. En om die brief nou echt te maken, heb ik aan de kantlijn. Ik deed dat schrijven niet zelf, we hadden iemand een zekere Teutscher die handschrift kon namaken en handtekeningen maken en dergelijke. Aan de kantlijn stond er 'Juffrouw Haring', dat was één van de dames daar.'breng mij.'

00:44:00

[image 01:41:56.20]

JvP ..Of nee, bij die brief niks, die was net zo ingediend met de stempel erop. En toen hebben we een half jaar later gedateerd een andere brief waarin stond 'Ik heb nog niets gehoord, hoe gaat het ermee?'.En daar aan de kant was geschreven in het handschrift van Meester De Waard 'Juffrouw Haring geef me het dossier' en dan zijn paraaf en de datum. En die hebben we ook het dossier gelegd. En toen ben ik naar Meester De Waard gegaan en toen zei ik 'Kijk, Professor Bregstein heeft me gevraagd om eens navraag te doen want hij hoort nooit iets.' Toen zei hij 'Ik kan me niet herinneren dat ik ooit zoiets gezien heb en hij belde Juffrouw Haring en hij zei 'Is er zo'n dossier?' en toen kwam zij met het dossier aan en hij maakte het open en hij zei 'Het spijt verschrikkelijk, ik ben het helemaal vergeten'.(lacht)

IV Maar had jij dat erin gestopt omdat jij toegang had tot Calmeyers zaken.

JvP Ja, ja wij konden zoiets doen..

IV Ja maar jij. Jij was de enige toch die daar kon komen? of kon Kotting ook binnenkomen?

00:45:01

[image 01:42:54.15]

JvP Ja nou.ik kon het beter dan hij. Makkelijker. Maar hij kon ook wel eens, want we waren samen dikwijls en in ieder geval, hij had het Juffrouw Appelman kunnen vragen, maar dit deed ik nu toevallig omdat ik nou, tot in mate, nogal bevriend was met Bregstein. Zo'n vaderlijke figuur voor mij.(lacht) En dat was dus eigenlijk. Later is het helemaal mislukt, want een tijdje later, voordat we nog verder iets gedaan hadden...toen werd ik ineens opgebeld: Pollak was gearresteerd, op het station.

IV Dat was die medewerker bij.?

JvP Dat was de man die die verplaatsing van die aangifteformulieren gedaan had.

IV In het Bevolkingsregister.?

JvP Ja. Die was op het station gearresteerd, ik weet nog altijd niet waarom en wat. Maar in ieder geval, dezelfde middag werden er mensen opgepakt, hij had blijkbaar geholpen met distributiebonnen en dergelijke.

00:46:01

[image 01:43:52.22]

JvP ...En de Duitsers waren naar zijn huis geweest en hadden allerlei namen gevonden en er werd links en rechts gearresteerd. Dus wij schrokken ons een hoedje en ik ben naar Bregstein gegaan en gezegd 'wat moeten wij doen, want als hij vertelt van dit, dan ben ik er geweest en dan ben jij er ook geweest. Moeten we nu onderduiken of moeten we een kans nemen dat hij ons niet verradt?'. En we hebben dat degelijk besproken en tenslotte tot het gevolg eigenlijk gekomen, Bregstein was een belangrijk man bij buitenlandse betrekkingen in Amerika en dergelijk en ik. Pollak wist dat ik de Gerbrandy's kende. En Pollak wist ook dat hij na de oorlog nog moest leven en dat hij dus beter ons tweeën maar met rust liet. En toen hebben we de gok genomen en we zijn niet ondergedoken en hij heeft ons nooit verraden.

00:47:01

[image 01:44:50.05]

JvP Maar dat is niet het end van het verhaal, zal ik het verder vertellen?

IV Ja

JvP Uhm.een half jaar later denk ik, of in ieder geval later...werd Pollak ineens vrijgelaten. Dat was op zichzelf al verdacht en kort daarna ging het gerucht dat hij agent-provocateur (?) was geworden. Op een goede dag belde hij me op en vroeg of hij me kon komen spreken over een belangrijke zaak en ik zei 'ja natuurlijk' en ik was in die tijd al weg bij Van Krimpen, ik had een kantoor bij mijn vader. En ik schrok natuurlijk redelijk en besprak het met Gerbrandy, de jonge Gerbrandy, en die is toen in de kast geklommen om te luisteren, om eventueel in te grijpen en Pollak kwam en hij zei, ja hij was vrijgelaten en nou ging het gerucht dat hij agent-provocateur was

00:48:03

[image 01:45:49.22]

JvP ..en of ik hem kon helpen, hij wilde graag met de ondergrondse in verbinding komen, zodat hij kon verduidelijken wat er gebeurd was. En of ik iemand wist. Ik zei 'Ik weet niks, ik heb niks met de ondergrondse te doen. Ik ben net advocaat en ik doe zaken. En ik heb geen idee!'. Enfin, een tijdje gepraat en toen zei hij 'Mag ik even bellen in een andere kamer?'. Toen is hij naar een andere kamer geweest en toen dacht ik 'Ojee wat gebeurt er nou?' en toen zei ik 'nou ja goed, jammer dat ik U niet kon helpen' en dat was het end. En twee weken later kwam Arie de Vrou bij me en die zei: 'ik heb het jaren niet durven te vertellen'...maar hij was de ombudsman voor de ondergrondse om te besluiten of iemand geliquideerd moest worden. Want het was zo'n tijd. Kijk zo iemand kun je alleen maar liquideren, je kunt het niet op een andere manier beëindigen. Dat klinkt heel akelig, maar dat is zo.

00:49:06

[image 01:46:50.08]

JvP ..En er was wel eens een fout geweest natuurlijk en wat ik hem kon vertellen. En ik heb het toen net zo verteld, ik zeg 'ik weet niet of hij het is of niet, maar dit is er wel gebeurd'.En toen een week later, wij hadden ons kantoor oorspronkelijk in de Lairesestraat op de hoek van de Brandtstraat en net om de hoek is hij doodgeschoten.

IV Jeetje.

JvP Na de oorlog moest ik nog een keer bij de rechter-commissaris komen om te vragen wat er gebeurd was, want dat was natuurlijk een moordgeval en hij was heel vriendelijk tegen mij.ik moest in die en die stoel zitten tegenover het raam... Hij zegt: 'Daar laat ik altijd de verdachte zitten, zodat ze in het licht kijken.'(lacht) .Dat was

voor mij niet nodig, in ieder geval, ik heb het toen verteld en er is verder nooit iets van geworden. Het is een heel akelige zaak eigenlijk, maar het is alles goed afgelopen voor ons.

00:50:04

[image 01:47:45.22]

- IV Ja, maar het is wel een hele enge tijd. Ik bedoel; elke dag is er zoveel spanning. Je weet dat je elke dag betrappt zou kunnen worden en...
- JvP Ja, ja. Maar dit is een geval wat goed afgelopen is, wat ook verkeerd had kunnen gaan achteraf. En zo is het, wat ons betreft, met ons altijd goed gelopen, maar er zijn een paar keer, is het geweest dat het op het randje was.
- IV En dat was onder andere met Bregstein of dat vond je niet.?
- JvP Och dat was één van de minder gevaarlijke haast. (lacht) ofschoon het toch wel gevaarlijk was, maar er waren andere ook natuurlijk.
- IV Ah ja. Je hebt wel eens verteld, van inderdaad een dossier dat was geloof ik de schoonmoeder van Kotting hè, dat het ontdekt was en ..
- JvP Nou kijk, net voor dolle dinsdag, er was een zekere Ten Kate, hij was hoofd van sibbekunde (..) dat betekent, nou zeg maar anti-Joods.

00:51:07

[image 01:48:46.13]

- JvP ..en hij ging uit van de Joden aan het begin van de vorige eeuw en keek wie de afstammelingen waren, om het op die manier van boven naar onder te doen, terwijl wat wij deden; wij konden iets tussen in planten als er in het Bevolkingsregister of in het Geboorteregister zeg maar, een halve bladzij open was, konden wij daar iets anders in laten schrijven, dat deed Teutscher voor ons. Dus als je van onder naar boven ging, dan kon je nooit iets verkeerd vinden, maar van boven naar onder wel. En ik denk, het was zeker pas later, zowat een week voor Dolle Dinsdag, toen was Ten Kate op ons. Toen had hij bij Kotting iets gevonden, op ons kantoor. Maar gelukkig was de man laf genoeg om bij Dolle Dinsdag te vluchten en is nooit meer teruggekomen.

00:52:04

[image 01:49:41.07]

- IV Maar was dat een SS-er of een Nederlander?
- JvP Dat was een Nederlander, ik weet niet meer. Misschien was hij wel bij de SS, ik hij was in ieder geval een fanatieke Jodenhater, kennelijk..
- IV Is hij bij jullie op bezoek geweest toen?
- JvP Nee maar hij had wel, als ik het goed begreep, Kotting ontboden.
- IV Ja
- JvP Maar ik heb dat verhaal pas gehoord toen Kotting al dood was, dus ik heb het hem nooit kunnen vragen. En hij heeft het voor mij niet genoemd.
- IV Maar jij bent nooit ondergedoken, want het gevaar was er wel voor je.
- JvP Ik ben wel eens een keer één of twee nachten verdwenen maar.
- IV Waarom was dat dan?
- JvP Nou dan was er dus zo'n gerucht of dan dachten we dat ze weer iets hadden en. Ja, die geruchten kwamen er altijd.
- IV Maar hoe beleef je dat dan? Hoe voelt dat?
- JvP Je leeft verder, waar je leeft leef je, maar het was soms een beetje griezelig. We volgden... Enfin je kent het geval van Elshot Perreira.(?)

00:53:01

[image 01:50:35.21]

IV Nou vertel maar.

JvP Dat was ook zo'n randje. Kijk, de Portugese zaak die ging goed, we probeerden uitwisselingen en weet ik het alles.het ging goed tot eind 43 of zoiets. De datums zijn voor mij vaag hoor, maar op een gegeven ogenblik toen werd het naar Duitsland verwezen en toen besloten ze daar in Berlijn dat er een paar mensen naar ze moesten kijken. Dat was natuurlijk dodelijk, want ze leken helemaal Joods en er was veel inteelt en dergelijke. Het waren in het algemeen adellijke type mensen, maar ze waren niet spectaculair niet-Joods. Dus toen zijn ze ineens allemaal opgepakt.

00:53:57

[image 01:51:29.11]

JvP .en naar Westerbork gestuurd zodat ze bekeken konden worden en toen zijn ze bekeken en toen zijn ze niet geaccepteerd als niet-Joden en dat was het. Toen ze opgepakt. Nou had Kotting een jongeman zijn ouders niet-Joods laten verklaren, ik heb daar niks mee te maken gehad op zichzelf. Er waren zaken die hij alleen deed of die ik alleen deed. Dus die jongeman was niet Joods, maar die was verloofd met een Elsa Perreira, die een jonge medische student in haar laatste jaar was. En toen hebben we besloten om Else Pereirra ook niet-Joods te laten verklaren, in een aparte zaak. Om één of andere reden omdat die jongen was geloof ik een buurman van Kotting ofzoiets; we wilden geen enkel risico nemen. Dus we besloten om het volledig te vervalsen, tot de omslag van het dossier en alles.

00:55:01

[image 01:52:30.24]

JvP .maar dat duurde een beetje, we moesten een vonnis van de rechtbank hebben, dat was makkelijk dat kun je zo maken, na de oorlog ben ik ermee opgehouden hoor. Maar ik was wel even in de verleiding toen ik echt zo'n vonnis moest krijgen voor echtscheiding of weet ik het wat. Toen dacht ik 'waarom al die moeite, ik kan het zelf ook wel', maar ik heb het daarna nooit meer gedaan. Maar dat was er en we moesten een geboorte. Ik weet niet meer hoe, wat de zaak was, maar we hebben er iets van gemaakt. Waarschijnlijk heeft haar moeder overspel gepleegd ofzoiets. Het leek echt weet ik ,want toen ze het later zag, schrok ze.Net zoals Marianne schrok toen ze het zag.(lacht) Maar in ieder geval; we waren daar nog mee bezig en toen kreeg ik een telefoontje uit Westerbork van de Antragstelle of iemand, maar dat was geheim, want ze mochten niet zoiets zeggen, maar dat ze die dinsdag op transport zou gaan, het was op zondag.

00:55:58

[image 01:53:25.08]

IV Die Else was in, was in .?

JvP Ja ze was opgepakt samen met alle andere Portugezen zat ze in Westerbork en op zondag kwam dat dus door en waren ze bezig om de lijst op te stellen...en moesten de mensen hun koffertje pakken en weet ik het wat. Ik ben toen die maandagochtend naar Den Haag gegaan en heb vanuit de kamer die ik daar nog altijd kon gebruiken heb ik Westerbork gebeld naar de *Antragstelle* en gezegd dat, namens Calmeyer, dat er een zekere Elsa Perreira was, ik heb niks gezegd over Portugese, want dat was natuurlijk...niet ...dat wist ik niet, maar dat er een zekere Elsa Pereirra was en die tot de afstammingslijst. Die moest op de afstammingslijst, want die zaak zou binnen een

paar weken zou die beslist worden. Dus die moest zo lang op die lijst komen. Dat was goed. En een uur of twee uur later zat ik in Calmeyer z'n kantoor voor één of ander iets..

00:56:59

[image 01:54:24.05]

JvP ..en hij had twee telefonen op zijn tafel en de ene telefoon ging en hij antwoordde en hij praatte daarop, toen ging de andere ook, dat is nooit eerder en nooit later gebeurd. En ik heb toen die telefoon opgetild en gezegd 'Kantoor Calmeyer' en toen was het Westerbork om het te bevestigen. Wat ook nooit eerder gebeurd is. En ik zei dus gauw 'Ja' en was klaar voordat Calmeyer klaar was, toen vroeg Calmeyer wat het was, toen zei ik 'Ik weet niet hoe ze het wisten, maar het was voor mij bedoeld.' En dat was al. En dat. Ik geloof in het algemeen niet aan wonderen, maar dat vond ik wel een wonder, want dat was wel heel merkwaardig. Ik heb jaren later van haar de story van haar van de andere kant gehoord. Zij was al bijna in de trein toen het niet doorging. En toen, één of twee weken later toen we alles bij elkaar hadden, een keurig dossier, en Kotting was heel goed met het maken van Duitse beslissingen in de taal van Calmeyer..

00:58:03

[image 01:55:25.04]

JvP ..dus we hadden die beslissing ook gemaakt en al getekend en toen gingen we het dossier halen daar, zonder beslissing, en toen deed Kotting de beslissing erin en we gingen samen naar Calmeyer en bespraken iets anders en toen na een tijdje ging hij uit Calmeyer zijn kamer terug en zei 'Ha hij heeft het getekend!' en toen hebben we de officiële brief laten maken en ik heb toen zelf de brief naar Westerbork gebracht en toen aan het hoofd van de Antragsstelle, een zekere dr. Ottenstein, een uitstekende, goed iemand was dat...een Joods iemand. en gezegd 'Ik zou het waarderen.' en meestal duurde dat twee of drie dagen 'of ik hem mee terug kon nemen'. En toen heb ik hem mee teruggenomen.

IV Ja

00:59:02

[image 01:56:21.24]

JvP Toen kwam ze terug, en ik geloof in Amersfoort of zoiets, toen stond haar verloofde haar op te wachten en verdwenen ze. En ze zijn dezelfde avond nog onderling getrouwd en dat is het. En we hebben daarna jarenlang er nooit over gesproken met elkaar.

IV Ja

JvP En toen, tien of twintig jaar later, kwam ze in Zuid-Afrika om op een zendingsstage (?) een tijdje te werken en toen is ze bij ons geweest en toen heb ik de hele avond met haar gepraat en heeft zij haar kant verteld en ik mijn kant verteld die ze nooit eerder gehoord had. En toen kwam het uit dat het bij haar ook op het nippertje geweest is.

IV Jeetje

JvP Dat is een heel merkwaardig geval.

IV Ja het is bijna een..

JvP En dat is nou een geval wat nou volledig vervalst was, daar was helemaal niets echt aan. Bij de meeste mengde je het echte met het onechte.

IV Ja.

01:00:02

[image 01:57:19.13]

IV Maar het is heel persoonlijk, hè. Want je redt echt mensen die, zoals deze mevrouw, die je kent haar dan...of je hebt haar in ieder geval, het is...

JvP Ik heb haar daar leren kennen.

IV (...?) iemand en dat is een hele heftig..

JvP Ja en soms is het een heel gezin.

IV Ja. Kan je je herinneren dat er ook zaken zijn die niet gelukt zijn?

JvP Ik...nou er is er eentje die bijna niet. Er zijn er twee die bijna niet gelukt zijn die ik heb onthouden, maar die uiteindelijk toch op één of andere manier gelukt zijn. De één was er een van mijn hele eerste zaken, dat was een gemengd gehuwde Joodse man. Wij noemden hem Brammetje Polak, en hij was tamelijk rijk, want hij gaf zijn hond zalm in de oorlog (lacht).Dus dat moet je wel kunnen.(lacht) Maar die had een aangenomen dochter die ik denk een jaar of zes was of zoiets..

01:01:04

[image 01:58:19.05]

JvP ..en die was dus niks.die was Joods, die was vol-Joods. Dus daar was toen een aanzoek voor wat ik behandelde. Het was niet een erg sterk aanzoek...ja de ene lukte beter dan de ander zal ik maar zeggen. En ik ben dat, dat was in 2, nee in 43, maar kort voor het Kerstfeest. En die ging ik toen met Calmeyer bespreken en Calmeyer keek ernaar en die zei 'Nee dat kan ik niet doen, dat moet ik afwijzen'. Ik probeerde nog,maar ik moet zeggen, het was een zwakke zaak dus je kon niet erg veel zeggen. Maar ik werd toen ineens tamelijk wanhopig en zei toen tegen Calmeyer 'Je bent net zoals Herodes.'Hij schrok ervan en ik zei 'Ja je maakt ook kindertjes dood.'

01:02:02

[image 01:59:15.01]

JvP En nou ja, Duitsers zijn sentimenteel over Kerstfeest natuurlijk en hij was toen erg ontsteld en zei 'Ja maar ik kan het niet toestaan!'.Toen zei ik 'Maar je kunt tenminste niks doen, het niet besluiten nu en het voorlopig uitstellen.'.En hij dacht een beetje na. En toen zei die 'Allright' en hij gaf het dossier en hij zei 'ik zal het niet doen.'.En toen hebben wij het voor hem afgemaakt en toen was het in orde. Maar dat was een griezelig geval waarbij Calmeyer inderdaad zich bedacht en waarbij hij wel een reden had om 'nee' te zeggen. Maar het is heel later, heel aan het eind een keer gebeurd dat hij geen reden had om 'nee' te zeggen en toen is het bijna mislukt..

IV En hoe was dat dan? Bij welke zaak was dat?

JvP Dat was een banketbakker en zijn vrouw en zijn twee kinderen, dat was een gezin van vier.

01:03:03

[image 01:00:13.13]

JvP .Ik weet niet meer precies hoe de zaak was, maar het was niet een slechte zaak en ik had het met hem besproken en toen had hij gezegd 'Allright het is in orde maar ik wil net nog dat dit geboortebewijs of huwelijksbewijs of wat het ook maar was in Duitsland bevestigd wordt door Miese(?) .Maar als je dat hebt, dan zal ik het doen'.Enfin, toen een maand later toen had Miese dat gekregen en dat was in orde, dat was wél echt, en toen heb ik het heel ongelukkig getroffen, maar dat wist ik natuurlijk niet. Calmeyer moest op die dag op een zekere dag waarnemen voor de Duitse vertegenwoordiger bij BZ, dus die zat toen in de kamer, een héél deftige kamer, aan het Lange Voorhout van BZ en die zijn altijd deftig.

01:04:04

[image 02:01:12.15]

JvP Ik herinner me nog; er was een schilderij van De Lairesse, de straat waar het kantoor was, en de rest was heel deftig. Dus ik ging daar naartoe, hij had eigenlijk daar niks te doen, maar hij moest er officieel zitten. En toen had ik die zaak meegenomen en ik dacht 'dat is een goede kans om het even af te handelen'. En ik gaf hem het dossier en zei 'Kijk, u hebt al ernaar gekeken en gezegd net nog dat... en hier hebben we het nou gekregen.'. Dus dat kunt u nou afhandelen. Toen zei die 'Jaa, maar ik kan het ook niet doen.' toen zei ik 'Nee maar u heeft al gezegd dat het in orde is'. 'Ja' zegt hij 'maar dat is niet finaal'. En hij keek ernaar en hij zegt 'Nee, ik denk dat ik het afwijs.', toen zei ik 'Nee, dat kan niet, want je hebt het al gezegd!'. Hij zegt 'dat zul je zien, dat ik het kan.' en hij nam een stuk papier en begon toen, wat hij nooit anders deed, de hele beslissing uit te schrijven.

01:05:00

[image 02:02:06.08]

JvP En ik was volkomen wanhopig, ik had een verschrikkelijk bezoek aan Westerbork gebracht, ik word er nog akelig van. Ik begon toen te huilen... en ik geneerde me dood, en ik zat zo (maakt gebaar) met mijn hand voor mijn gezicht en dergelijke. En hij schreef door en tekende het, maar merkte natuurlijk wel wat er aan de hand was. En toen werd hij natuurlijk ongemakkelijk, want we konden heel goed met elkaar over de weg en toen zei hij 'Zijn het vrienden van je?' ik zei 'Nee ik ken ze niet, het zijn rotlui.'. Ik was woedend en helemaal door elkaar en enfin toen stond hij op en liep een tijdje heen en weer en ik kon niet ophouden... gut het was akelig. En toen tenslotte ging hij zitten en toen zei hij 'Allright, hier is het dossier, als je morgen.' en de beslissing lag erin 'als je morgen met een betere beslissing komt die mij overtuigt, dan zal ik er weer over denken.;.'

01:06:04

[image 02:03:07.01]

JvP En daarmee kon ik weggaan. Nou het is niet zo makkelijk als je niet kunt ophouden te huilen om dan weg te gaan, maar in elk geval, ik ben weggegaan. En ik heb het aan Kotting gegeven en die heeft die avond een prachtige beslissing natuurlijk gemaakt, wat makkelijk genoeg is. En ik ben de volgende dag weer naar Den Haag gegaan, naar Calmeyer en die had een paar mensen daar bij zich. En toen hij me zag, toen zei hij 'Ah daar is Van Proostdij, laat eens kijken wat hij heeft kunnen doen.'. Hij was toen in een heel goede bui, hij voelde zich waarschijnlijk ook slecht over wat hij gedaan had. En hij nam het en las het en zei 'Ja ja , so kann es auch.' en tekende het en nam toen die andere beslissing, verfrommelde die en 'woeps' in de prullenmand (gebaar weggoaien). En toen was ik razend, want dat waren vier mensenlevens en dat heb ik altijd nog tegen hem gehouden..

01:07:02

[image 02:04:02.16]

JvP Dat betekende dat hij, als hij uit zijn humeur was, mensen ter dood veroordeelde. Want het was zo; als hij zijn beslissing nam, ging dezelfde dag, ging het briefje naar de SS en werden mensen opgepakt voordat ze het wisten. Een heel enkele keer heeft Miesse ze tijdig kunnen waarschuwen.

IV Ja

JvP Maar het interessante is, na de oorlog toen is hij met alle andere Duitsers gevangen genomen en toen is Kotting hem een keer gaan opzoeken in de gevangenis en heeft hem verteld dat hij een Joodse vrouw had en dat wij hem bedrogen hadden altijd, met die zaken. Toen was Calmeyer z'n reactie, en ik ben nooit naar hem toegegaan, 'Ja das kann ich glauben, aber Van Proosdij hat mir niemals betrug.' Hij geloofde nog altijd dat ik niet kon bedriegen, ik was zo onschuldig.(lacht)

01:08:04

[image 02:05:02.06]

JvP Hij vertrouwde me..

IV Ja.

JvP En ik was heel gemeen..

IV Nou hij ook

JvP Maar ik was op een manier zijn vertrouwensman voor het contact met Westerbork en dat was natuurlijk heel belangrijk voor hem.

IV Want wat was dat?

Cameraman: Zullen we eerst even een tapewissel doen?

IV Ja

JvP Ja..

01:08:32

[image 02:05:29.04]

File 2

00:00:00

00:00:28

[image 02:06:04.07]

JvP Waar waren we eigenlijk? Begonnen we net met Westerbork?

IV We gaan eerst eventjes terug want er waren nog een paar vragen die ik graag wilde stellen.. In de eerste plaats over dat antisemitisme of eigenlijk jouw motieven om te gaan helpen en het antisemitisme in Amsterdam, of misschien het niet-antisemitisme, maar in ieder geval het bewustzijn van dat Joden gediscrimineerd werden en, iets eerder in die tijd is dat al dat de vluchtelingen kwamen...

JvP Ja daaruit merkte ik voor het eerst denk ik, kijk eens, je onthoudt ook net alles dat 60-70 jaar geleden gebeurd is, en voor mij is het allemaal 60 jaar geleden, wat wel lang is, dus ik onthoud het niet meer zo duidelijk en ik probeer... vooral na de oorlog heb ik het weggeschoven, ik heb toen met rechtsherstel tot in mate achteraf besef ik, wraak genomen eigenlijk tegen die hele Joodse bezigheid, tegen dat schandalige gedoe..

00:01:36

[image 02:07:09.06]

JvP ...Maar ik heb verder wat er in de oorlog gebeurd is, weggeschoven en pas zeg maar 20 jaar later werd ik er weer bewust van wat er gebeurd was toen men me erover uitvroeg.. Maar ik kan niet herinneren dat ik in Nederland zelf, behalve vanaf de

- oorlog, antisemitisme tegenkwam. Ik wist wel dat het in Duitsland, dat er ook Jodenvervolging was, dat wisten we heel goed..
- IV Maar hoorde je dat van de ...
- JvP Je kon het in de krant lezen enzoiets en nou het feit dat de emigranten kwamen was al genoeg bewijs..
- IV Ja en had je toen het dus eenmaal in Nederland begon, het begint eigenlijk vrij snel met de registratie van Joden en vervolgens krijg je de borden van 'Verboden voor Joden' en ook het straatbeeld verandert dan natuurlijk helemaal, Joden gaan met een ster... Kreeg je dat allemaal mee? Kon je bijvoorbeeld...?

00:02:38

[image 02:08:08.19]

- JvP Ik kan me er eerlijk gezegd niets van herinneren, dat klinkt nou heel gek, maar ik was bezig als student en ik hielp dan een beetje met het bezoeken van wat Duitse immigranten en ik onthoud dat er die staking was natuurlijk en we waren anti-Duits, maar we waren nauwelijks.. ja je was wel bewust van dat de Joden toen mishandeld werden enzoiets en daar was je kwaad over, maar je kon er toch niks aan doen in ieder geval. Ik herinner me die staking, herinner ik me heel goed, want daarna kreeg Amsterdam een boete te betalen, dus mijn vader moest.. ik weet niet meer wat, maar het was een gemene boete. En wat erger was, we moesten toen één of twee dagen wachtlopen..

00:03:35

[image 02:09:03.11]

- JvP .. en het was in de kou en ik moest wacht staan op het Museumplein bij een groot gebouw dat voor ongehuwde moeders was..
- IV Maar die moesten bewaakt worden?
- JvP Nee zomaar om ons te pesten, om het heel plat te zeggen. En de verpleegsters waren heel vriendelijk, die brachten ons een bordje warme soep enzoiets, maar ik moest daar een aantal uur in de ijzige kou staan.. Zomaar.. om ons te intimideren denk ik..
- IV Maar kun je je nog herinneren bijvoorbeeld in Amsterdam dus net na de Februaristaking, of ja da's eigenlijk net erna, dan wordt daar een getto gebouwd, dus dan wordt de Joodse wijk wordt daar afgezet, dat is bij ...
- JvP Dat kan ik me niet herinneren. Is dat zo?
- IV Ja, bij de Waag, dat hele gedeelte bij het station...
- JvP Dat kan ik me niet herinneren, ik..
- IV Oh
- JvP Ik kan het me haast niet voorstellen dat daar een getto was, want ik dacht dat je altijd overal kon komen zonder meer..

00:04:34

[image 02:10:00.02]

- JvP Ik wist wel dat.. Joden mochten.. Kijk wat ik natuurlijk wel gemerkt heb, nou je het vraagt, is dat de professoren en dergelijke, Joodse professoren, moesten bedanken en de President van de Hoge Raad.. en..
- IV Wie was dat ook alweer?
- JvP Visser en Cleveringa in Leiden heeft toen die rede gehouden en wij hebben toen een studentenvergadering gehouden of we nu zouden tekenen of niet en we besloten dat we het beslist niet zouden doen..
- IV In Amsterdam was dat?

JvP Dat was aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. En wij hebben gezegd 'Nou ze moeten maar doen wat ze willen, maar wij doen niet mee..' Dus wij hebben van het begin af geweigerd om iets te tekenen en dergelijke.. In hoeverre dat pro-Joods of anti-Duits was, weet ik niet.. Het was alle twee waarschijnlijk; want je werd op zichzelf al kwaad als ze dergelijke belachelijke dingen doen...

IVJa

00:05:33

[image 02:10:57.04]

JvP Dus het.. ik denk dat het de belediging aan de Joden onze anti-Duitsheid versterkte, dat denk ik.. Maar dat is moeilijk want in die tijd denk je er niet over waarom je het doet; als je er tegen bent, ben je er tegen. En ik was vanaf het begin af waren we al bewust van de ondergrondse.. Schoolvrienden van mij liepen met een revolver op zak, toen al.. Dat was voor het eerst dat ik een revolver zag (lacht)

IV Maar wist jij ook bijvoorbeeld, had jij een idee van wat de Joden zou wachten na deportatie..?

JvP Nou je hoorde dat ze naar Mauthausen gingen als ik het goed onthoud, en nou ja, dan verwacht je niks goeds natuurlijk... Maar verder..

IV Hoezo niet? Hoorde je daarvan..?

JvP Nou een concentratiekamp en je hoorde geruchten dat sommige dan dood waren al, tamelijk vroeg...

00:06:34

[image 02:11:55.04]

Dus .. Nou ja, je was van het begin af.. ... Maar echt het weten, officieel weten, nee.. Nooit, maar latent was je wel 90 procent zeker.. Als je ziet dat kinderen en zieke mensen zogenaamd te werk gesteld worden in Duitsland, dan weet je dat dat nep is.. Op z'n Joods (lacht).. Daar was je wel zeker, eigenlijk wel 100 procent zeker.. Je wist dat het een doodvonnis was.. Dat moet ik geweten hebben al begin 43, toen ik tegen Calmeyer zei dat hij deed zoals Herodes, dat heb ik ook niet uit de lucht gegrepen..

IV Ja

JvP En hij ontkende het niet. Wel dat hij Herodes was, maar...

00:07:30

[image 02:12:49.06]

IV (lacht) Hij werkte daar waar jij ook een tijdje geweest bent.. op het Binnenhof daar.. of in ieder geval daar was jij aangesteld om die lijsten te ..

JvP Ja

IV Nou ja, te corrigeren eigenlijk of te kijken of dus.. kleiner te maken.. Daar kwam het eigenlijk feitelijk op neer..

JvP Ja

IV Kun je daar iets meer over vertellen, over dat Binnenhof, want dat was het departement van BZ?

JvP Dat was het departement van BZ was, als je van.. ja ik weet niet van welke kant af.. van het torentje af.. van die kant af.. als ik het goed onthouden hebt, dan was het de eerste deur naar rechts...

IV Ja

JvP En daar was BZ en dat was aan het begin van de oorlog was het een of andere erg stijve minister... Zo'n echt protestants stijve minister zal ik maar zeggen, want wat ik

me herinner is dat de meisjes die daar werkten, die mochten niet sokjes dragen, maar moesten kousen dragen en dergelijke dingen..

00:08:27

[image 02:13:44.03]

JvP Het was echt stijf.. Maar de minister was natuurlijk weg.

IV Die was weg...

JvP Ja die was in Londen..

IV En de secretaris-generaal was er nog wel?

JvP Dat was Frederiks ja..

IV Heb je die nog wel eens ontmoet?

JvP Nee

IV Maar die zat wel in hetzelfde departement toen?

JvP Ja hij was secretaris-generaal van BZ en hij was ook, denk ik, de senior secretaris-generaal in het algemeen en ik hoorde van Calmeyer ook wel een beetje van tijd tot tijd over Seijs-Inquart en dergelijke, wat er aan de gang was.. want hij vertelde ons, mij althans wel een heleboel dingen, bijvoorbeeld dat er weer een dreigement was voor de gemengd gehuwden.. En daar was Calmeyer actief bij betrokken om dat te verhinderen. Kijk de SS probeerde meer en meer mensen als Joden te laten kwalificeren zodat ze er meer konden uitvoeren. En, dus op een gegeven ogenblik kwamen ze, tamelijk vroeg al, weer met het idee om toch maar de gemengd gehuwden te pakken ook...

00:09:35

[image 02:14:49.03]

JvP en toen heeft Calmeyer, die was blijkbaar tamelijk aan het begin bij een bespreking van Winmer, en daar was besloten om de gemengd gehuwden met rust te laten.. Dus hij herinnerde zodra de SS weer aan zoiets begon, dan zei Calmeyer 'Denk erom, dit is de afspraak en daar moet je je aan houden.. Wij houden ons aan de Duitse wetten..'

IV Sprak je daar gewoon vrij met Calmeyer over..?

JvP (knikt) Hij vertelde zulke dingen.. Ja

IV Ja

JvP En ik herinner me nog dat een keer, toen gingen we wat toch.. , ja hij had een keer een partijtje bijgewoond met SS-officieren en aan het end van de avond hadden die de lichten uit geschoten...

IV Dat vertelde hij jou ook?

JvP Ja.. dat vertelde hij mij.. En hij had het op een gegeven ogenblik over de hunnen, verwijzende naar ... Hitler en dergelijke...

IV (...?)

JvP Dat wel...

00:10:32

[image 02:15:43.22]

JvP Dat wel...maar aan het end van de oorlog was hij meer pro-Duits dan aan het begin..

IV Ja..?

JvP Ja dat hij was altijd tegen..

IV Ja

JvP Als het verkeerd ging, ging hij over.. (lacht)

- IV Maar hoe was jullie contact precies? Dus hij.. Kotting had jou eigenlijk voorgedragen of had hij het eerst aan jou voorgelegd van 'wil je dit werk doen?'
- JvP Ja, ja
- IV En dit is een goede kans..
- JvP Ja.. Ja wij zagen het als een geweldige gelegenheid om daar binnen te dringen...
- IV Ja
- JvP En dat werkte ook heerlijk.. Het ging toen nog alleen over.. de oorsprong was natuurlijk de Portugese lijst.. Maar ik heb me na die korte episode niet meer met de Portugezen bemoeid eigenlijk, dat was meer een politiek gesprek en dergelijke. Tenminste, ik wist er wel van natuurlijk... maar daar heb ik meer afstammingsgevallen geconstateerd..

IVJa

00:11:33

[image 02:16:42.00]

- JvP Want die kwamen.. kijk bij de Joden kwam het gerucht meteen dat er blijkbaar wel iets gedaan kon worden.. Dus daar kwamen de mensen naar ons toe en zeiden 'Kun je iets aan me doen?'. En ik herinner me nog goed; een heel eenvoudig iemand, dan hadden ze iets gehoord dat je met een genealoog iets kon bereiken.. Dus die kwam .. toen spraken we er een beetje over.. toen zei hij 'Kun je niet iets met een genealoog doen?' (lacht) Dat herinner ik me goed.. Dus zo ging het gerucht..
- IV Ja.. En dus jij.. je had het gehoord van Kotting, die had gezegd van 'Ik wil graag dat jij daar gaat werken'.. jij was daarmee akkoord.. Was dat toen de eerste keer dat jij Calmeyer ontmoette bij die gelegenheid?
- JvP Ja ja. Daarvoor had ik er niks te doen..
- IV Dus dan kwam.. Kotting kwam ervoor waarschijnlijk nog wel eens bij, daarvoor al waarschijnlijk ...(?)
- JvP Ja ik kende Calmeyer al en Nijg ook.

00:12:27

[image 02:17:33.22]

- JvP En ik denk dat Calmeyer, of wie het nou eerst aan Nijg of aan Kotting en Nijg tegelijk of wat dan ook al, maar die twee hadden dat wel gezien als een mogelijkheid..
- IV Ja en wat was je eerste indruk van hen?
- JvP Van Calmeyer?
- IV Ja
- JvP Nou, dat was zeg maar een senior collega, zou ik zeggen. Hij was een keurig iemand..
- IV Maar vonden jullie elkaar een beetje juristen onder elkaar, was dat een soort...?
- JvP Ja, ja dat zat er wel een beetje bij. Ofschoon ik wel een erg jonge jurist was...
- IV Ja
- JvP Ik was 21.. toen nog.. Dus, maar dat.. ja.. Het ging.. en persoonlijk klikten we wel.. En ik, achteraf gezien had hij misschien een beetje vaderlijke gevoelens, want toen hij me vroeg om namens hem contactman met Westerbork te wezen, toen heeft hij goed voor me gezorgd, zal ik maar zeggen..

00:13:26

[image 02:18:30.19]

- JvP Hij heeft toen Westerbork gebeld en aan de commandant voorgesteld om mij erbij te betrekken, wat hij maar al graag deed, want die vond dat leuk. En toen zei hij dat hij iemand zou sturen en toen was er nog het gerucht.. ik denk.. ze verwachten een beetje

- de SS met zo'n nou wat het ook was.. er was zo'n anti.. er was zo'n beetje homoachtige bezigheid, er was zo'n Putsch een paar jaar voor de oorlog...
- IV (...?)
- JvP ik ben die naam zo gauw vergeten..
- IV Röhm
- JvP Röhm, juist.. Dus hij zei tegen hem 'maar denk erom, je mag hem niet aanraken', daar kwam het eigenlijk op neer... Niet dat daar enige sprake van was, want hij had kennelijk zijn eigen maîtresse daar geïnstalleerd dus.
- IV Een vrouw?
- JvP Jaar Fräulein ... ik weet niet meer wat, maar dat was zijn secretaresse.. En die deed haar plicht tegenover de *Führer* door hem een kind te schenken..

00:14:28

[image 02:19:30.01]

- JvP En één keer, enfin, maar dat is een minder goede afloop geweest.. kwam Calmeyer.. kwam Gemmeker z'n vrouw er onverwacht aan en hij heeft haar toen met de volgende mogelijkheid onmiddellijk teruggestuurd zodat er net een paar uur.. En toen, enfin.. dat is een ander verhaal.. Of zal ik dat nou zeggen?
- IV Vertel maar...
- JvP Dat is mijn beschuldiging tegen Gemmeker.. Toen was er iemand.. een Duitse dame, die daar was.. En die heeft in een brief blijkbaar dat geschreven, dat verhaal.. En dat is bij de censuur natuurlijk uitgekomen, want ze werd onmiddellijk inde strafbanken gezet.. In dezelfde tijd had, hoe heette de man, de jeugdleider, één van de topmensen...
- IV Schindler.. (?) Baldur van Schi...
- JvP Baldur van Schirach...Ja goed zo...

00:15:28

[image 02:20:28.03]

- JvP Ja die had aan die vrouw.. zij was een weduwe.. en haar man was Dokter Van Baldoover Schirach. Dus Baldoover Schirach had aan Gemmeker gezegd 'Kun je iets doen voor die dame?' En Gemme.. aan Seyss-Inquart ja.. En Seyss-Inquart wist niet beter dan die brief aan Calmeyer te sturen en te zeggen 'Doe jij het maar, want jij weet er meer van...' En Calmeyer vroeg dan aan mij wat ik ervan vond, want ik kende Gemmeker en hij had maar één keer met hem getelefoneerd en dat was al.. Toen zei ik 'Nou schrijf maar aan Gemmeker de brief dat Seyss-Inquart je opgedragen heeft om iets voor haar te doen en aan hem te vragen of hij dat kon..' En ik heb die brief toen in een gesloten envelop.. ik heb hem wel gelezen.. en ik zeg 'Nou ik zal hem in een gesloten envelop zal ik hem aan Gemmeker bezorgen..'

00:16:26

[image 02:21:24.02]

- JvP En de volgende keer toen ik naar Westerbork ging heb ik het met Dokter Ottenstein besproken.. dat was de.. de Einsätzer die hoofd was van de Antragstelle en die.. heerlijk, onpartijdig, onomkoopbaar, positief werk verrichtte, dat was werkelijk een goed mens.. Heb ik het met hem besproken wat de beste manier was en hij zei 'het beste is dat je als een gesloten brief, zonder dat je weet wat erin staat aan Gemmeker geeft en zegt 'het is een brief en Calmeyer heeft gevraagd je die brief gegeven', zodat Gemmeker niet voelde dat hij zijn eer moest redden of wat dan ook al.. En ik heb het net zo aan hem gegeven.. En op het volgende transport is de dame verdwenen.. Hij

heeft onmiddellijk, voordat iemand iets kon doen, heeft hij haar weggestuurd. En dat heb ik een aanklacht tegen Gemmeker geschreven na de oorlog...

00:17:26

[image 02:22:21.06]

JvP ...en ik heb er een paar jaar niet van gehoord en toen ik in Zuid-Afrika was, een keer, belde de Duitse ambassade, er was een rechter die nu onderzoek deed naar dergelijke gevallen en of ik bereid was getuige te wezen.. Ik heb toen de hele dag met de rechter doorgebracht.. .Het was erg interessant, want hij reisde de wereld rond zal ik maar zeggen om dergelijke gevallen uit te zoeken en hij was bij Ottenstein in New York geweest en bij Warel (?) , dat was ook iemand in de Antragsstelle, dus ik kon van die mensen horen dat ze er nog waren.. en ze iets.. En ik heb toen een verhaal verteld en we hebben die avond.. is hij thuisgekomen bij ons en hebben we verder gepraat over die dingen.. Hij vertelde van dergelijk soort onderzoeken.. Enfin, het kwam erop neer, hij heeft zes jaar in de gevangenis gezeten.. Het is zoveel jaar later,... ik vergeet ervan.. Maar ik vond dat een geval van moord..

IV Ja..

00:18:30

[image 02:23:22.19]

JvP Kijk, Gemmeker was uiterst correct. Zijn opdracht was 'houd de mensen in Westerbork rustig en kalm' en überhaupt de hele Jodenopruiming zal ik maar zeggen, uit Nederland, moest zo onopvallend mogelijk gebeuren. Dus Gemmeker hield Westerbork ten eerste keurig schoon, discipline, voor zover mogelijk werd er niet mishandeld of iets.. de mensen moeten zich op een manier thuis voelen. Er was een hospitaal en er was zelfs een theater, waar van tijd tot tijd.. Ze hadden daar uitstekende Duitse cabarettisten, die werkelijk ... En ik ben één keer uitgenodigd om daar te komen.. Dat was een zaaltje en daar konden mensen.. als je dan een kaartje ervoor kreeg, konden de Joden daar komen.. en de voorste rij was gereserveerd voor gasten en daar kwam dus de kampcommandant of wie dan ook ... en toen mocht ik daar ook een keer als gast komen..

00:19:36

[image 02:24:25.20]

JvP ... Er werd van tevoren gewaarschuwd dat als ariër zou je nooit voor een Jood klappen, dat mochten de Joden.. die applaudisseerden dan.. maar dat mochten wij, maar we mochten als het erg mooi was dan mocht je zo op je been slaan van plezier (slaat op been) En dat was dan al wat je mocht doen.. (lacht) Maar het was een uitstekend cabaret.. Maar dat was om de mensen het gevoel te geven dat het niet zo erg was zodat iedereen rustig ging.. Maar er was natuurlijk grote spanning over het weekend als de lijst opgemaakt moest worden, want kijk, als je ziet dat je in beestenwagens gaat.. En ik zag nu een filmpje daar bij het Joods Museum, daar bij het Westerbork museum, hoe die deur gegrendeld werd.. Ik kwam, als ik er kwam, kwam ik er dinsdag later in de dag, maar één keer heb ik die trein zien staan toen.. want toen was hij nog niet weg, maar hij was wel dicht..

00:20:31

[image 02:25:18.12]

- JvP En dan weet je wel dat dat niet goed kan aflopen, als je in een vergrendelde beestenwagen zit..
- IV Hmm..
- JvP (haalt schouders op) Ik heb één keer geprobeerd iets meer uit te vinden... Als ik er kwam, bleef ik er meestal één of twee dagen en dan sliep ik in de dienstgebouwen, daar waren een paar gastenkamers. En één keer was ik daar en toen aan het begin van de avond werd ik gevraagd om ergens anders te gaan slapen, want Fräulein Slotke. Een heel gevaarlijk mens uit Den Haag, die kwam daar op bezoek en die moest dus die kamer hebben.. En toen kreeg ik een kamer in de barak van de *Grüne Polizei* en die avond moest ik dus met de *Grüne Polizei* cognac drinken.. Wat ik ... de volgende ochtend toen ik met Gemmeker moest vergaderen, had ik verschrikkelijke maagkrampen, maar ik dacht 'misschien hoor ik iets'...

00:21:32

[image 02:26:17.03]

- JvP Maar er werd over de transporten niets gezegd en ze schepten de hele tijd op over het Engelandspiel; dat spionnen die uit Engeland kwamen meteen opgepakt werden... Maar je wist niet wat waar was of niet natuurlijk.. maar daar praatten ze over, maar verder niks. Dus ik heb het nooit officieel gehoord...
- IV Oh. Over Westerbork wilde ik zo nog wat meer vragen.. Maar je zat dus eerst, ik ga eventjes weer terug naar dat kantoor van Calmeyer, op het Binnenhof, daar had je eerst ... samen met Calmeyer, je deelde niet de kamer hè? Maar wel op dezelfde verdieping?
- JvP Het was ook daar.. ja alles was op die verdieping.. De Waard en die juffrouwen enzoiets..
- IV En sprak je tegen iedereen.. tutoyeerde je iedereen of vousvoyeerde je..?
- JvP Nee.. allemaal in de tijd was alles nog stijf..
- IV Ja?
- JvP Het was juffrouw Haring en ik weet niet eens, Juffrouw Appelman en Meester De Waard .. en Herr Miessen..
- IV En dat waren allemaal Nederlanders die daar werkten?

00:22:33

[image 02:27:16.08]

- JvP Ja behalve Miessen en een tijdje was er een Dokter Wander, maar die was al weg toen ik daar kwam..
- IV Ja
- JvP En de privésecrétairesse van Calmeyer was ook Duits..
- IV En die zat bij Calmeyer op de kamer?
- JvP Nee nee nee, die zat ergens anders, ik heb haar nooit gezien, ik wist niet eens waar ze was...
- IV En met Calmeyer hoe ging dat, hoe was jouw contact met Calmeyer want je zei net?
- JvP Ik kon vrij bij hem binnenlopen
- IV Ja
- JvP wat ik ook dikwijls deed.. Ik kon daar gewoon bij wijze van spreke ik klopte aan zijn kamerdeur en dan ging ik naar binnen.. En hij heeft nooit 'nee' gezegd.. Ja het was een soort, je kunt het niet vriendschap noemen, maar het was een zeer aangename vriendschappelijke verhouding. Hij vertrouwde me, voelde zich een beetje

verantwoordelijk voor me.. vroeg eens een keer of ik geen moeilijkheid had met de *Arbeitseinsatz*...

00:23:31

[image 02:28:11.17]

- JvP want je moest een stempel hebben.. Toen zei ik 'Nee dat heb ik al geregeld' en dat nam hij ook aan dus hij begreep wel dat ik niet helemaal onnozel was om ertussendoor te lopen, maar hij bood me anders om te helpen.. Dus het was echt een soort vrindelijke verhouding...
- IV Ja.. En toen je daar kwam om die lijst kleiner te maken.. jij wist dat dat het werk zou zijn.. dat je dat moest doen..
- JvP Dat vroeg hij toen om te helpen dat die dossiers een beetje uitgesorteerd werden, want dat ging veel te langzaam..
- IV Ja
- JvP Het zou geloof ik drie jaar geduurd hebben voordat hij ze allemaal gezien had..
- IV Hoeveel waren het er? Hoeveel dossiers?
- JvP Ik weet het niet meer, maar ik denk dat het er op de lijst ergens tussen 600 en 1000 mensen stonden van de Portugezen.. denk ik. Ik weet dat ik er een sub.. meer dan 100, misschien wel 200, ik weet niet meer hoeveel, er af gehaald heb.. Maar het was een aanzienlijk getal wat anders nooit gebeurd zou zijn...

00:24:34

[image 02:29:12.06]

- JvP Maar het had, voor zover ik kon nagaan, geen invloed op mensen, want die waren of al overleden of getransporteerd. Of anders beschermd...
- IV Ja en dat was (...?) dus daar begon jouw contact eigenlijk ?
- JvP Ja en daar kwam de vertrouwenssituatie werd toen bevestigd. Waardoor hij zag dat ik inderdaad gebruikt kon worden...
- IV Ja...
- JvP (lacht) om het zo te zeggen; hij gebruikte me.
- IV Ja. En jij hem ook op een bepaalde manier.
- JvP Ja nou en of. En ik kreeg lekker.... Enfin, daar komen we als je over Westerbork komt, dan zal ik dat nog vertellen.
- IV Ja want ik wilde nog.. de volgende vraag is dan.. nadat je die lijst met Portugezen had gedaan, werd je vervolgens, ging je steeds meer doen met afstammingszaken..
- JvP Ja
- IV Daar hebben we het al een beetje over gehad en dat begon dan meestal dat iemand een verzoek deed aan een advocaat 'kunt u mij helpen?'
- JvP Ja

00:25:31

[image 02:30:06.13]

- IV En één van de advocaten was dan Kotting of u..
- JvP Ja dat kwam bij Kotting of mij terecht..
- IV En jullie maakten dan een soort dossier met allerlei papieren erin..?
- JvP Nou we keken wat er aan gedaan kon worden..
- IV Of de registratie veranderd kon worden..?

JvP Ja.. En meestal was het dat je het bewees dat iemand een overspelig kind had, of een ondergeschoven kind kwam nogal eens voor.. Dat komt in de werkelijkheid geloof ik zeer zelden voor... En één keer toen zei iemand 'wat is er toch met die Joden dat er toch zoveel overspelige en vooral ondergeschoven kinderen..', dat vonden ze gek... En toen zei ik 'Ja, de moeilijkheid is; in Nederland is er geen adoptie.. ze konden niet adopteren en daarom deden ze het op die manier..' Dat is al wat ik kon bedenken zo gauw, maar dat namen ze dan maar aan..

00:26:27

[image 02:31:01.02]

IV Oh.. En dus je had... je zocht van allerlei documenten... Wist je ..?

JvP Je zei, nou.. dat moesten de mensen zelf natuurlijk tot in mate doen, we konden ze helpen met de hulp van een medische student die genealogie deed, die daar belangstelling in had.. Die kon ten eerste heel goed schrijven, die had toegang tot geboorte.. boeken met geboorte.. doopboeken van kerken en ook bij de officiële burgerlijke stand waren er wel eens een bladzij halfopen ofzoiets en daar kon je dan iets extra in schrijven. Wij hebben dat heel voorzichtig gedaan, met ouwe inkt.. we maakten ook oude documenten.. En één keer hebben we getoetst, toen hadden we zeg maar brieven nodig uit 18 honderd zoveel.. Dus we hadden inkt uit die tijd en we hadden papier uit die tijd, maar we wilden zeker maken dat het fullproof was...

00:27:36

[image 02:32:06.21]

JvP ...en toen hebben we.. dat was de politiedeskundige op vervalsingen, dat was een zekere Van Hulschenbosch of zoiets..

IV Ja

JvP En toen hebben we een schuldbekentenis gemaakt van 18honderd zoveel op dat papier en met die inkt.. En toen hebben we dat aan hem gestuurd en gezegd 'we hebben op het ogenblik een zaak bij de rechtbank en de cliënten komen met dit en voordat we ermee beginnen, willen we zeker maken dat het echt is..' En toen gaf hij dus geheel onwetend een certificaat dat het echt was..

IV Dus toen wisten jullie...?

JvP Toen wisten we, dat papier en die inkt kunnen we gebruiken... Zo voorzichtig waren we, want je moest voorzichtig zijn. En Teusscher kon dan ook geboorteaktes op die manier krijgen.. We kwamen ook dikwijls met een vonnis van de rechtbank dat iemand geen lid was van de synagoge..

IVJa ja...

00:28:35

[image 02:33:03.17]

JvP Dat was ook een ding. We konden ook echtscheidingsbevelen maken, dat deden we wel.. We werkten met oude brieven.. dan schreef iemand Liesje zo en zo 'wat was het eten gisteravond lekker' of dergelijke, ik zeg nou maar iets hoor, het was natuurlijk een beetje meer ingewikkeld. Dat waren eigenlijk de voornaamste dingen, maar de mensen moesten zelf ook natuurlijk meewerken. En je kon hoe heet het, fotoalbums veranderen, dat was ook heerlijk.. Nou ja al dergelijke dingen. Valse doopbewijzen, dar waren we ook heel goed in.. Die konden we heel mooi maken. Moet ik vertellen van het stempel?

IVJa..

00:29:29

[image 02:33:54.24]

JvP Kijk, er waren een heleboel kerken die wel bereid waren om een doopbewijs te geven dat niet helemaal echt was. En, nou ja, je moest een beetje variëteit hebben dus wij hadden ook van andere kerken het papier gemaakt dat we dan gebruikten. En toen voelden we; de Duitsers willen graag stempels zien. Dus toen hebben we een stempel ontworpen van een niet-bestaande oecumenische raad van Nederlandse Protestantse Kerken... Zo heette het, en dat bestond niet. Een mooi stempel met een beetje Latijn erin en dergelijke.. Dus onder al onze doopbewijzen kwam dat stempel te staan. En toen, een jaar later of zoiets, toen belde iemand van de Joodse Raad mij en die vertelde; ze hadden iemand met een doopbewijs. En dat werd door de Duitsers niet aanvaard want het stempel van de Oecumenische Raad was er niet op. En ze zochten overal naar die Oecumenische Raad, maar konden hem niet vinden..

00:30:31

[image 02:34:54.13]

JvP Of ik wist waar die was... Toen zei ik 'Ja die ken ik goed, stuur het maar naar mij, dan zal ik het wel voor je regelen.'. En sindsdien hebben we de echte doopbewijzen ook van het stempel voorzien.. En helaas heb ik na de oorlog niet meer kunnen terugvinden..

IV Nee... Je spreekt steeds van 'wij' als je het hebt over 'wij hebben dit en dit gedaan'.

JvP Ja dat is Kotting en ik.

IV Dat was jij en Kotting?

JvP Ja we deden dat soort dingen samen..

IV En er waren ook contacten met het verzet? Want ik kan me herinneren die Teutscher die je noemde, dat was ook ...

JvP Dat was ook een medische student, maar die hielp ook in dat soort dingen. Vooral met de genealogie en met valse handtekeningen. Hij kon heel goed vervalsingen maken.

IV Ja.

JvP Hij was onze vervalsingsman en we gaven hem er wat voor.. Kijk ik had een zeker bedrag gekregen op een of andere manier en daaruit konden we dat soort dingen financieren..

IV Wat waren jouw contacten met het verzet?

JvP Dat weet ik niet meer...

00:31:31

[image 02:35:52.02]

JvP Dat is geheim (lacht).. Nou, kijk mijn zuster was in het verzet, ik had schoolvrienden die in het verzet waren, die het helaas niet overleefd hebben, mijn vader verdedigde verzetsmensen.. Nou ja.. noem het maar op..

IV Jouw moeder, was die ook in het verzet?

JvP Ja.. (lacht) die hielp met distribueren van valse persoonsbewijzen.. We hadden er allemaal wel iets mee te doen...

IV Ja

JvP Een schoolvriend van mij was één van, nee twee van ze zelfs, zijn alle twee doodgeschoten. Hij was bij de heel vroegste verzetsmensen..Hij was tamelijk vroeg in

de oorlog ik denk in 42 of zoiets.. hebben ze hem gevangen en toen zat hij in de gevangenis in Haren en daar is hij toen ontsnapt..

00:32:30

[image 02:36:49.03]

JvP En wij hoorden dat en ik ben toen.. zijn vader was een dominee in Nieuwveen, dat is een of ander dorpje een eind uit Amsterdam.. En ik ben toen meteen op de fiets naar Nieuwveen gegaan om zijn vader te waarschuwen, maar ik ben eerst bij iemand anders gegaan en die vertelde me dat de Duitsers er al geweest waren, dus ik ben toen onverrichter zaken teruggekeerd. Ik herinner me het nog goed, want het was tegen die tijd donker en ik ben met mijn fiets tegen een of ander Duits voertuig vast gereden.. Maar in ieder geval, dat is alles veilig verlopen en hij was verder vrij en kwam van tijd tot tijd bij ons wel langs.. Hij was één van de oprichters van het illegale blad *Trouw*.

IV Oja

JvP En kort voor het eind van de oorlog, ik denk in maart of februari, kwam hij een ochtend bij ons.. ik denk een beetje koffie gedronken en gepraat en daarvandaan ging hij naar het geheime kantoor van *Trouw* en daar zaten de Duitsers op hem te wachten.

00:33:34

[image 02:37:50.09]

JvP En hij is toen doodgeschoten. Dus dergelijke contacten hadden we.

IV Ja.

JvP Dus als we iets wilden van verzetsmensen dan konden we dat van verschillende kanten krijgen...

IV Ja.En die zoon van Gerbrandy, die Sjoerd Gerbrandy is dat geloof ik, zat hij ook in het verzet?

JvP Ja, hij leeft nog. Nee, nee hij kon eigenlijk niks doen met zijn naam en zijn relatie met zijn vader.

IV Ja, want zijn vader was...

JvP Die was minister-president...

IV Tijdens de oorlog..?

JvP Tijdens de oorlog ja. Hij was net voor de oorlog, een jaar voor de oorlog was hij minister van Justitie geworden. Hij was eerst een rechts professor en is toen minister van Justitie geworden, tegen de wil van zijn partij eigenlijk.. Hij was antirevolutionair van Colijn.. Maar hij was altijd ook een beetje een rebel, vandaar dat we goed met elkaar overweg konden (lacht)..

00:34:32

[image 02:38:46.07]

JvP En zijn vrouw was ook.. die waren we heel goed mee bevriend.. maar dat was een enig mens.. Dus Sjoerd kon eigenlijk niets doen.. Hij leeft nog, hij wordt 90 dit jaar.. Hij was iets ouder dan ik. En ik heb toen zekere dingen, zekere cliënten van hem heb ik tijdens de oorlog voor hem waargenomen.

IV Ja. Hij was ook advocaat?

JvP Ja. Hij was advocaat bij mijn vader op kantoor?

IV Ohh.. in het kantoor van je vader zat hij, op de Nassaukade..

JvP Op de Nassaukade..

IV En later in de Lairesestraat of is dat veranderd?

JvP Nee, nee, nee, nee, vader was altijd daar, Van Krimpen was in de Jan Luijkestraat geloof ik.

IV Vondelstraat.
JvP Oh Vondelstraat. was het , Vondelstraat 30 geloof ik zelfs.. En hoe was het... ja.. ik denk het was vroeg 44 of daar ergens, toen zijn Kotting en ik weggegaan Van Krimpen en zijn we begonnen in Lairessestraat 62.

00:35:34

[image 02:39:45.15]

IV Ja
JvP En toen na Dolle Dinsdag of misschien er al voor, dat weet ik niet zeker, ben ik niet meer naar de Lairessestraat gegaan, omdat je op straat opgepakt werd..
IV ...razzia's...
JvP En toen ben ik verder thuis gebleven..
IV Dat waren die razzia's tegen de arbeids(...) om de arbeids...
JvP Ja, en toen ben ik verder thuis gebleven en daar hadden we een schuilplaats op zolder gebouwd, maar die hebben we geloof ik nooit gebruikt
IV Ja. Goed we hebben nu het contact met Calmeyer een beetje proberen weer te geven. En vervolgens heeft hij ook u een speciale opdracht gegeven om in Westerbork iets te gaan doen?
JvP Ja, dat was een tijdje na die, dat Portugese begin zal ik maar zeggen..
IV Ja
JvP Toen zei Calmeyer, die vroeg wat ik ervan vond.

00:36:30

[image 02:40:39.22]

JvP Er waren een aantal Joden niet-Joods verklaard die er nogal erg Joods uitziende en er was dus moeilijkheid met de SS of SD daarover. Die vroegen zich af hoe dat zat...
IV Waren dat Portugese Joden?
JvP Nee nee, dat waren gewone .. zal ik maar zeggen.. onder andere de voorzitter van de synagoge in Zandvoort. Die ook in het telefoonboek als zodanig stond, die werd ineens niet-Joods verklaard. Dat soort dingen gebeurden. Calmeyer keek in veel gevallen alleen naar de documenten, maar niet naar de mensen; die zag hij niet.. En er waren ook dus die al in Westerbork waren, die er weer uitkwamen en dat gaf natuurlijk een beetje opspraak bij mensen zoals Gemmeker en dergelijke. En toen zei Calmeyer, ik denk voor zijn eigen veiligheid vooral ook; 'het is beter als een aanzoeker al in Westerbork is dat ik een rapport zou krijgen van Gemmeker, die hem ziet..'

00:37:36

[image 02:41:42.18]

JvP ... want als hij er erg Joods uit ziet dan moet je voorzichtig wezen natuurlijk, dan moet je heel goed de documenten hebben...
IV Maar dat waren dan.. wacht even hoor.. dat waren mensen die voorlopig vrijgesteld werden, maar toch waren gearresteerd.
JvP Die al gearresteerd waren, maar al in Westerbork zaten, maar daar op de Calmeyer lijst stonden. Er was een Calmeyer lijst.
IV Ja, ja
JvP ..van mensen in Westerbork die niet gedeporteerd werden daardoor. Dus elke keer als Juffrouw Slotke of wie dan ook al die duizend mensen bij elkaar moest krijgen, dan konden die niet gebruikt worden. Dus het was voor Westerbork ook een beetje vervelend als ze allemaal overvloedige gasten hadden... zullen we maar zeggen (lacht)

Die ze niet konden wegsturen en het werd hoe verder de oorlog ging, hoe benauwder dat was natuurlijk voor die lijst en die werd heel langzaam afgewerkt natuurlijk want dat ging geval voor geval.

00:38:33

[image 02:42:37.09]

- JvP Dus hij stelde toen voor dat hij dossiers die gereed waren voor beslissing naar Westerbork stuurde voor een verslag van Gemmeker en hij vroeg of ik dat voor hem wilde doen..
- IV Maar dat was in een persoonlijk gesprekje.. jij was toen toevallig op zijn kantoor of belde hij op?
- JvP Ja nou ik kwam daar regelmatig en...
- IV Jij kwam
- JvP en dat vroeg hij een keer.
- IV Ja.
- JvP wat ik daarvan vond en of ik bereid was dat te doen.
- IV Ja
- JvP Toen zei ik 'Ja waarom niet'.
- IV Ja
- JvP Maar dat ging dan zo; hij maakte dan een notiz, dus een soort opsomming van het dossier, die kwam in het dossier en de eerste twee keren moest Juffrouw Appelman mee om het dossier te dragen.
- IV Naar Westerbork?
- JvP Ja, en daarna mocht ik het alleen doen ja.. En daarmee ging ik dan naar Westerbork en Calmeyer had Gemmeker gebeld en gevraagd of die daarvoor voelde en die voelde daarvoor, die vond het wel leuk..

00:39:35

[image 02:43:37.01]

- JvP die achte zichzelf ook bekwaam om te oordelen of iemand Joods was of niet. En daar ging ik dan mee naartoe en dan kreeg ik.. dan ging ik naar .. dan ging ik. Eerst moest ik me voorstellen aan Gemmeker enzoiets.. en dan kreeg ik een briefje mee. Ik zei tegen Calmeyer 'ik moet een briefje hebben dat ik met Duitse dossiers kan reizen..' Dus hij gaf me elke maand een briefje dat ik in opdracht van Calmeyer met dossiers naar Westerbork kon reizen.
- IV Met de trein?
- JvP Geldig voor.. ja hoe dan ook all.. geldig voor één maand.. Dus ik moest het elke maand laten vernieuwen wat ik tot.. bijna tot aan het eind toe gedaan heb.. En toen ik niet meer kon reizen toen hebben we hetzelfde briefje zelf gemaakt, zonder datum erop.. wel met een datum, maar niet met een maandbeperking en bovenaan bij telefoonnummer gezet: 'Nachfrage Fräulein Appelman' zodat dat veilig was.
- IV Ja.

00:40:38

[image 02:44:37.19]

- JvP Ik kwam bij Gemmeker, ik ging met de trein, werd netjes door een auto van de SS met twee Totenkopf uniformen (maakt gebaar) daar afgehaald van het perron en ik zag de mensen bleek worden in de coupé waar ik zat, want die dachten 'Ojee wat hebben we gezegd?'. Ja ik dacht als ze dat na de oorlog zeggen, dan was ik ook in de gevangenis gekomen. Maar in ieder geval ik werd daar afgehaald, ik heb toen met Gemmeker

kennisgemaakt en die gaf me dus die slaapkamer daar en dan ging ik naar de Antragsstelle om met Ottenstein te zeggen welke zaken ik kwam.. En die lieten dan de mensen daar komen eerst zodat ze een beetje vertelden hoe het ging.. En dan de volgende ochtend zat ik bij Gemmeker en dan kwamen de mensen één voor één en die keek ernaar en ik noteerde dan zijn opmerkingen...

00:41:37

[image 02:45:34.04]

- IV Maar wist jij voordat je naar Westerbork ging, wist je wat Westerbork was? Had je wel eens van Westerbork gehoord.?
- JvP Ja, jaja..
- IV Dat was wel een begrip?
- JvP Ja dat wist iedereen, want daar gingen alle Joden naartoe na de razzia's..
- IV Ja maar de voorstelling die je je had gemaakt.. was dat ongeveer wat je had v.. hoe zag het eruit.?
- JvP Het was, het was in de hei, met ijzeren, een heining eromheen of wat dan ook al en wachttorens met iemand met een geweer.. het werd door de march.. door de Hollandse marechaussee bewaakt..
- IV Ja
- JvP Maar goed, dat was dan maar zo.. Ik ben er nu een maand geleden voor het eerst gaan kijken, maar ik kon het niet meer herkennen, want er was geen hei meer, het was nou in het bos.. Ze hebben dat helemaal.. ze hebben het prachtig opgelost in ieder geval..Maar goed dat was toen zo; er waren barakken en het was duidelijk een concentratiekamp..
- IV Ja
- JvP Voor zover ik wist wat dat was..

00:42:37

[image 02:46:31.09]

- IV Maar.. Dus je kwam binnen in dat kamp. Waren er toen nog heel veel gevangen..?
- JvP Ja er waren er altijd een paar duizend.
- IV Ja, en dat zijn dan?
- JvP En die woonden in barakken en er was dan één barak, dat was de Antragsstelle dus mensen die iets hadden voor vrijstelling of wat dan ook, die kwamen daar.
- IV Dat was een soort administratiekantoor.
- JvP Zoiets. (knikt).
- IV Aha.. En waar zat Gemmeker dan, want die...?
- JvP Die had zijn.. het algemene kantoor, zal ik maar zeggen.. Die had een woning net buiten het kamp..
- IV Ben je daar wel eens geweest?
- JvP Ik heb het gezien deze keer, er naar toe gegaan.. nee ik ben er nooit toen geweest.. maar ik heb het gezien deze keer, het was een soort landelijke villa, leeg, zonder een bordje erbij.. En dat deed me groot plezier dat het ook niks.. niks was er van over.. niks!

00:43:36

[image 02:47:28.13]

- JvP maar hij woonde daar, waarschijnlijk met zijn secretaresse en hij had Joodse bediendes..
- IV Jaja

JvP En dan 's ochtends als we daar zo dossiers behandelden, dan op een gegeven moment kwam een Joodse dame met een bord geschildte vruchten voor hem.. ik kreeg niks.. maar dat was voor hem, dat was zijn ...ja
IV Hapje.
JvP Ja, verslaving.
IV Ja.. Was dat in de villa was dat...? of??
JvP Nee in het kamp was zijn kantoor met het kantoor van de secretaresse ernaast. En in die barak waren dan ook één of twee slaapkamers..
IV En daar sliep jij?
JvP daar sliep ik ja..
IV En wanneer ging je daarheen.. was dat dan 's ochtends of..?
JvP Meestal nam ik de vroege trein van Centraal Station in Amsterdam naar Assen..

00:44:30

[image 02:48:20.13]

IV Ja.
JvP En dan in Assen werd ik door de SS afgehaald.
IV Want er ging ook een trein helemaal tot in het kamp, maar daar ben jij nooit...?
JvP Nee nee daar had ik niks mee.. Dat was een zijlijntje die alleen daarvoor gebruikt werd bij mijn weten hoor.
IV Ja, en hoelang is dat rijden van Assen naar het kamp..?
JvP Naar het kamp? nou met de auto.. een half uur denk ik.
IV Ja.
JvP zoiets.. het was niet echt ver, het was een kilometer of tien vijftien
IV Wat was, ja het lag dus helemaal in de hei, en had jij contact met mensen. Kon je met Joodse gevangenen praten of?
JvP Ja, die, als ik iemand wilde zien, dan liet ik hem naar de Antragsstelle komen..
IV Maar jij kon ook bij de barakken komen?
JvP Nee daar ben ik nooit geweest.
IV Oh
JvP Alleen één keer naar een cabaretvoorstelling.. verder vermeed ik enig contact, ik was natuurlijk heel voorzichtig, want ik was niet pro-Joods natuurlijk.. ik kwam net technisch voor Calmeyer..
IV Ahja, je wilde de schijn bewaken..
JvP Nou en of..

00:45:35

[image 02:49:22.10]

JvP Dus als ik iemand wilde zien dan zei ik tegen Ottenstein dat ik hem wilde zien en die zorgde dat hij kwam. Zo heb ik professor Meijers dan ontmoet, die ontbood ik. (lacht)
IV En wie is professor Meijers?
JvP Hij is de.. was de meest bekende rechtprofessor in Nederland.. Hij werkte aan de herziening van het burgerlijk wetboek en in de hofrapporten.. in de rapporten van de hofzaken.. van het appèlhof.. of hoe noemen ze dat hier.. van de Hoge Raad.. Als er een belangrijke zaak was, dan was daaronder een nota om te zeggen waarom het belangrijk was en daar stond 'E.E.M.' , dat was Meijers. Dus het beste .. het beste rechtsopinie die je kon krijgen is dat je iemand kon verwijzen naar een arrest van de Hoge Raad met een nota van professor Meijers..

00:46:34

[image 02:50:19.05]

IV Dus dat was een hele belangrijke man..?

JvP Hij was een heel belangrijke man.. maar hij zat in Westerbork, maar was dus een Barnevelder, hij was beschermd daar.. en is later ook..

IV Wat is dat Barnevelder?

JvP Nou er was een Barneveld-lijst, dat was vooraanstaande Joden.. die om een of andere reden beschermd werden voorlopig en die waren in een kamp in Barneveld.. en dat was een dorp in Nederland.. En die zijn toen, ik denk ergens in 44 naar Westerbork overgebracht ook hoogst beschermd op een manier.. en tenslotte op het laatste ogenblik naar Bergen-Belsen gegaan en die hebben het bijna allemaal overleefd.. Nou Meijers was.. dat is een gek verhaal.. die was bezig nog met die grondwet.. burgerlijk recht herziening.. Hij had geen boeken daar, maar hij kon uit zijn hoofd het wel tamelijk goed doen en hij was.. hij deed dat op een manier.. samen met Professor Cleveringa.

00:47:34

[image 02:51:17.01]

JvP maar toen hij een keer dus.. wat hij gedaan had naar Cleveringa wilde sturen, werd dat door de .. nou ja de ..

IV Ja de censuur.

JvP Door de censuur tegengehouden.. En Gemmeker zei 'als die Hollanders niet zonder de hulp van een Jood dat kunnen doen, dan betekenen zij niks..'. Dus dat mocht niet. En enfin, toen heb ik Meijers een keer aangeboden dat ik het voor hem mee zou nemen, want ik liep met dat papiertje van Calmeyer, dus als er controle was in de trein of waar dan ook, en ze wilden weten wat in mijn tas zat, dan zei ik 'dat gaat je niks aan.. geheime documenten..'. En dat heb ik veel gebruikt als ik ergens zag dat er een bat(?) op weg controle was dan ging ik er speciaal door om oefening te hebben dat ik brutaal genoeg zou wezen als het echt nodig was.. En dan had ik altijd iets bij mij en dan liet ik nooit iets zien.. ik zei altijd 'geheime Duitse documenten.'

00:48:40

[image 02:52:20.00]

JvP En de Hollandse SS had daar heel veel respect voor.. dus dat kon ik later toen gebruiken toen het echt was.. toen was ik er niet meer bang voor. Ik heb dat met opzet geoefend.. dat was erg lekker.. Dus ik heb zodoende Meijers.. en ik vroeg of ik toen nog verder iets voor hem kon doen.. iets meebrengen en toen zei hij heel dierbaar 'Een snoepje voor de vrouw' (lacht). Dus de volgende keer heb ik een snoepje voor de vrouw meegebracht (lacht).

IV En zijn vrouw zat daar ook in het kamp of?

JvP Nee die.. voor de.. ja zijn vrouw zat in het kamp ja.. maar het snoepje dat hebben wij toen voorzien.. (lacht).. dat was heel grappig, maar goed dat is nou niet meer grappig.. om de atmosfeer te wijzen. Maar het was spannend om dat met Gemmeker in orde te krijgen..

IV Ja..

JvP En dat is waar ik denk ik de meeste zaken goed heb kunnen laten aflopen.

00:49:38

[image 02:53:16.08]

- JvP want dat memo van Calmeyer daarin.. als dat niet erg positief was, dan verving ik het eerst.. Met een iets positiever einde. En dan kon ik daardoor wel eens een brief van Gemmeker krijgen dat hij zei 'Ja de stukken lijken wel goed..' terwijl Calmeyer geschreven had 'die lijken niet zo goed misschien..' .. En dan verwisselde ik het weer terug en gaf het zo aan Calmeyer..
- IV Maar dat was.. het was dus zo.. jij zat daar.. jij ging naar..
- JvP Gemmeker..
- IV Naar Westerbork.. eigenlijk voor Calmeyer..
- JvP ja..
- IV Je nam een dossier mee..
- JvP Ja
- IV En dan ging je iemand bekijken met Gemmeker samen..
- JvP Ja, dan besprak ik eerst met Gemmeker zo'n beetje het dossier en dan keek Gemmeker naar de man en dan schreef Gemmeker een brief dat de zaak hem wel goed leek of dat de mensen er onjoods leken of dat de man wel of niet op iemand leek en dergelijk soort opmerkingen..

00:50:41

[image 02:54:16.06]

- JvP ..en daarmee ging ik terug naar Calmeyer en die nam dan de beslissing.. En ik kan me niet herinneren, maar dat zegt niks.. dat het ook verkeerd gegaan is.. uiteindelijk. Maar dat kan ik ook uit mijn geheugen uitgesloten hebben, dat weet ik niet meer. Ik kan me haast niet voorstellen dat alles goed ging, maar ik kan me geen enkel geval.. ik kan me één geval herinneren wat bijna verkeerd geweest is.. maar ik kan me niks herinneren wat mislukt is..
- IV En welke was dat dan? die bijna verkeerd ging?
- JvP Uh.. dat was het geval van een meneer Sinek.. een heel gek geval. Er was een razzia in Amsterdam en bij die razzia was de vroegere Joodse secretaresse van Calmeyer gearresteerd.
- IV Uit ...?
- JvP Uit Duitsland..

00:51:32

[image 02:55:05.08]

- IV Hij had een secretaresse in Duitsland..
- JvP ..gehad .. en die was blijkbaar in Nederland.. precies weet ik het niet, maar dat hoorde ik.. En ze hebben toen Calmeyer gewaarschuwd en die is toen naar Amsterdam gegaan om te kijken of hij iets voor haar kon doen.. Maar hij kon haar niet vinden.. En hij was dus in tamelijk emotionele .. stemming.. En hij was daar .. of op het perron.. of bij de synagoge.. ik weet niet waar het was en daar zag hij een man die helemaal niet Joods leek met een Joodse ster.. Een grote.. keurig correct iemand.. een zekere Sinek.. Een Tsjech.. En hij zei tegen Sinek 'wat doe jij hier, want jij bent niet een Jood'.. En Sinek zei 'ja ik heb een ster'.. toen zei Calmeyer 'Je moet er iets aan doen, want je bent niet een Jood en je kunt aanzoek doen om dat te veranderen.'

00:52:33

[image 02:56:03.20]

JvP .. en of Calmeyer toen mijn adres gegeven heeft of dat hij het op een andere manier uitgevonden heeft, dat weet ik niet, maar in ieder geval, hij kwam toen bij mij met dat verhaal.. Zijn vrouw en zoon waren wel opgepakt en zaten in Westerbork, maar hij was ontsnapt.. En toen zei ik 'allright ik zal kijken wat ik kan doen..' En toen de volgende keer vroeg ik Calmeyer ernaar en toen zei Calmeyer 'Ja die man is niet een Jood en hij moet maar aanzoek doen..'. Dus we hebben toen er iets van gemaakt.. en we hebben.. ik weet het ging met een familiealbum met portretten.. en in het familiealbum was dus een portret van zijn ouders en hij leek sprekend op zijn vader, dus we hebben dat portret eruit gehaald en we hadden een Joodse vriend.. ik onthoud hem nog. Dokter Neuberg.. die er heel erg Joods uitzag.. bijna een karikatuur van de Joden uit de tijd van de Duitsers.. en dat hebben we op die plaats erin gezet.

00:53:39

[image 02:57:06.21]

JvP ..en ergens bij een familiepartijtje.. of bij vrienden of zoiets.. was dan het portret van zijn echte vader en dat was een vriend van zijn moeder...

IV Hmm

JvP En dat was het belangrijkste bewijs in zijn zaak.. Enfin.. Calmeyer heeft dat dossier dus.. hij zei 'dat is alright.', ik zei tegen Calmeyer 'Kijk er is één probleem: hij is op het ogenblik buiten Westerbork.. dus hij is veilig, maar zijn vrouw en zoon is daar.. maar hij is bereid om naar Westerbork te gaan. Maar ik durf dat niet aan te bevelen tenzij ik zeker weet dat hij er weer uitkomt'. 'Nee' zei Calmeyer 'de zaak is in orde, maar het moet dan wel naar Gemmeker verwezen worden natuurlijk..'. Nou de moeilijkheid was, als hij in Westerbork was, dan zou hij een strafgeval wezen meteen dus dat moest eerst .. met de Joodse Raad.. op één of andere manier hebben ze dat weten te verdoezelen.

00:54:37

[image 02:58:03.10]

JvP ..en hij is dus ernaar toe gegaan.. En toen kwam ik daar bij Gemmeker met het dossier en Sinek kwam daar.. keurig correct.. in .. hij was indrukwekkend correct.. zal ik maar zeggen.. En Gemmeker keek daarnaar en tot mijn gruwelijke schrik.. Gemmeker keek.. dan deed hij zo (maakt gebaar handen voor ogen).. en dan zei hij 'ja maar kijk, die ogen.. dat is precies zijn vader.. ', volgens Neuberg.. En nou ja, je had zo'n paar hoekjes van zijn gezicht.. Maar dat is precies zo.. Hij vond dat hij nog precies op die Joodse meneer leek, wat ten eerste niet zijn vader was, maar waar hij ook absoluut niet op leek.. want we vonden die foto's wel zó veilig.. Het kon niet anders! Het was gewoon een kopie van zijn vader.. Nee.. dus enfin.

00:55:34

[image 02:58:58.01]

JvP ...toen ging hij weg en toen praatte ik er een tijdje met Gemmeker over.. en Gemmeker was wel onder de indruk van de man zelf.. maar zijn kundigheid op gelaatsrekken was zodanig dat hij op de verkeerde leek.. het was volkomen belachelijk.. (lacht) Maar toen tenslotte zei Gemmeker 'Allright' en toen heeft hij de brief gedecuteerd zo dat hij zei.. hij vond het dossier niet indrukwekkend en daarop zou hij niet 'ja' zeggen, maar de man was wel erg.. ik zou zeggen militaristisch correct ofzoiets.. ik weet niet meer hoe hij het formuleerde.. maar daar zei hij iets positiefs

over.. En ik ben daarmee naar Calmeyer gegaan en gezegd 'kijk, dit is wat Gemmeker zegt, maar je hebt zelf gezien; Gemmeker is verkeerd', want hij had Simek toevallig dan gezien en hem zelf aanbevolen.. En ik zeg 'nou ja en hij is nou daar en nou hangt zijn leven en zijn vrouw en kind..' en toen heeft Gemmeker hem goedgekeurd..

00:56:41.21] [image 03:00:02.05]

JvP En Simek is vrijgekomen, hij is na de oorlog naar Amerika gegaan.. Hij was een... hij vervaardigde knopen.. maar hij is speciaal met zijn zoon naar Amerika gegaan zodat hij niet in dienst hoefde te komen bij de spanningen na de oorlog.. En hij was nog niet een jaar in Amerika en toen moest zijn zoon in Amerika onder dienst naar Vietnam (lacht).. Maar het is allemaal goed afgelopen.. Ik heb nog jarenlang kerstkaartjes van hem gehad.. Het was een leuk ding..

IV Ja.. Maar hoe was dat nou in Westerbork om daar te zijn? Want het is best wel.. iedereen..?

JvP Afschuwelijk.

IV Ja, maar werd je niet de hele tijd aangeklampt door mensen die iets van je wilden of..?

JvP Ik had geen contact ermee...

IV Ah.

00:57:27

[image 03:00:46.00]

JvP Nee nee, die kwamen niet in die buurt denk ik.

IV Oh

JvP Ik weet het niet hoe dat zat, maar ik ben nooit verder met andere mensen in contact gekomen behalve bij de Antragsstelle

IV En dat was Ottenstein hè?

JvP Dat was Ottenstein en daar kwamen de mensen dan. En Wijl (?) die heb ik ook gekend daar, die was zo'n beetje onderhoofd denk ik. En ik heb er wel eens de zogenaamde cognacommissie, dat was de contactcommissie, maar hun bijnaam was de cognacommissie, dat waren vier ex-Duitse Joden geloof ik wat dan ook al, maar die waren er.. nou men vertelde dat ze wel erg omkoopbaar waren..

IV Ja..

JvP Maar daar heb ik verder niks mee te maken gehad.

IV Oh en Gemmeker. Hettie Hillesen (?) geeft wel een leuke beschrijving van hem, die zegt: 'Gemmeker was een soort combinatie, een kruising van een kappersbediende en een stamgast in een artiestenkroeg.. en hij werd vooral gekenmerkt doordat hij zo ontzettend stram liep.. dat het een hele ...' .. Ja, kun je je iets van hem herinneren, hoe...?

JvP (lacht)

00:58:35

[image 03:01:51.20]

JvP Ik kan alleen maar zeggen dat hij een ... prachtig uniform had, heel goed.. hij had een heel goede... Hoe noem je dat iemand die uniformen maakt?

IV Een kleermaker?

JvP Een klerenmaker. Een heel goede, een Hongaarse kleermaker, twee Hongaarse kleermakers.

IV Ja, ja

JvP En hij zag er altijd correct uit en hij was zeer.. je had het gevoel van een disciplinaire Duitse officier.

- IV Ja, ja.
JvP Hij was blijkbaar een politie oorspronkelijk. En ja.. ik heb een gek verhaal over die kleermakers. Wil je dat ook horen?
IV Ja.
JvP Het was een zekere Landau en Lefkowitz.. Hongaarse.. Zij maakten de uniformen voor Gemmeker en Aus der Fünten en hoe heet het .... de pakjes voor naar Slotke..
IV Ze waren Joods?
JvP Ja nou en of...

00:59:35

[image 03:02:48.22]

- JvP Daardoor zaten ze er natuurlijk..
IV Okee..
JvP En, maar ze waren uitstekende kleermakers. En op een goede dag in 44 moet het geweest zijn, want ik was al bij mijn vader.. in het kantoor van mijn vaders huis.. kwamen daar twee mensen bij mij .. Landau en Lefkowitz.. ik had ze nooit eerder ontmoet. En die kwamen met de mededeling dat Gemmeker en Aus der Fünten, die hadden gezegd ze moesten naar mij komen om niet-Joods verklaard te worden. Ik wist wel hoe om het te doen.. Nou dat was niet bijzonder welkom, wat mij betreft.. want je weet het niet wat het is.. Kennelijk hadden ze iets in de gaten of het kon net zowel provocatie geweest zijn..

01:00:31

[image 03:03:42.18]

- JvP Dus ik heb heel voorzichtig gezegd; ik kon ze technisch erbij helpen om te zeggen hoe men dat deed, maar dat was het dan. Maar ik zei 'dan moeten jullie maar met papieren komen en zeggen waarom je niet-Jood bent, want dat weet ik niet, dat moeten jullie maar zeggen'.. Maar Gemmeker en Aus der Fünten zouden ze helpen. Dus goed ze kwamen later nog een tweede keer, ze hadden een papiertje dat ze mochten reizen en goed ik heb toen een aanzoek gemaakt en dat met Calmeyer besproken en gezegd; 'Dit is onze kans om Gemmeker en Aus der Fünten genoeg te compromitteren zal ik maar zeggen, dat ze nooit meer moeilijkheid zullen maken'.. Calmeyer heeft dat dossier bekeken, het was natuurlijk een heel zwakke zaak en dat heb ik toen meegenomen, ik ben ermee naar Westerbork gegaan...

01:01:35

[image 03:04:44.11]

- JvP .. en gaf het dus weer aan Gemmeker zoals gewoonlijk. En Gemmeker zei 'Oja ik weet daarvan, laat het dossier maar hier en dan krijg je het de volgende keer wel terug, ik wil het eerst met Aus der Fünten bespreken..' En toen ik de volgende keer kwam, kreeg ik dus een brief van hem en ik weet niet meer wat hij erin schreef, maar in ieder geval dat hij vond dat ze niet Joods waren.. En ik ben ermee naar Calmeyer gegaan en zo zijn ze vrijgekomen..
IV Ja.. maar je had je .. had je echt tegen Calmeyer gezegd toen je die zaak op je bureau kreeg of hoe je daarvan hoorde.. toen hij vertelde van..
JvP Ja ik heb het net zo verteld. Ja
IV Maar ook 'dit is onze kans om...'?
JvP Ja, ja, ja. Nou ik heb dan niet zo gezegd, maar ik heb gezegd 'het is een ideale zaak om maar te doen.'
IV om .. want Aus der Fünten en ... Lages of Fisscher en Slotje, dat waren allemaal...

01:02:27

[image 03:05:33.22]

- JvP Aus der Fünten was het hoofd van de organisatie om de Joden in Amsterdam op te pakken.. Hij was in bevel daar, onder Lages . En aan het end van de oorlog was hij één van het, ik geloof driemanschap, van de Silbertanner moorden die gingen dan 's avonds op straat en schoten hij hier en daar iemand dood.
- IV Ja.. En Fischer was hoofd van, ook van?
- JvP Ja maar hij was zeg maar sergeant of iets dergelijks en Aus der Fünten was één rang hoger dan Gemmeker, hij was, wat wij dan noemen.. hè dus. Gemmeker was SS oberführer en hij was *Hauptführer* zeg maar..
- IV Hmm
- JvP Dat was dus een kapiteinsrang.. En hij was één van de gevangenen in Nederland die nog.. die de doodstraf gekregen hadden.. Lagers, Aus der Fünten en....
- IV Kotälla.
- JvP Ja Kotälla, ja. Die in Breda in de gevangenis zaten.
- IV Ja...

01:03:30

[image 03:06:34.16]

- IV En Juffrouw Slotke, dat was ook zo'n vrouw van de SS.
- JvP Die was héél erg, die was.. had een tamelijk lage rand, maar iedereen was als de dood voor haar, want in de partij was ze kennelijk.. had ze zeer goede connecties en zij had uiteindelijk te zeggen wie er op transport ging. Zij stuurde een telex naar Westerbork met de lijst..
- IV Ja..
- JvP En als je haar tegen je had dan kon je het wel vergeten..
- IV Ja dat waren dus echt twee verschillende kantoren.. waar Calmeyer zat was een ander kantoor dan...?
- JvP Calmeyer had geen enkel contact normaalweg met de SS
- IV En jij? Kwam jij wel eens in contact met Aus der Fünten of (...) Slotke.. of?
- JvP Nee...
- IV Alleen Gemmeker?
- JvP Alleen Gemmeker, dat was al. Kijk, Calmeyer vermeed ook... Het burgerlijk bestuur en de SS waren totaal verschillend. De SS probeerde zoveel mogelijk Joden te pakken, het burgerlijk bestuur probeerde het land kalm te houden.

01:04:31

[image 03:07:33.15]

- JvP Daar komt het praktisch op neer en die wilden Duitse Jodenwetten hier toepassen. En de SS wilden zoveel, konden de wetten kon ze niks schelen, maar die wilden zoveel mogelijk Joden pakken.
- IV Aha
- JvP Daar kwam het eigenlijk op neer. Dus Calmeyer had direct normaalweg geen contact met de SS, bij mijn weten was het enige contact met Gemmeker, waarmee hij geloof ik net één keer gesproken heeft en verder liet hij alles via mij gaan.
- IV Ja.
- JvP Want hij hield liever afstand.. Het was ook zijn veiligheid, daardoor bleef hij uit de oorlog, ik geloof dat dat een belangrijk argument geweest is voor Calmeyer.
- IV Dat hij niet naar het front hoefde of?

JvP denk ik . Ja, ja, wat is het verschil, hij had een heerlijk leven in Den Haag..
IV Ja..
JvP En hij was tamelijk hoog in die hiërarchie.

01:05:27

[image 03:08:26.15]

IV Wat .. we hebben het nu net eventjes over Westerbork gehad.. wat kan je daar precies van herinneren? Want jij zei net in het begin geloof ik vertelde je iets over dat je één keer een trein had gezien?
JvP Ik heb één keer de trein gezien die nog niet vertrokken was.
IV Maar wanneer vertrokken die nou?
JvP ...maar die wel vol was..
IV Dinsdag hè, was het...?
JvP Ja, het was altijd op dinsdag.
IV 's Ochtends vroeg?
JvP Ja, ja. Laat ik het zo zeggen, het had geen zin om er op maandag te komen, dan was het administratieve spanning en chaos voor het laden van de trein en dergelijke.. Je moest naar de trein komen, dan was er een duidelijk opluchting voor een paar dagen tot het volgende transport samengesteld werd.. dan begon de spanning weer.
IV Kon je zelf beslissen wanneer je daarheen reisde?
JvP Ik kon gaan wanneer ik wilde ja..
IV Maar je had zelf bedacht..
JvP Ik denk dat ik .. ik kan me niet meer herinneren.. ik denk dat ik met Gemmeker belde.. of misschien .. ging het zo, maar dat weet ik niet meer..
IV Ja..

01:06:32

[image 03:09:29.05]

JvP Het is 60 jaar geleden.. En ja het is gek eigenlijk want ik probeer het weer een beetje op te halen. Een van mijn akeligste dingen was, tamelijk aan het eind, ik weet niet of het net voor het laatste transport, of dat het net daarvoor was, maar het was toen je nog kon reizen en toen vertelde Calmeyer me, dat hij had.. er waren nou langzaam te weinig mensen in Westerbork, het was moeilijk om de 1000 bij elkaar te krijgen. En de SS had gezegd ; ze konden niet meer met die Calmeyer-lijsten in Westerbork leven. Daar waren er teveel op en dat moest snel ophouden.. Ik weet niet meer hoeveel erop waren, ik denk het was minder dan honderd, maar dat weet ik niet zeker en hij zei toen tegen me; hij zou het kunnen regelen om de helft ervan te houden.. zoiets dergelijks..

01:07:38

[image 03:10:32.08]

JvP Maar dan zou iemand moeten besluiten wie wel en wie niet en daarvoor zou ik dan naar Westerbork moeten gaan om dat te besluiten..
IV En wilde je dat..?
JvP Nee. Maar ik heb het wel gedaan. Dat is het meest afschuwelijk dat ik gedaan heb, maar ja.. als je 10 mensen en iemand zegt 'je mag er 5 hebben en als je het niet doet dan gaan ze alle 10' Wat doe je dan? En het was werkelijk zo, er was geen keus anders. En ik ben toen gegaan en ik ben toen naar de Antragsstelle gegaan en ik heb gezegd tegen Ottenstein wat het geval was en dat we dus de gelegenheid kregen om er een aantal te redden...

01:08:32

[image 03:11:24.04]

JvP of dat we niks deden. En toen hebben we.. zijn we door de lijst gegaan, en toen hebben we er een beetje meer natuurlijk uitgezocht. Zeg maar dat.. ik heb geen idee meer van de getallen, maar zeg maar dat ik 50 mocht, dan heb ik 60 genomen, iets van die geaardheid. En toen hebben we samen uitgezocht, we hebben gekeken wie van die mensen ook op een andere lijst stonden en die hebben we er toen maar afgehaald want die hadden nog een goede kans. En welke criteria we verder nog gebruikt hebben heb ik geen idee meer ...

01:09:10

[image 03:12:01.11]

File 3

00:00:00

00:01:08

[image 03:13:04.10]

IV Goed. Nou we waren net geëindigd bij Westerbork en dat je daar de keuzes moest maken voor Calmeyer eigenlijk. Dat was een heel aangrijpend verhaal, want er waren ongeveer 100 mensen ...

JvP Zoiets ja...

{ van achtergrond: 'even stoppen..De laatste vraag alsjeblieft..?' }

IV Er waren ongeveer 100 mensen daar waren dan. Waar jij een beslissing moest....nou ja zoiets....een aantal.

JvP Ja, ik probeer er zo min mogelijk van te herinneren.maar..

IV En deed je dat samen met Ottenstein?

JvP Ja..

IV Jij maakte die beslissing..

JvP Ja, ik moest dan doen of .... Ja.en toen heb ik Ottenstein erbij gehaald, of tenminste daar kwam ik automatisch altijd. En aan hem verteld wat er gedaan moest worden en toen zijn we samen door die lijst gegaan om te kijken wie er in aanmerking kwamen .indien mogelijk om hoop te houden.

IV Ja. En die mensen zag je zelf niet?

JvP Nou we hebben er een aantal laten komen om een beetje van te vragen.

00:02:11

[image 03:14:05.08]

JvP maar ik weet niet meer precies hoe we dat besloten hebben..

IV Oh. Had Gemmeker daar ook mee te maken of .die bemoeide zich daar niet mee...

JvP Nee, nee. Nee dat kwam van de kant van Slotke of van één van die akelige mensen en dat is al wat ik weet..

IV En zijn die andere mensen toen op transport gegaan..?

JvP Geen idee. Ik wist niet .het was niemand die ik ook maar enigszins kende of er iets van wist, het waren net namen. En Ottenstein wist een beetje van de omstandigheden en

voor zover we meer wilden weten, lieten we ze even komen om te zeggen waarom het ging. En vooral gekeken of er andere mogelijkheden waren om ze te houden zonder dat ze op de lijst stonden zodat andere mensen een kans kregen. Dat is al wat ik me herinner.

IV En daarna ging je weer naar Calmeyer en toen leverde je die lijst weer in of..?

JvP Ja toen heb ik waarschijnlijk gezegd 'Dit is er over'.

00:03:14

[image 03:15:06.01]

IVJa.

(iemand hoest)

IV In het algemeen... Kun je nog wat andere zaken vertellen die je hebt verdedigd of behartigd..?

JvP Ja. Kijk het was zo; ik keek naar de dossiers die er nog waren en als ik er zag dat het iets was wat een goede kans maakte als het naar Westerbork verwezen werd, dan haalde ik dat eruit en vroeg aan Calmeyer wat hij ervan vond en dan keek ik wat ik eraan kon doen. Achteraf heb ik bedacht; het waren meest zaken van andere advocaten, maar ik heb het ze nooit verteld, want sommigen die zouden dan gezegd hebben 'bemoei je met je eigen zaken..'

00:04:09

[image 03:15:58.13]

JvP .of wat dan ook al. Het zou moeilijk geweest zijn dus dat heb ik dan maar gerekend dat ik dat in mijn hoedanigheid als ambtenaar van Calmeyer deed wat ik natuurlijk niet was....en het op die manier gedaan. Er is één zaak die me, die iedere advocaat denk ik die ervan hoorde liet schrikken. Er was een mevrouw van Thalinger-Dols (?), een advocate. .En die had een zaak voor een cliënt en dat was door Calmeyer afgewezen en zij was daar heel erg kwaad over en wilde in hoger beroep gaan en heeft toen aan Wimmer, dat is dus het hoofd van het hoofd van Calmeyer, een brief geschreven en daarin heeft ze gezegd dat in een zaak van die en die, dat was een zaak van Kotting denk ik. Maar dat weet ik niet meer wie het was., daar had Calmeyer gunstig besloten en haar zaak was beter..

00:05:13

[image 03:16:59.13]

JvP Het betekende min of meer; of mijn zaak of je moet die andere terugdraaien. Daar kwam het min of meer op neer. Wimmer heeft dat aan Seyss-Inquart gestuurd en Seyss-Inquart heeft het aan Calmeyer gestuurd met de mededeling dat wat Calmeyer besliste was wat beslist was. Dus hij had het laatste woord. En Calmeyer was woedend over dit en vertelde aan ons dat nooit meer een zaak van Van Thalingen-Dols (?) bij wijze van spreke gunstig besloten zou worden. Enfin hij zei het niet zo maar het kwam er wel op neer. Dus...en ik denk dat hij het aan iedereen vertelde als een soort waarschuwing; bemoei je niet met mijn zaken. En hij wilde ook niet verduidelijken waarom hij het één wel en het ander niet besliste.

00:06:15

[image 03:17:59.08]

JvP Hij zei 'ik beslis met met *fingerspitzengefühl*', op mijn gevoel af' in het Hollands vertaald zou ik zeggen. En daar kwam het eigenlijk op neer en dat was ook

- onvoorspelbaar tot in mate. Maar ik heb gehoord maar ik weet niet of het waar is dat na de oorlog iemand haar aangeklaagd heeft en ze zou het verdiend hebben, want het was akelig..
- IV Ja. Maar je kon dus niet. Je kon dus eigenlijk nooit in hoger beroep gaan tegen een uitspraak van Calmeyer. Het was
- JvP Nee...dat was finaal..
- IV in eerst en laatste.
- JvP Ja hij werd zonder meer door Seyss-Inquart gesteund. wat ook het veiligste was want anders gaat iedereen zich ermee bemoeien.
- IV Ja.
- JvP En daarom wilde ook Calmeyer niet zelf contact met de SS hebben..
- IV Ja..
- JvP maar liet hij dat via mij gaan.
- IV Ja...

00:07:11

[image 03:18:52.19]

- IV En ik weet niet..je hebt me ook wel eens verteld over een zaak van Kaufmann kun je daar iets van...?
- JvP Ja uhm er was.op een zekere dag vroeg Ottenstein of ik iets voor meneer Kaufmann kon doen. Hij was een Duitse Jood die bij de Amtragsstelle werkte als portier denk ik ofzoiets..
- IV Dat was...
- JvP Hij was een financieel deskundige.
- IV Maar de Duitse Jood. En Ottenstein was ook een Duitse Jood..
- JvP Ja.
- IV En die waren meestal..
- JvP Die was al in het kamp toen de oorlog begon zeg maar.
- IV Ja..
- JvP En die bleven in het kamp en die werden dus...daardoor waren ze bij de Antragsstelle.de hele kampregering, onder Gemmeker dan natuurlijk, was in de handen van Alte Einsatzer.dus mensen die er al waren en die vertrouwen konden dat ze Duits waren of vertrouwen konden weet ik ook niet, maar die hadden dat in handen. En Kauffman was in zijn hoedanigheid als portier aangesteld daar..

00:08:14

[image 03:19:54.02]

- JvP ...Maar Kaufman was niet een Duitse vluchteling, want hij was ontslagen natuurlijk aan het begin van de oorlog, maar hij was in dienst van een van de grote banken of verzekeringsmaatschappijen, maar het was inderdaad wel een belangrijke organisatie. En wij hebben toen een...iets voor hem een aanzoek opgesteld en ik wilde iets extra's hebben als bewijs dat hij niet als Jood beschouwd werd. En ik wist dat het die politiek van die bank was. Ik weet niet meer welke bank. Misschien was het de Nederlandse Handelsmaatschappij...wat dan ook al...Dat het de politiek was om geen Joden aan te stellen, want bij financiële instellingen in Europa dikwijls voorkwam. En ik heb doen aan die mensen gevraagd of ze mij een verklaring konden geven ter ondersteuning van Kaufmans verzoek dat zij normaalweg niet een Jood zouden aangesteld hebben, maar dat ze niet gedacht hadden dat hij een Jood was.

00:09:22

[image 03:20:58.23]

JvP wat ideaal was. Dat weigerden ze, dat was tegen hun politiek..

IV En dat waren Nederlanders..?

JvP Dat waren Nederlanders. Wat het maar zelfs als het anderen waren. Ik vond dat heel erg dat ze niet bereid waren om iemand te helpen met zo'n onnozel ding..

IV Ja..

JvP Het...ik ben er nog kwaad over eigenlijk, maar gelukkig weet ik niet meer wie het waren..ze zijn in ieder geval dood..

IV Ja En

JvP Maar Kaufmann is vrijgekomen..

IV Hij is wel vrijgekomen?

JvP Hij is vrijgekomen en hij is toen aangesteld bij één van de grote banken als financieel beleggingsadviseur. Ik heb hem toen laten naturaliseren.

IV Dat was na de oorlog?

JvP Na de oorlog. En hij is toen, daarna na zijn naturalisatie, is hij in Zurich gevestigd waar ik hem nog wel eens contact mee gehad heb. Een heel sympathiek iemand.

IV Na de oorlog was dat..?

JvP Na de oorlog ja.

00:10:19

[image 03:21:53.18]

IV En .dat vroeg ik me ook af. Was het nou eigenlijk ook mogelijk om mensen zoals Gemmeker of Calmeyer of één van zijn medewerkers zoals De Waard of één van die secretaresses om die om te kopen? Je hebt wel eens verteld 'soms namen we .of die meisjes nam je wel eens mee uit eten.

JvP Nou de enigste die omgekocht was als je dat zo noemt, was Juffrouw Appelman. Die werd betaald. Maar die andere meisjes nam je wel eens uit voor een eten. Daar was vlakbij het Binnenhof was een restaurant Lensveld-Nicolas (?).En dat was bekend dat je daar zwart kon eten, met andere woorden. En je kon er enige iets krijgen,.En daar namen we zo iemand dan uit. Dat was echt iets lekkers.

00:11:07

[image 03:22:39.18]

JvP En een keer die Arie de Vroe. heb ik geloof ik al genoemd in verband met het doodschieten van Por. Nou ja die hadden we in een andere zaak, wilden we hem meenemen naar Calmeyer dat hij het daar ook kon bepleiten. En die man deed zoveel goed; die had het ook niet al te lekker in de oorlog natuurlijk. Die heb ik toen een keer meegenomen, toen zijn we eerst gaan lunchen bij Lensveld-Nicolas.En ik kon merken dat hij uitgehongerd was en hij kreeg daar oesters en weet ik het wat alles. En tenslotte toen ben ik, terwijl hij nog verder een tijd lang kon blijven eten ben ik vast naar Calmeyer gegaan, toen kwam hij een beetje later. Maar dat was betrekkelijk makkelijk. En daarvoor hadden we gelukkig geld. En dat was nuttig ook, want je moest zo iemand toch eens iets aandoen..

00:12:00

[image 03:23:30.12]

IVJa...

- JvP Maar één keer toen dat was een heel belangrijke Nederlander. Hij was, ik denk hoofddirecteur van een grote verzekeringsmaatschappij of zoiets. Die wilde zo'n zaak met mij bespreken en die nam me toen heel netjes uit naar De Witte en dat was de duurste sociëteit in Den Haag. En toen heeft hij me daar uit eten genomen en ik denk mijn maaltijd bestond uit een heel klein stukje van één of ander pasteitje op een heel groot bord. Want die waren niet zwart en daar kreeg je voor een heleboel geld kreeg je niks. En dat vond ik echt typisch voor van die rijke directeurs of zoiets.
- IV Maar hij was niet Joods, want dan kon je niet .
- JvP Nee, nee hij was gewoon zomaar een belangrijke directeur van een belangrijke maatschappij. Maar ik herinner me dat nog zo goed, want dat konden wij veel beter (lacht)..
- IV En dat geldt dat jullie kregen van het verzet, dat kwam allemaal via verschillende. Want je vertelde...
- JvP Ik heb geen idee, ik kan me er niets van herinneren. Ik kreeg het een keer in mijn hand gedrukt.

00:13:10

[image 03:24:38.07]

- JvP zonder om te vragen. Zeg maar; hier is 10000 gulden, dat zullen jullie wel nodig hebben En dat was alles
- IV En dat gebruikten jullie dan .als je dan om stempels te maken..
- JvP Ja, we moesten van tijd tot tijd Teutscher een beetje ondersteunen want die had het arm en juffrouw Appelman en onze treinkaartjes en ik weet niet wat alles maar in ieder geval, dat hebben we wel goed gebruikt..
- IV Deden jullie ook op andere manieren eigenlijk iets voor Joden of was het vooral dit afstammingswerk of gaf je ook wel eens als mensen bij jullie op het kantoor bijvoorbeeld kwamen en je sprak ermee dat je dan soms ook geld gaf als de situatie heel belabberd was of was het.?
- JvP Ik geloof niet dat we ooit geld gegeven hebben. Wij hebben thuis wel eens een tijdje een onderduiker gehad, maar nooit lang, want het was te gevaarlijk.

00:14:03

[image 03:25:28.07]

- JvP Kijk je moest de verschillende dingen uit elkaar houden, want als je bij de één gepakt werd, dan liepen de anderen gevaar. En ik weet mijn latere zwager die hoofd van de veiligheidsdienst werd. Die vroeg mij ergens tegen het end van de oorlog of ze mijn kantoor in de Lairesestraat wat ik toen nog had, of ze dat konden gebruiken voor vergaderingen. En ik heb daar goed over nagedacht en gezegd 'nee'..
- IV Hij zat bij een andere verzetsorganisatie..?
- JvP Het is te gevaarlijk . Ja, hij was bij de spionage zal ik maar zeggen. Ik zeg 'nee' want als daar iets verkeerd gaat met jullie, dan hebben honderd Joden ook het gehad verder. Dan gaat de andere zelfstandige dingen die er niks mee te maken hebben er ook aan..Gelukkig dat ik nee gezegd heb; een maand later. Ze hadden een andere vergaderplek. toen is de hele boel opgerold.

00:15:01

[image 03:26:24.08]

- IV Oh
- JvP En anders was het bij ons geweest. Dat. je moest zo min mogelijk contact. Je moest contact hebben dat als je hulp nodig had dan kon je het ergens krijgen. En ik heb voor

- hun wel eens iets gedaan, maar dan deed ik het zelf, maar dan had het niks met de rest te maken.
- IV Dat is voor een jongen van 21 toch vrij veel werk hè..? Dat is een grote verantwoordelijkheid voor wat je allemaal deed..
- JvP Ja maar dat is het beginsel van illegaal werk; kleine cellen. En Kotting en ik werkten samen en mijn vader wist ook niet precies wat ik deed en ik wist niet wat hij deed en ik wist ook niet wat mijn zuster deed ik wist wel in beginsel wat maar ik kon nooit verdere inlichting daarover geven. En omgekeerd ook.
- IV En dat contact met Kotting je kwam daar ook thuis..?
- JvP Ja ja. we werden zeer bevriend.
- IV Maar zijn vrouw had toch een dat was een Joodse vrouw?
- JvP Ja
- IV Droeg zij een ster of?
- JvP Ja zij droeg een ster..

00:16:04

[image 03:27:24.24]

- IV maar zij kwam..
- JvP het was een gemengd huwelijk.
- IV maar zij kwam nooit buiten of?
- JvP Jawel ze kwam ook wel buiten .dat kan niet anders ze zal wel boodschappen gedaan hebben of wat dan ook al. Maar het had een zeker gevaar zolang je zo'n ster had natuurlijk, dan kon je altijd in de moeilijkheid komen natuurlijk, maar dat was het risico dat ze aanvaardde.
- IV En hadden jullie... Had je verder nog je hoorde dus van die voorstellingen dat onderduikers concerten geven of iets ..ging je wel eens naar concerten..?
- JvP (lacht) Ja we hadden regelmatig huisconcerten. Ik ben wacht de naam.... Gesar Fried (?) was de hoofdcellist van het Concertgebouworkest, maar hij was een Jood dus hij was ontslagen.dus daarvoor regelden we dan wel eens een huisconcert. En dergelijk soort dingen deden we wel een beetje ..
- IV Ja .En het was jij en Kotting die dat deden?

00:17:04

[image 03:28:22.11]

- IV ..of bij jullie thuis bij je ouders thuis..?
- JvP Ja ja bij iemand thuis. Ik weet niet meer precies het is allemaal zolang geleden. Jij onthoudt ook niet wat 60 jaar geleden gebeurd is.(lacht) Je kan niet..
- IV (...?) Dus dan had je op die manier nog wel contact met mensen..
- JvP Ja zulk soort dingen waren er wel. En we hadden zo tegen het eind van de oorlog hebben we zo een tijdje ene groepje bij elkaar gemaakt om te praten over wat er na de oorlog nog moest gebeuren. Hoe het rechtsherstel moest gaan en dergelijke. En daar dat was Bregstein nam denk ik het initiatief en Kotting en ik en die kinderarts was erbij betrokken en misschien nog een paar mensen. Dat kan ik me niet meer. Het was helemaal .heel informeel was het.net voor onszelf om een beetje te helpen, want we wisten dat na de oorlog we natuurlijk meteen aan de gang moesten gaan..
- IV Ja.

00:18:02

[image 03:29:18.07]

- JvP En ik heb zelf natuurlijk veel rechtsherstelzaken gehad. De eerste..wil je daarover iets weten of gaat het eigenlijk net over de oorlog?
- IV Ja. Nee. Ik wilde daar ook iets over vragen, maar ik .Nee vertel maar...
- JvP Oh. Nou net voor het eind van de oorlog kreeg ik een cliënt, een zekere Alkan en die had een textielhandel gehad, maar dat was natuurlijk in de oorlog verkocht aan een Nederlandse vrouw die met een Duitse getrouwd was, dus daardoor de Duitse nationaliteit had. En het was voor hem van belang om zo snel mogelijk die zaak weer in handen te krijgen..
- IV Hij was Joods?
- JvP Alkan was Joods, ja het was als Joods bedrijf aan de Duitsers verkocht. En nou was er een .regel in het recht dat als je .als een zaak een opeisbaar bedrag kreeg, moest krijgen van een buitenlander, dan kon je hem laten gijzelen..

00:19:07

[image 03:30:20.15]

- JvP zodat hij niet kon vluchten zodat je zijn (...?) had. Dus ik stelde vast toen een rekest verzoek op aan de rechterpresident om die vrouw te gijzelen. En ik ging daarmee naar de rechterpresident thuis want je kon..er was niet meer veel van de rechtbank. En hij .hij was een heel aangename man die onmiddellijk iets besloot, je hoefde niet te zeuren. Tegenwoordig duurt het soms twee, drie dagen voor een kort geding maar toen hij was iemand die onmiddellijk besloot. Hij zei 'meneer van Proostdij, is het alles in orde?' Hij las het zo half. Ik zei 'Ja meneer de president'. Hij tekende het en ik had het. En toen de dag van de bevrijding kreeg ik de deurwaarder en ging samen met hem en ze hadden .zo'n fiets met een aanhangwagentje wat je kon sluiten om dat mens te arresteren..

00:20:08

[image 03:31:19.09]

- JvP en we gingen daar naar.in de riv...enfin het was ergens in Amsterdam-Zuid. We belden aan en de deur ging op een kiertje en toen de vrouw zag wat er aan de gang was, probeerde ze hem dicht te doen, maar die deurwaarder kende het dus die had zijn voet er al tussen en we kwamen erin en we zeiden dat ze nu gearresteerd werd en ze moest zich eerst even verkleden. Dat hebben we toen toegestaan en van die gelegenheid heeft ze gebruik gemaakt om via het balkon haar juwelen aan de buurvrouw te geven..die hebben we later gevonden. We hebben ze allemaal gevangen. Enfin toen namen we haar mee en toen zat ze in het huis van bewaring, lekker. En Alkan kon toen gewoon naar het kantoor gaan en de zaak overnemen. Toen na een maand of zoiets kreeg ik een telefoon van een andere advocaat .dat .het was zeg maar elf uur of zoiets 's ochtends. Dat om twaalf uur zou....was hij bij de Rechterpresident.

00:21:12

[image 03:32:20.07]

- JvP ... om aanzoek te doen dat ze onmiddellijk vrijgesteld was, want er was een verdrag tussen Nederland en Duitsland waarbij de gijzeling procedure opgeheven was. En dus nou ik gauw kijken en vond toen een arrest van de Hoge Raad met een nota daaronder van E. E. N. van iemand .ik denk ik 42.en die wilde rechtsbijstand pro deo procederen en daar kwam de kwestie van dat verdrag ter sprake en toen besliste de Hoge Raad dat door de oorlogsverklaring het verdrag opgeheven was. Dus ik pakte de bundel met dergelijke uitspraken in mijn tas en ging naar de Rechterpresident. En de RP was

kennelijk..die was er natuurlijk niet van bewust en die was kwaad op me, dat ik gezegd had dat het in orde was.

00:22:14

[image 03:33:20.12]

JvP ...en die zei 'Meneer van Proosdij,zo en zo, wat zegt u ervan?' ik zei 'meneer de president, het is een bekend feit'.ik wist het ook niet hoor daarvoor 'het is een bekend feit .maar er is een arrest van de Hoge Raad met een nota van professor Meijer..'.En ik legde het zo voor en hij las het en hij werd woedend op die andere advocaat die hem had laten schrikken en hij zei 'Meneer Vosselman.'.ik onthoud zijn naam nog 'het aanzoek afgewezen'.Toen zei Vosselman 'Ja maar er is eigenlijk een ander belangrijk argument, er is geen opeisbaar bedrag..'.Hij zei 'Meneer Vosselman u hebt uw kans gehad, ga maar in hoger beroep het is afgewezen klaar'.Dus hij bleef zitten. Toen ging het in Hoger Beroep bij het Gerechtshof en nou ja ik wist dat ik geen kat z'n kans had daar .dus enfin ik heb toen nog het een of ander gezegd, maar het werd bij vervroegd vonnis werd het toen opgeheven.

00:23:16

[image 03:34:19.20]

JvP toen dat ik 'nou ik zal je wel...'

IV En toen kwam ze dus vrij eigenlijk..

JvP Ja dat dacht ze..Ik heb haar toen onmiddellijk laten arresteren op een andere grond.(lacht). Kijk bij al die illegale contacten was er ook een zekere professor Koops. Hij was professor in chemie en dergelijke. En hij was tegelijkertijd zo'n beetje de contactman van mijn zuster bij de spionage. En hij was in de oorlog een tijd opgepakt geweest en dergelijke. Dat zijn allemaal ingewikkelde verhalen. Maar in ieder geval: na de oorlog werd hij onmiddellijk benoemd tot hoofd van .ik weet niet meer hoe ze het noemden, maar hij kon alle collaborateurs laten arresteren. Dus ik belde hem op en zei 'Oom Jan zo en zo dat is een lelijke vrouw dat is een Duitser en dergelijke..' en hij heeft toen .is er toen in geslaagd om een bevel te krijgen dat ze weer vrijgelaten moet worden. kun je haar niet meteen.'Ja natuurlijk' zegt hij. Ze werd op het ogenblik dat ze eruit kwam weer gearresteerd.

00:24:22

[image 03:35:22.15]

JvP .en bleef toen weer een hele tijd zitten. Toen ja het is een heel gek verhaal hoor. Toen een jaar later, toen ging intussen had ik mij tot beheerder. Je werd dan je kon beheerder van vijandelijk vermogen worden. En ik werd toen aangesteld als beheerder van het vijandelijk vermogen Van die man en die vrouw. Maar in ieder geval van die man die Duitse man. Meneer Vosselman die begon toen een echtscheiding waarbij zij echtscheiding vroeg van haar man en dan zou ze weer Nederlander worden. En toen heb ik dat verweer gevoerd als beheerder van de man en heb ik gezegd 'ik sta die echtscheiding tegen'. en ze bleef dus weer zitten.

00:25:12

[image 03:36:10.21]

JvP En toen. ik al in Zuid-Afrika was, ik denk ik 1952.stuurde mijn vader me een arrest van de Hoge Raad in de zaak van .ik weet niet meer wat haar naam was in naam van J. van Proosdij qq als beheerder van de man waarbij de Hoge Raad zei, zeer terecht, dat je als beheerder van iemands vermogen niks te maken had met zijn echtscheiding dus

- het was al die tijd ongeldig geweest. Maar dat wist ik wel, maar dat kon mij niet schelen, het was mij erom te doen geweest om haar zo lang mogelijk in de gevangenis te houden. Dus toen was ze tenslotte weer vrij.
- IV Dus uiteindelijk is het jou gelukt om haar 7 jaar in de gevangenis te houden.
- JvP Nou ik weet niet precies hoe lang, maar in ieder geval lang genoeg dat ze me niet lastig kon vallen..
- IV Nee..
- JvP (lacht) Eigenlijk gemeen maar het is een soort van wraak en dat kan ik niet helpen want ik was erg kwaad over dat soort dingen en ik heb me later ook een keer misdragen, het was erg leuk eigenlijk.

00:26:10

[image 03.37.06.12]

- JvP Er kwam een raad voor het rechtsherstel en daarmee kon je dus Joodse verkopen weer ongeldig verklaren. En we. En dat was van belang want een heleboel Joden hun huis was verkocht..En dan ging ik naar de Rechterpresident.
- IV Dat was tijdens de oorlog was dat dan verkocht..?
- JvP Verkocht door de Duitsers aan niet-Joden die zo'n huis dan hadden. En om dat nou terug te krijgen. Die Raad voor Rechtsherstel was nog niet eigenlijk in werking. Maar ik had die wet die ze in Londen gemaakt hadden, wat we toen nog niet wisten, had ik van Gerbrandy gekregen. Ik had hem gevraagd omdat ik hem wel kende wat we daaraan konden doen. En toen heeft hij mij een exemplaar van die wet gegeven...
- IV Dat was de minister-president die toen in Londen in ballingschap zat.
- JvP Ja ja. En die was toen intussen wel in Nederland, ik zal je nog vertellen hoe die daar kwam. Maar in elk geval ik had die wet dus dus ik zei tegen de Rechterpresident 'nou u weet er is zo'n wet..' .nee dat wist hij niet ' nou u mag die wel van me lenen'.

00:27:14

[image 03:38:07.20]

- JvP ...(lacht) en daar kon je gewoon in kort geding ging je naar hem toe en dan kreeg je bij wijze van spreke binnen een dag kreeg je je huis terug..
- IV Ja
- JvP Dat was enig en ik heb er een heleboel gedaan en toen een keer was er zoiets tegen een tamelijk deftige Nederlandse dame, keurig netjes en die kwam en die zei 'Ja maar ik heb dat gekocht en ik heb ervoor betaald'.Ik zeg 'mevrouw, u heeft het gestolen..'
(lacht) Ik zeg 'het is onwettig, maar wat mij betreft hebt u het gestolen. U u bent een dief..'. Nou ze was woedend kwaad maar ze had natuurlijk geen kans. En toen ze wegging toen gaf ik haar een hand, toen zei ze 'maar meneer van Proostdij, u zegt dat ik een dief bent, geeft u me dan een hand?' ik zei 'mevrouw ik ben advocaat, als ik een cliënt heb of iemand anders en het is een moordenaar dan geef ik hem ook een hand..'
(lacht).Ik was gemeen in die tijd maar zo voelde ik .En ik voel het nou nog zo ik was er erg kwaad over..

00:28:17

[image 03:39:08.12]

- IV Over wat er gebeurd was .?
- JvP Ja
- IV Maar dat was allemaal na de oorlog.?
- JvP Het was na de oorlog....natuurlijk ja.

- IV Ja. Maar wanneer wist je van... Je vertelde al eerder van dat je wist wat er gebeurde met Joden of dat je wel een vermoeden had dat ze doodgingen, maar hoe re... Je wist het pas echt toen je de berichten van Auschwitz hoorde waarschijnlijk.
- JvP Ja nou daarvoor was je eigenlijk toch praktisch zeker erover hoor, maar..
- IV Ja?
- JvP Ja, nou laat ik het zo zeggen; toen ik al tamelijk vroeg tegen Calmeyer een keer zei dat hij zoals Herodes was toen
- IV Ja
- JvP toen zei ik.'je maakt ze dood'.En hij ontkende dat niet. Hij heeft na de oorlog nog erkend dat hij het al die tijd geweten heeft. Je hebt het waarschijnlijk wel gezien uit al die verhoren. En ja het werd nooit officieel gezegd, maar je ging er wel vanuit..
- IV Maar jij dacht dat de Duitsers daartoe in staat waren?

00:29:15

[image 03:40:04.17]

- JvP Ja. Als ze in staat zijn om een heel ziekenhuis te ontruimen en ze ziek en wel allemaal in beestenwagens te zetten om drie dagen lang naar Polen of waar dan ook al toe te gaan om te werken dan weet je dat het niet waar is.
- IV En dat heb je gezien dat dat gebeurde?
- JvP Ja je wist het, het was min of meer algemeen bekend.
- IV Oh. En jij was natuurlijk ook in Westerbork geweest dus je had wel.(onverstaanbaar)
- JvP Ik had die trein een keer gezien zelfs. Ja ja ja. Nee dat ja ik weet het eigenlijk ook niet maar. Maar eigenlijk de werkelijkheid merkte je na de oorlog toen je de foto's zag, toen kon je het zien. Je wist het wel dat ze allemaal doodgemaakt werden, maar niet hoe gruwelijk het was..
- IV Ja
- JvP En ik ga niet naar films daarover...

00:30:14

[image 03:41:00.12]

- IV Nee..
- JvP Want het zijn gedeeltelijk mensen die je gekend hebt en nou ja
- IV Maar jij bent wel naar Westerbork geweest pas..
- JvP Nu pas, nu pas. Hoeveel jaar later? Zestig jaar later (lacht)
- IV Ja..
- JvP En ik ben ook jarenlang niet naar Duitsland gegaan en het zit nog altijd zo'n klein beetje..En ik kreeg toen ik in Zuid-Afrika was omdat ik goed Duits kon praten, stuurde de Duitse ambassade wel eens cliënten, Duitse cliënten naar me. En dan praatte je Duits en dan zei hij 'Oh ben je Duits?' ik zei 'Nee ik ben een Hollander'. 'Oh ik ben ook in Holland geweest'. Nou ja dan had ik er al genoeg van, maar als je dan wegging dan zei hij 'Tot ziens'. zo even dat Hitlersaluut nog. En ik heb toen wel de ambassade laten verstaan dat ik er eigenlijk niet van gediend was.
- IV Ja

00:31:13

[image 03:41:57.13]

- JvP Nee..Goed ik heb nou niks meer tegen ze hoor, maar...
- IV Maar dat rechtsherstel begon vlak na de bevrijding of?
- JvP nou wat mij betreft begon het op de dag van de bevrijding. Was het eerste recht dat ik even hersteld heb.

IV Maar daar komt heel veel boosheid in. Volgens mij heb jij heel veel verdriet tenminste als je...

JvP Bij mij was er inderdaad een zekere reactie van nou boosheid..Later hebben de Joodse. Dat was zo'n internationale vereniging van Joodse rechters en dergelijke en die hebben mij een keer gevraagd om iets over de oorlog te vertellen en toen heb ik in plek daarvan over het rechtsherstel gepraat, dat vond ik leuker..

IV Ja

JvP En dat was wel leuk.

00:32:03

[image 03:42:45.02]

IV Het waren vooral huizen of ook andere...?

JvP Het waren huizen, bedrijven. Maar goed ik heb een heel levensverzekeringbedrijf een keer terug laten draaien, heel ingewikkeld want het ging over rentepercentages van een 32ste procent en zo iets, maar dat kon dan makkelijk een miljoen wezen als het over grote bedragen ging. En er waren, ja er waren tamelijk grote zaken bij..

IV Ja..

JvP En ik werd toen ook beheerder van een Duitse bank en ik heb toen heel gekke dingen gedaan. En dat was voor mij op een manier een probleem. Ik had de gewone rechtszaken daar had ik geen ervaring van, maar ik wist van het rechtsherstel natuurlijk meer dan de meeste anderen, dus dan kwam je tegen ervaren advocaten en daar kwam ik, die er meer van wist dan zij, want zij dachten in een ander soort recht dan ik. En dat was heel gek, maar het was wel leuk..

00:33:08

[image 03:43:47.13]

IV Maar wat dan. Jij wist meer van het rechtsherstel of..?

JvP Ja.

IV Ja.

JvP En ik kon meer me inleven waarom het zo was en zij dachten aan een ander soort recht natuurlijk..Dus dat was wel leuk. En het was dan ook voor een speciale rechtbank zal ik maar zeggen..

IV En andere...?

JvP Ja het ging niet naar de gewone rechtbank, er kwam de Raad voor het Rechtsherstel. En dat was een soort speciaal hof en ik heb een keer een zaak over verzekeringen gehad en dat kwam bij drie professoren terecht en dan knijp je hem natuurlijk een beetje maar dat was toch ook wel interessant.

IV Hmm

JvP Ja daar leer je andere dingen en die ene zaak, het ging over een groot bedrag, en de advocaat aan de andere kant was een bekende advocaat die voor verzekeringsmaatschappijen optrad...

00:34:08

[image 03:44:45.03]

JvP ..En het kwam voor drie professoren dus dan knijp je hem goed. En die vroegen mij almaar moeilijke vragen en een deel van het bedrag dat we eisten had ik wel een tamelijke kans, maar het ging over eigenlijk over vijandelijk vermogen meer als rechtsherstel. Maar het ging toch over rechtsherstel. Een deel daarvan gaf ik me niet veel kans maar bij de ander redelijk. Maar ze vroegen amper vijandige vragen de hele

tijd en toen we eruit kwamen toen zei hij 'Nou je hebt het zeker wel verloren'.ik zei 'Nou ik denk het wel'. En toen kwam het vonnis later en toen kreeg ik alles meer dan ik dacht dat ik eigenlijk moest hebben.(lacht) Ja. Het was een..Helemaal een nieuw soort recht..

- IV Maar hoe kwamen die mensen dan weer bij jou? Waren dat vaak ook oude cliënten geweest waar je de afstammingszaak van had gedaan of...?

00:35:01

[image 03:45:36.16]

JvP Ja die zaak was van Peretz, dat was de handelaar in Perzische tapijten en die kwam via een vriend van mij en die zijn schoonvader was destijds consul-generaal in Turkije geweest of zoiets dat waren gekke, gekke gevallen en je wordt tenslotte wel bekend dat je daarvoor dingen doet...

IV En Kotting deed dat ook of was jij...?

JvP Nee Kotting deed het ook..

IV Aha

JvP Ja we deden het alle twee. Maar dat was dus mijn praktijk groeide heel snel, maar ik zal niet zeggen in een verkeerde richting, maar niet in de gewone richting. (lacht) En ik zal niet zeggen dat ik eigenlijk niet erg competent en ervaren was voor de gewone zaken en dat maakte het iets makkelijker voor me om te emigreren.

00:35:58

[image 03:46:30.24]

IV Maar waarom ben je eigenlijk geëmigreerd?

JvP Ja dat is ..(lacht) dat vraagt iedereen. Er waren twee redenen, de één was dat ik voelde dat ik een nieuwe uitdaging nodig had. En de ander was, het was in de tijd van de Berlijnse crisis enzoiets, er bleef nog een dreiging vanuit het oosten. En de derde reden was dat mijn schoonfamilie tamelijk connecties met Zuid-Afrika hadden.

IV Maar jou...?

JvP En toen ben ik in 51 er vandoor gegaan..

IV Maar jouw vrouw, want jij bent na de oorlog getrouwd.

JvP Ja

IV Maar zij was geen Zuid-Afrikaanse...?

JvP Nee nee zij was Nederlandse, maar haar vader was voorzitter van de Nederlandse Zuid-Afrikaanse vereniging en haar grootvader was in de tijd van Paul Kruger haar ene grootvader was hij hoofd van de Zuid-Afrikaanse spoorwegen en haar andere grootvader was gouverneur-generaal van Indonesië.

IV Hmm

JvP (lacht) dus het was een heel ander soort..Maar daar door die connectie ging ik naar Zuid-Afrika.

00:37:03

03:47:33.14]

JvP waar het bleek toen ik er eenmaal was dat ik helemaal over moest studeren, maar waar ik nooit spijt van heb gehad.

IV Ja. Maar die dreiging wat je vertelde, die dreiging uit het oosten daar bedoel je dan mee de Russen de Sovjet...?

JvP Ja ja het was de tijd van het beleg van Berlijn of hoe je het ook wilt noemen..

IV Ja. Maar je was bang voor weer een bezetting of..? Je had genoeg van Europa?

- JvP Ik had genoeg van oorlog in ieder geval. En het is een mooi land als je er eenmaal bent, er waren wel moeilijkheden natuurlijk, maar...
- IV Ja maar was het ook zo..want op een gegeven moment was dat rechtsherstel een beetje over...?
- JvP Nou het was nog niet over toen ik ging, maar het zou wel doodgelopen zijn natuurlijk..
- IV Ja
- JvP Ik weet niet veel daarvan hoe het daarna gegaan is, maar Kotting is toen beheerder van die Duitse bank geworden in mijn plek en dergelijke. Hij heeft het toen verder gedaan..
- IV Ja.

00:38:04

[image 03:48:32.01]

- IV Maar wat...
- JvP Het was een moeilijk afscheid van Nederland en een moeilijk afscheid van Kotting, want we waren heel goede vrienden van elkaar. We vertrouwden elkaar als een echtpaar bij wijze van spreken. Dat klinkt nou gek, want dat was niet zo iets. Nee we waren heel goede vrienden. Zijn vrouw is twee maanden geleden overleden en hij was tien jaar ouder dan ik...
- IV En toch weggegaan?
- JvP Ja. Met tranen in mijn ogen. Letterlijk..
- IV Ja. Nog even wilde ik iets vragen over het rechtsherstel want jij zei zelf, ik had het over boosheid en jij had het over wraak. Waar was je precies zo boos over..wat?

00:39:01

[image 03:49:26.14]

- JvP Nou over die hele mishandeling van de Joden, zal ik maar zeggen
- IV Maar je had zelf heel veel kunnen helpen ook, je had al heel veel gedaan.
- JvP Ja maar ik was boos over wat aan de Joden aangedaan was zal ik maar zeggen. De moord en de diefstal..
- IV Ja. En nu stond je aan de andere kant en kon je...
- JvP Ja oh en een heel leuk geval van rechtsherstel: je kon alle dingen die je weer kon vinden die je afgenomen waren kon je natuurlijk teruggeven. Nou had ik een cliënt Morpurgo (?) hij was een bekende kunsthandaar in Amsterdam op de hoek van het Rokin en het Spui..
- IV was dat niet een Portugese ..?
- JvP Ja, hij had een Portugese naam, maar hij was een zeer deskundige kunsthandaar, voornamelijk in oud zilver en Chinees....oud Chinese bordjes en zo iets

00:39:58

[image 03:50:22.00]

- JvP ...en oud glas en dergelijke. En toen hij dus aan het begin van de oorlog is zijn zaak verbeurd verklaard en toen is de hele inventaris is opgeveild door mak van waai (?) wat nou Sotheby is. We hebben de catalogus van die veiling in handen gekregen en we zijn daar toen doorgegaan en gezegd 'welke dingen zullen we weer proberen op te sporen? om te kijken wie het gekocht heeft enzoiets'.Nou op het buitenblad, dat was het topstuk van de veiling, was een prachtig Chinees bord. En ik zei 'dat moeten we natuurlijk in elk geval hebben..'.Nee zei hij 'laat maar, we vragen maar de opbrengst'.Dan krijg je maar een percentage maar hij zei 'dan ben ik helemaal

tevreden'. Ik zei 'Waarom' nou het was vals....wat er gebeurd was. Hij had dat bord omdat hij zag dat het vals was had hij op zolder weggegooid .De Duitsers hadden het daar gevonden en gedacht dat hij het verstopt had. Mak van Waai wist er kennelijk niet genoeg van.(lacht)

00:41:06

[image 03:51:26.22]

JvP (lacht) Het was .(...?) Ah nou je kunt gekke dingen krijgen.

IV Ja..

JvP Maar hij was. Hij had het overleefd, Hij was naar Theresienstadt gegaan met de Portugezen. Hij zegt 'het is heel goed om haarkapper te kunnen wezen, want die is altijd nodig dus dat is een eerste overlevingskans..' En toen daarna was hij miniatuurtjes gaan schilderen voor de kampcommandant en daarop is hij overleefd..

IV Ja.

JvP Interessant hè?

IV Ja, maar ook wel heel fijn om die dan na de oorlog weer terug te zien..

JvP Ja .natuurlijk

IV Want het valt me op dat je best wel veel van je oud-cliënten hebt teruggezien of...

JvP Ja nou de meeste zochten je toch niet meer op eigenlijk daarna..

IV Nee?

JvP Nee

00:42:03

[image 03:52:21.16]

JvP Nee. Er waren er een paar die contact hielden zoals de Sinek en Kaufmann en Perreira en Marian Hendriks die ik pas veel later ontdekte, dankzij de televisie. Ik heb toen zowat zeg maar een jaar na de oorlog of een of ander tijd niet zo lang daarna heb ik een lijstje opgeschreven van de namen die ik me herinnerde die we dan geariseerd hadden. En dus dan staat er zeg maar Appelboom of Levi 4, dat betekent 4 mensen en zo op die manier. En ik had die ik alleen gedaan had onderstreept, die ik samen met Kotting gedaan had stippeltjes en de andere zonder onderstreping, die waren van Kotting alleen.

00:42:59

[image 03:53:15.01]

JvP De namen die ik me toen herinnerde. Ik heb twintig of dertig jaar daarna die lijst weer gevonden, dat was op zo'n stukkie papier en toen ik het las kon ik meer dan de helft van de namen kon ik me niets van herinneren. Één daarvan was Hendriks 1 en ik wist, geen idee wie het was. En ik was een aantal jaren geleden hier en toen ben ik bij het Centraal Archief in Den Haag geweest want ze wilden toen iets voor de televisie maken en daar had ik toegang tot die dossiers en ik heb er een aantal gezocht die ik dacht dat interessant waren zoals Landau en Lefkowitz zou ik graag weer eens willen zien en nog een paar van dergelijke. Maar ik heb heel weinig gevonden. In elk geval Hendriks 1 was er niet.

00:44:00

[image 03:54:13.21]

JvP Toen nog weer een jaar later denk ik ofzoiets was er in Nederland een program over deze zaak en die hadden uitgevonden wie Hendriks 1 was. Dat was een kind van een jaar of 3-4 denk ik en dat was blond en dat zou ik uit Westerbork gehaald hebben. Ik kan me er nu nog niets van herinneren. Maar in ieder geval we hebben toen contact met elkaar...en de televisie had dat uitgevonden en daardoor had zij mijn naam gehoord, want ze wist als kind er ook niks van. Het was nogal een ontroerend verhaal. Ze had 2 broertjes en haar ouders en zij waren in Westerbork en haar ouders hadden besloten dat zij het waarschijnlijk niet zou overleven in zo'n kamp daar, die wisten natuurlijk ook niet wat er gebeurde...

00:44:54

[image 03:55:05.23]

JvP en dat het beter was dat ze..Toen is een kennis van ze een advocaat geloof ik uit Amsterdam die heeft toen een prachtige brief geschreven, zij was zelf blond, en in die brief gezet dat hij vroeger een vriend van haar moeder geweest was, maar hij was een tijd weggeweest toen ze getrouwd was en toen later was hij weer met haar in contact gekomen en toen hadden ze een verhouding gehad en daaruit is zij geboren. En ze hebben dat altijd wegens de schande verzwegen. Het was een prachtige brief hoor, ik was ervan overtuigd dat het waar was toen ik hem las en zij ook. Maar het was helemaal niet waar natuurlijk. En dat hij nu, nou ze daar in Westerbork was, toch wel voelde dat het zijn morele plicht was om er iets aan te doen. Ze is toen bij Calmeyer geweest.eh bij Gemmeker geweest en Gemmeker heeft een brief geschreven dat hij het ermee eens was dat ze niet Joods was

00:46:03

[image 03:56:11.12]

JvP ...en zij heeft. Dus Marian Willemsen nu .zij heeft van iemand die beslissing van Gemmeker een kopie kunnen krijgen. En daaronder stond met Calmeyers handschrift eronder geschreven 'Toegestaan van Proostdij moet het verder afhandelen'.Dus voor mij het bewijs dat ik het wel gedaan heb, al kan ik me er nu nog niets van herinneren.

IV Ja dat is..

JvP Maar we zijn nou heel goede vrienden. Maar heel interessant zoiets want ik voel me nu een soort halve vader van haar..

IV Ja maar hoe is dat dan om dan die mensen weer terug te zien?

JvP Dat is ontzettend emotioneel..

IV Ja

JvP En dat is heel ..en tegelijkertijd een beetje griezelig..

IV Hoezo?

JvP Nou denk nou eraan dat jij mijn leven gered hebt en dat je me dan ineens ziet.

IV Ja

JvP Dat is dat is een moeilijke situatie, wat moet je tegen zo iemand zeggen?

00:47:04

[image 03:57:10.19]

JvP Ga je zo iemand een rekening sturen. Dat kun je toch niet?

IV Ja

JvP Een leven gered 100 gulden. Kan niet. En hoe bedank je zo iemand? Die kun je niet bedanken eigenlijk. Het is een heel moeilijk ding hoor. En je kunt het je niet voorstellen..Ja enfin. Zelfs na 60 jaar niet..

IV Nee. Die. Ik..Je hebt me in een eerder gesprek een keer verteld dat de kleermaker...
JvP Landau Lefkowitz ..heb ik dat niet verteld?
IV ..andere manier ook bedankt na de oorlog toch
JvP Oh.(lacht) Nee in de oorlog, in de oorlog
IV in de oorlog
JvP in de oorlog.

00:47:59

[image 03:58:03.16]

JvP ...Zij waren bevriend met een gemengd gehuwd echtpaar en de vrouw van dat echtpaar was een Weense, een niet-Joodse vrouw. En toen ze dan gered waren toen hebben ze me uitgenodigd voor een eten bij die dame. Dat was kort voor het end van de oorlog, betrekkelijk kort, toen je heel moeilijk iets kon krijgen. En zij was een uitstekende Weense kok, zoals de Weense vrouwen wel zijn, geen reflectie hoor op het onlangse, maar het was een prachtig eten en het was erg leuk. En toen een tijdje na de oorlog, zeg maar 2 of 3 maanden na de oorlog: ze was gearresteerd wegens collaboratie, want er was een belangrijke Duitser bij haar op bezoek geweest waarvoor ze eten gecollecteerd had bij allerlei mensen..en dat was ik.(lacht)..

00:49:05

[image 03:59:06.07]

JvP dat kan gebeuren, die mensen wisten niet beter en zij had kennelijk op die manier had ze het eten bij elkaar gekregen.
IV Ja
JvP Dus ik heb toen oom Jan, professor Koops gebeld en gezegd wat er gebeurd was en toen was z e natuurlijk meteen weer vrij. Maar toen dacht ik: als ik met de trein naar Westerbork reed, naar Assen, dan zat ik daar in zo'n coupé zoals die treinen toen waren waar je met z'n zessen zit of achten of dergelijke. En dan zat ik daar, twee of drie uur duurde dat .En die.sommige van die mensen praatten gewoon met elkaar, wat ik nooit zou doen in de oorlog zeker niet, want iedereen hoort het natuurlijk. En dan staat die trein stil op het perron in Assen, nu nog komt buiten het stationsgebouw uit en daar stond dan een auto te wachten waaruit twee ss mannen kwamen met zo'n 'totenkopf 'pet op en daar liep ik dan naartoe en dan werd ik deftig afgehaald..

00:50:10

[image 04:00:08.24]

JvP Dan denk ik 'Ja wat moeten die mensen gedacht hebben als ze dat zien?' Dan denken ze 'Oh wat heb ik gezegd, daar zat een SS man'...
IV Ja
JvP maar ze wisten niet wie ik was natuurlijk, het was alright, maar...
IV Ja. Je hebt na de oorlog heb je Calmeyer die heeft nog bijna twee jaar in de gevangenis gezeten in Scheveningen. Je hebt hem nooit opgezocht..
JvP Nee
IV Maar waarom niet? Want Kotting is wel geweest?
JvP Kotting is geweest en die heeft verteld dat we hem bedrogen hadden en alles en Calmeyers reactie was dat hij het zich wel kon voorstellen van hem, maar van Proostdij heeft me nooit belogen. Toen voelde ik me niet geroepen om ernaar toe te gaan, desondanks.

00:51:01

[image 04:00:57.16]

JvP ...Of het nou was omdat ik me .nee ik schaamde me niet voor wat ik gedaan heb, maar ik had ook geen zin om hem weer te zien eigenlijk ,want ik vond het toch altijd niet lekker. En ik weet....Ik heb een keer een stuk erover geschreven toen ze me vroegen. En ik ben tot de conclusie gekomen; we hadden het niet beter kunnen treffen eigenlijk met iemand. Maar hij was niet iemand die specifiek probeerde zoveel mogelijk mensen te redden. Het hing er bij hem gedeeltelijk van af om zijn baantje te houden daar natuurlijk, maar afgezien daarvan. Hij vond het ook wel interessant en hij was in het algemeen sympathiek tegenover de Joden, maar niet zover dat hij tot elke prijs probeerde te vermijden te doen.

00:52:04

[image 04:01:58.02]

JvP ...en dat hij uit slecht humeur iemand ter dood kon veroordelen, een gezin van 4 mensen diskwalificeerde...

IV Aha

JvP Dat is nog altijd. En daar heb ik helaas een meningsverschil over gehad, Calmeyer is tamelijk vroeg door Yad Vashem erkend. Toen was meneer Michman nog daar hoofd, dat weet ik, en hij heeft mij.toen we correspondeerden heeft hij mij gevraagd wat mijn mening was over Kotting, Teutscher en hij noemde er zo'n aantal en Calmeyer ook. En ik heb toen van iedereen gezegd wat ik van ze dacht, ik zei 'Nijg was goed, Teutschen was goed, Kotting was de beste, maar ik heb geschreven dat Calmeyer een vlek op zijn naam had van dat specifieke geval en misschien wel meer dat weet ik niet..'

00:53:05

[image 04:02:57.01]

JvP ..Ik wist dat hij niet iedereen kon helpen natuurlijk want dan zou hij niemand geholpen hebben, dan was het verkeerd gegaan, maar in dat geval kon hij kennelijk wel helpen, maar omdat hij uit zijn humeur was deed hij het niet. En daarom vond ik dat hij gediskwalificeerd was. Maar toen had hij het al gekregen. Maar ik wil niet ruzie met meneer Michman maken want die heeft het best bedoeld en die heeft dat niet geweten natuurlijk want toen kende hij ze niet, maar hij schreef mij toen terug 'Nee dat moest..' hij kon niet meer teruggaan natuurlijk. dat kon niet anders, want als iemand een Jood gered heeft natuurlijk dan heeft hij de wereld gered. En toen heb ik hem teruggeschreven en gezegd 'Dan moet je Gemmeker en Aus der Fünten alle twee ook een Yad Vashem toekennen want die hebben twee mensen gered..'

00:53:57

[image 04:03:46.23]

JvP ...Daarop heeft hij niet meer geantwoord en ik ben daarna ook nooit meer. Ik heb geprobeerd het niet te melden en Calmeyer z'n naam verder niet te noemen. En ik heb toen, één of ander tijd, zo'n Yad Vashem m toekenning gekregen en toen moest ik ook iets zeggen en toen vroeg de ambassade, de Israëlische ambassade, om te proberen Calmeyer z'n naam niet te noemen. Dus als ik ooit in de latere tijd ergens moest praten had ik het altijd over 'een Duitse ambtenaar'.en ik heb één keer per ongeluk toch 'Calmeyer' gezegd en nu kan ik het vrij noemen, want ik heb nou ook .De Spiegel had iets geschreven wat ik ervan dacht..

- IV Ja.
JvP Maar nou is ie al dood.
IV Ja
JvP En ik wij ook niet Yad Vashem teveel bekritisieren, zij kunnen er ook niet veel aan doen natuurlijk. En ik denk dat ze prachtig werk doen .

00:55:01

[image 04:04:48.02]

- JvP ..En ze hebben een ongelooflijk mooi kindermonument daar in Jeruzalem. Dat heb je gezien hè? (..) ontroerend mooi...
IV Ja..
JvP En ik ben nog altijd pro-Joods en zelfs pro-Israel al ben ik het niet altijd met ze eens, maar dat hoeft gelukkig niet. Maar ik ben nog altijd pro-Joods en als iemand iets negatiefs zegt dan zeg ik 'eerlijk gezegd vertrouw ik ze meer dan de niet Joden' en dat is nog waar ook (lacht)
IV Ja. Maar was dan niet de overstap naar Zuid-Afrika, maar dat is misschien het beeld dat ik als een naoorlogs iemand heb. Zuid-Afrika was juist ook zo ontzettend raciaal gescheiden maatschappij was dan nie...
JvP Zwart en wit ja..
IV Dus als je in Nederland heel veel probeert te doen voor Joden, dat je dan in Zuid-Afrika... Was dat moeilijk of zag je daar geen, zag je dat niet als...
JvP Nou ik hield niet van die rassenscheiding

00:56:04

[image 04:05:49.01]

- IV Nee..
JvP En ik ben wat dat betreft erg dankbaar dat dat nu afgeschaft is. Ik geloof niet dat de zwarte regering altijd het goed doet. En er blijft nog wel rassenhaat over natuurlijk en ook een beetje wraak van de zwarte kant zonder twijfel. Wat ik me ook nog voor kan stellen ook zelfs. Maar je kunt tenminste normaal weer met elkaar omgaan en dat is erg prettig.
IV Ja
JvP Het enige wat mij ..ja nou ga ik iets lelijks zeggen over de Nederlanders..
IV Ja...
JvP Wij mochten altijd zonder een visum naar Nederland gaan.
IV Is dat zo?
JvP Als Zuid-Afrikanen had je geen visum nodig. Maar toen we nou eindelijk gedaan hadden wat Nederland wilde en de zwarte regering kregen, vanaf toen moesten we een visum krijgen, want ze wilden die zwarten toch niet allemaal zomaar hebben (lacht).

00:57:01

[image 04:06:43.20]

- IV Dat is..
JvP Lelijk hè? Dat is gemeen om te zeggen maar . (lacht)
IV Ja (lacht)

- JvP En ik heb wel eens bij. Enfin dat was een gegeven ogenblik een wetsontwerp dat je je Nederlandse nationaliteit terug kon krijgen, maar dat was toen door de Eerste Kamer afgesteld. Dus ik heb nou de Zuid-Afrikaanse nationaliteit..
- IV Je hebt geen dubbele nationaliteit..
- JvP Nee mocht niet. En ik mag niet praktiseren daar tenzij ik Zuid-Afrikaans ben.
- IV Ja
- JvP Dus nadat ik mijn beëdiging ten gunste van de Nederlandse koningin gedaan heb en ten gunste van de Engelse koningin en nog een keer ten gunste van ik weet niet wie, ben ik nog altijd Zuid-Afrikaans.
- IV Ja, ja.
- JvP Bij elke eed moest ik een iets weer dat ik trouw zou zijn. En ik ben dus trouw aan Wilhelmina..
- IV (lacht)
- JvP Ja die eed, dat is eigenlijk ook een beetje onzin..
- IV Ja

00:57:59

[image 04:07:39.17]

- IV Ik had nog één vraag volgens mij. Ja ik had het al eerder gevraagd over het contact met de mensen die je na de oorlog weer terug zag..
- JvP Ja..
- IV Je hebt me wel eens verteld over de zonen van Bregstein die je nog had gezien. Kun je daar iets meer over vertellen of...?
- JvP Ja, heb ik je het verhaal van Bregstein verteld?
- IV Ja dat heb je verteld..
- JvP Oh dat heb ik wel verteld. Nou ik wilde een aantal jaren geleden wilde ik eens kijken of ik die zonen kon vinden, want die waren natuurlijk kinderen in de oorlog en ik dacht dan vertel ik ze wat er eigenlijk met hun vader gebeurd is. Hoe dat bijna gelukt is, maar niet gelukt is..En ik heb toen in het telefoonboek in Amsterdam vond ik een reeks namen. Bregstein, die heb ik allemaal gebeld tot eindelijk er één had die het was en toen heb ik Philo Bregstein en die andere zoon alle twee ontmoet en heb ik ze verteld van hun vader.

00:59:02

[image 04:08:39.21]

- IV En hoe reageerden ze?
- JvP En ik heb daarvoor al via... Wie was dat..dat was iemand die deed een studie over de nawerking van de oorlog. Hoeveel Joodse mensen hun papieren die ze hadden om te bewijzen dat ze niet-Joods waren bewaard hadden en hoe er een trauma overbleef. Dat was heel interessant. Ik ben de naam vergeten wie het was...
- IV Loeke Content?
- JvP Loeke ja. Loeke Content.Ja
- IV Die deed onderzoek naar gemengd gehuwden geloof ik, was dat niet zo?
- JvP Ja. ja ja. En met de gemengd gehuwden was het ook wisselvallig. Er was dan aan het begin met Wimmer die afsprak dat ze niet vervolgd zouden worden, maar later heeft de SS een tijd gezegd dat als ze geen kinderen hadden, dan kwamen ze in de moeilijkheid .En ja zij was geloof ik ook iemand of iemand anders die ze kende die toen met veel moeite toch een kind gekregen heeft..

01:00:04

[image 04:09:39.15]

JvP maar eerst een dokters...vrijkwam met een dokterverklaring dat ze in verwachting was wat ze niet was. Maar toen daarna gelukkig een kind gekregen heeft. En toen een tijd lang was er dat mannen zich moesten laten steriliseren en dan kreeg je een doktersverklaring dat het al gebeurd was of wat dan ook al. Maar in ieder geval; Calmeyer was kwaad over dat soort dingen en die probeerde ze dan te helpen inderdaad.

IV Hmm.

JvP Maar met een beroep op de Duitse wetten..

IV Ja

JvP Interessant. En hij hield ook van de Duitse wet die..kijk je was Joods als je 4 grootouders Joods waren, dan was je vol-Joods, maar die 4 grootouders moesten dus ook Joods waren, dus als je een overgrootouder was die niet Jood was, dan gold die ene grootouder ook niet.

01:01:04

[image 04:10:37.02]

JvP ..dus je had net 4 overgrootouders voor elk eentje nodig en dan was je helemaal geen Jood wat natuurlijk belachelijk....Maar dat was een Duitse afspraak en Calmeyer zei 'Hoor eens ik houd mij aan het Duitse recht en dat is van toepassing'.

IV Oh

JvP En daarom kon je dus ook gekke dingen doen. En het leuke was; als je nou ergens in het bevolkingsregister iemand ontdekte met een Joodse naam, die niet Joods was. Dat kon gebeuren want er was wel eens iemand .nou Levi en Cohen niet zo makkelijk. Maar er was wel eens een dergelijke naam en die was niet Joods. Nou wat je dan deed, dan collecteerde je iemand .zeg maar jij had 4 Joodse grootouders, maar één daarvan heette Levi maar was niet Joods. Maar het was niet een van jou, het was één van iemand anders, maar dan wisselden we ergens tussen jouw echte Joodse grootouders en jou zelf wisselden we zo dat Levi jou Joodse grootouder was.

01:02:12

[image 04:11:41.21]

JvP En dan diende je dat in en dan wist je natuurlijk zeker dat Calmeyer zou zeggen 'Miese, dat is onzin, die Levi is natuurlijk een Jood'.En dan onderzocht hij het en dan was hij het echt niet, maar dan onderzochten ze niet de connectie, want je had ze op het verkeerde spoor geleid. Dat is nou een voorbeeld van hoe we het deden. En soms deden we het met een brief uit het buitenland en die dan met envelop en postzegel in het dossier kwam en die we zelf gemaakt hadden. Dergelijke gekke dingen kwamen erin voor.

IV Ja

JvP En prachtige liefdesbrieven.

IV (lacht) van overspelige...?

JvP Ja., ja, ja.

IV overspelige vrouwen?

JvP Ja. En ik weet bijvoorbeeld Elsa Perreira ook, toen ze het zag toen schrok ze er ook van...

01:03:06

[image 04:12:33.15]

IV Elsa Perreira was... Die zat in... Volgens mij in Westerbork toch. Toen op het allerlaatste...

JvP Ja die is op het allerlaatste ogenblik eruit gehaald...

IV Ja je hebt haar genoemd inderdaad. Maar zij heeft dus die brief gelezen of?

JvP Ja als je dat dossier vindt dan zie je dat.

IV Ja

JvP En de directeur Bert Lever van het Archief, van het Nationaal Archief of wat is het dergelijks. Die heeft dat met me besproken want dan kwamen de mensen bij hem en dan zagen ze dat dossier en ik heb hem toen een brief gegeven dat ik. Van geen van de zaken die bekend was. En dat waren er een heleboel. Nooit een echt overspelig geval gevonden heb..

IV (lacht)

JvP Wat ook inderdaad waar is..

IV Dus jullie hadden eigenlijk hele genealogische registers vernieuwd op deze manier..

JvP Nou na de oorlog waren mensen van het bevolkingsregister kwaad erover dat we daar vervalsingen in aangebracht hadden. Dat had niet gemogen..

01:04:08

[image 04:13:33.14]

JvP Ik zeg 'nou ja, de mensen leven nog ook, het spijt me..' (lacht)

IV Oh. Ik had, dat heb ik je wel verteld geloof ik. Ik had het archief van Nijmegen gezien, een andere advocaat..

JvP Ja ja

IV En uhm.

JvP Nou daar herinnerde... Daar heb je me een brief gezien die ik getekend heb waar ik me absoluut niks van herinner.

IV Ja

JvP Maar ik herinner me wel dat het Nederlandse onderzoek naar Calmeyer oorspronkelijk heel slecht gedaan is. De eerste keer dan word je door een politiemann daar leg je dan een verklaring aan af en die schrijft het op, maar die vraagt je niet om het te tekenen of te lezen, dat is zijn proces-verbaal...

IV Dat is na de oorlog bedoel je?

JvP Na de oorlog. En dat. Iemand is daar achter gekomen en toen is er een ander iemand die heeft het weer gedaan en toen konden we het rechtstellen en het helemaal anders zetten...

IV Ja

JvP En ik was... Ik vond het een heel slechte procedure.

01:05:13

[image 04:14:35.19]

IV Dat was het politieonderzoek tegen Calmeyer na de oorlog?

JvP Ja,ja.

IV Toen zijn jullie. Toen ben jij..?

JvP Maar dat betekent dus dat daar in dat dossier ligt een verklaring die de politiemann verkeerd opgeschreven heeft en dat krijg je zelfs niet onder ogen.

IV Ja

JvP Ze behoren het tenminste aan je te laten zien en je moet het tekenen. Ik zou het nooit getekend hebben. Ach..
IV Ja dat gebeurde na de oorlog wel vaker geloof ik...
JvP Ja dat zal nu nog wel gebeuren, want ze doen het nog altijd zo gek...
IV Ja
JvP Dat is een van de weinige dingen die in Zuid-Afrika beter doen, dan moet je tekenen als je iets verklaard.
IV Officieel is dat in Nederland ook zo..
JvP Oja?
IV Ja
JvP Oh dat wist ik niet..
IV Maar, wat ik nog even wilde zeggen over Nijg. In dat archief vond ik zoveel dat hij ook opmerkingen daarover maakte. En dat hij dan hele stamboeken heeft gemaakt. Dus van die stambomen
JvP Ja
IV Stamboeken, stambomen, en dan met lege witte vakjes
JvP Ja

01:06:13

[image 04:15:33.24]

IV En hij zei 'die kan je dan mooi invullen..'
JvP Ja
IV Dat deden jullie dus ook, dat soort..?
JvP Ja ja ja dat is heel goed, zoiets deed Teutscher ook, die hield daarvan, dat was dan een gynaecoloog zoals ze dat dan zeggen.(lacht)
IV (lacht)
JvP Is ook een moeilijk woord..
IV Goed ik denk dat ik klaar ben, eigenlijk. We zullen eens even vragen of er boven nog...
JvP Jij moet nog even op die band komen anders sta je er helemaal niet op. Zullen we nog even omruilen?
IV Ik doe al zo mijn best om niet te lachen de hele tijd, dat is moeilijk.
JvP Pas op hoor, ik moet al oppassen..
IV Want ik had nog één vraagje over. Nou daar hebben we het al heel veel zo zijdelings over gehad. Wat over gevaar en angst en...
JvP Ja
IV Het was echt gevaarlijk werk wat je deed en je hebt al eerder gezegd dat één van de gevaarlijkste situaties waar je in gebracht was door van die mevrouw van Thalingen Dols. En.
JvP Ja ja.

01:07:14

[image 04:16:31.16]

IV Uhm.
JvP Nou niet ik speciaal, maar de man die.
IV In het algemeen.
JvP die man die (...) verklaard was, die was in gevaar.
IV Ja..

- JvP Want het, de advocaat kan zich er makkelijk uitredden in dat geval misschien, dat weet ik niet, maar de man kan zich er nooit uit redden.
- IV Ah. Heb je jezelf wel eens persoonlijk..dat je dacht van 'oeh nou kan ik er bijna bij zijn..' het engste moment was misschien dat telefoongesprek?
- JvP Ja maar dan ook niet terwijl het gedaan wordt, ja er waren er een paar keer was het maar .ja wat zeg je ervan...
- IV Ja
- JvP Je wist dat het gevaarlijk was..maar je kan niet anders..
- IV Oh
- JvP Het is gedeeltelijk, als je me nu vraagt 'zou je het weer doen?' dan zeg ik 'ik weet niet'.Als je vraagt 'Wat zou je doen als iemand een revolver op jou richt, zal ik dan er tussen springen of niet?' Dat weet ik niet...

01:08:14

[image 04:17:30.02]

- JvP ..dat is iets wat je op dat ogenblik besluit, maar je kunt niet van tevoren besluiten zal je dapper wezen of niet. Je doet wat je moet doen..En als je het doen dan doe je het niet omdat je op dat ogenblik dapper bent, dat komt niet ter sprake..
- IV En heb je daar ah. Daarna was je weer thuis ook weer en heb je daarover gepraat met je ouders. Want jullie waren allemaal in het verzet hoe, helemaal niet?
- JvP We praatten nooit over de zaken..
- IV Nee?
- JvP Of praktisch niet, nee
- IV Met Kotting of?
- JvP Ja met Kotting wel.
- IV Oh
- JvP Maar je houdt het apart..
- IV Ja. Heeft je vertrek naar Zuid-Afrika. Dat durf ik je niet echt vragen maar...
- JvP Ja.
- IV heeft dat ook te maken met je hebt toen hier toen zoveel vrijheid ook gehad. Je was een jonge jongen, je kon allemaal dingen doen..en het was ook weer een helemaal nieuw...?
- JvP Maar die vrijheid hield op toen de oorlog ophield, ik heb daarna geen vonnissen vervalst..
- IV Nee..
- JvP (lacht)

01:09:12

[image 04:18:25.10]

- IV Maar was het ook niet moeilijk om je aan te passen ook weer aan een ander soort leven wat minder...?
- JvP In Zuid-Afrika ja ja dat was...
- IV Nee hier bedoel ik..dat het ook weer...
- JvP Nou ja het ging geleidelijk...

01:09:25

[image 04:18:37.22]

EINDE

